

Mur-
cus.
Mans.
Cines.
Aster
m...

con
Poc
m
L
rep.

I
00294

~ 29h

2. 13 - 4 - 20

296

2-13-4-20

I
00294

M. MANILII ASTRONOMICON.
PRIMVS

Armine diuinas artis & cō
scia fati
Sydera diuersos hominū
uariantia casus
Celestis rationis opus de/
ducere mundo
Aggredior. primus q̄ no
uis heliconā mouere

Cantibus: & uiridi nutantis uertice siluas
Hospita sacra ferens nulli memorata priorum.
Nunc mihi tu cęsar patrię princeps q̄ pater q̄:
Qui regis augustis parentem legibus orbem
Concessum q̄ patri mundum deus ipse mereris:
Das animum uires q̄ facis ad tanta canenda.
Iam propius q̄ fauet mundus scrutantibus ipsum
Et cupit ęthereos per carmina pandere sensus.
Hoc sub pace uacat tantum: iuuat ire per ipsum
Aera & immenso spaciātem uiuere cęlo:
Signa q̄ & aduersos stellarum noscere cursus.
Quod solum nouisse parum est. impensius ipsa
Scire iuuat magni penitus pęcordia mundi.
Que q̄ regat generet q̄ suis animalia signis
Cernere: & in numerū phębo modulante referre.
Bina mihi positis lucent altaria flammis:
Ad duo templa precor dn̄plici circumdatus ęstu
Carminis & rerum: certa cum lege canentem
Mundus & immenso uatem circumstrepit orbe.

Vix q̄ soluta suis immittit uerba figuris.
Quem primum interius licuit cognoscere terris
Munera cęlestum: quis enim cōdentibus illis
Clepsisset furto mundum quo cūcta reguntur:
Quis foret humano conatus pectore tantum
Inuitis ut diis cuperet deus ipse uideri:
Tu princeps auctor q̄ sacri cyllenie tanti.
Per te iam cęlum interius: iam sydera nota
Sublimis apire uias: unum q̄ sub orbem
Et per inane suis parentia finibus astra
Nomina q̄ & cursus signorū pandere uires.
Maior uti facies mundi foret & ueneranda
Non species tantum sed & ipsa potentia rerum.
Sentirent q̄ deum gentes q̄ maximus esset
Naturę q̄ dedit uires: se q̄ ipsa reclulit
Regalis animos p̄mum dignata monere
Proxima tangentes rerum fastigia cęlo:
Qui domuere feras gentis oriente sub ipso
Quas ferat Euphrates in quas & nilus mundat:
Qua mundus redit & nigras super euolat urbis.
Tum qui templa sacris coluerūt omne p̄ euum
Delecti q̄ sacerdotes in publica uota
Officio iunxere deū: quibus ipsa potentis
Numinis accendit castam pręsentia mentem:
In q̄ deū deus ipse tulit patuit q̄ mīstris.
Hi tantum mouere decus: p̄mi q̄ p̄ artem
Syderibus uidere uagis pendentia fata.
Singula nam proprio signarūt tempora casu.
Longa per assiduas complexi secula curas.
Nascendi que cuiq̄ dies: que uita fuisset:

In quas fortunę leges queq̄ hora ualeret
Quanta q̄ q̄ parui facerent discrimina motus.
Postq̄ omnis cęli species redeuntibus astris
Percepta in propas sedes & reddita certis
Fatorum ordinibus sua cuiq̄ potentia formę:
Per uarios usus artem experientia fecit
Exemplo monstrante uiam. Speculata q̄ longe
Deprędit tacitis dominantia legibus astra.
Et totum alterna mundum ratione moueri
Fatorum q̄ uices certis discernere signis.
Nam rudis ante illos nullo discrimine uita
In speciem conuersa operum ratione carebat:
Et stupefacta nouo pendeat lumine mundi.
Tum uelut amissis męrens tum lęta renatis
Syderibus: uarios q̄ dies incerta q̄ noctis
Tempora. nec similis umbras iam sole regresso:
Iam proprioore suis poterant discernere causas.
Nec dum & iam doctas solertia fecerat artes:
Terra q̄ sub rudibus cessabat uasta colonis.
Tunc q̄ i desertis habitabat montibus aurum.
Immotus q̄ nouos pontus subduxerat orbis.
Nec uitam pelago nec uentis credere uota
Audebant. sed quisq̄ satis fauisse putabat.
Sed cum longa dies acuit mortalia corda
Et labor ingeniū miseris dedit: & sua quenq̄
Aduigilare sibi iussit fortuna premendo:
Seducta in uarias certarunt pectora curas.
Et quecūq̄ sagax tentando repperit usus
In cōmune bonum cōmentis lęta dedere.
Tunc & lingua suas accepit barbara leges

Et fora: diuersis exercita frugibus arua:
Et uagus in cecum penetrauit nauita pontum.
Fecit & ignotis itiner commercia terris.
Tum belli pacisq; artes cōmenta uetustas.
Semper enim ex aliis alias proseminat usus.
Nec uulgata canam. linguas didicere uolucrum:
Consultare fibras: & rumpe uocibus anguis:
Solicitare umbras: imūq; Acheronta mouere:
In noctem q; dies: in lucem uertere uocēs.
Omnia conādo talis solercia uicit.
Nec p̄us imposuit rebus finem q; manum q;
Q̄ cēlum ascendit ratio: cepit q; pfundis
Naturam rerum causis: uidit q; quod u'quā est.
Nubila cur tanto quaterent̄ pulsa fragore:
Hiberna estiuā nix grandine mollior esset:
Arderent terrę: solidus q; tremisceret orbis:
Cur imbres ruerent: uentos que causa mouer̄
Peruidit. soluit q; animis miracula rerum:
Eripuit q; Ioui fulmen uires q; tonantis:
Et sonitum uentis: concessit nubibus ignem.
Quę postq̄ in propas deduxit singula causas
Vicīnam ex alto mundi cognoscere molem
Intendit: totum q; animo cōprehendere cēlū.
Attribuit q; suas formas sua nomina signis
Qual q; uicel agerent certa sub forte notauit.
Omnia q; ad numen mundi faciem q; moueri
Syderibus uariis mutantibus ordine fata.
Hoc mihi surgit opus non ullis ante sacratum
Carmibus. faueat magno fortuna labori.
A mōsa & molli contingat uita senecta.

Vt possim rerum tantas emergere moles
Magna q; cum puis simili pcurrere cura;
De origine mundi
e T quoniā cēlo carnē descendit ab alto
Et uenit in terras fatorū conditus ordo:
Ipsa mihi p̄mum naturę forma canēda est.
Ponendus q; sua totus sub imagine mundus.
Quem siue ex nullis reperentem semina rebus
Natali quoq; egere placet: semp q; fuisse
Et fore p̄ncipio pariter fato q; carentem.
Seu pmixta chaos rerū p̄mordia quondam
Discernit partu: mundum q; enixa nitentem
Fugit ī infernas caligo pulsa tenebras.
Siue indiuiduis in idem reditura soluta
Principiis natura manet post secula mille:
Et pene ex nihilo summū nihilū q; futurum
Cęca q; materies cēlum pfecit & orbem.
Siue ignis fabricauit opus flammę q; micātes
Quę mundi fecere oculos habitāt q; p̄ omne
Corpus: & in cēlo uibrantia fulmina fingunt.
Seu liquor hoc peperit sine quo rig& arida rez
Materies: ipsum q; uocat quo soluitur ignem.
Aut neq; terra patrem nouit: nec flāma: nec aer:
Aut humor: faciūt q; deum p̄ q̄tuor artus
Et mūdi struxere globum: prohibent q; requiri
Vltra se quicq;: cum p̄ se cuncta creantur.
Frigida ne calidis desint aut humida siccis.
Spiritus aut solidis: sit q; hęc discordia cōcors
Quam nexus habilis & opus generabile fingit
Atq; omnis partus elementa rapacia reddunt.

Semper erit genus in pugna: dubium q̄ manebit
Quod latet. & tantū supest hominū q̄ deum q̄.
Sed facies quecūq̄ tamen sub origine rerum
Conuenit: & certo digestum est ordine corpus:
Ignis in æthereas uolucer se sustulit auras
Summa q̄ complexus stellantis culmīa cęli
Flammaram uallo nature męnia fecit.
Proximus in tenuis descendit spiritus auras
Aera q̄ extendit medium p̄ inania mundi.
Ignem flatus alit uicinis subditus astris.
Tercia fors undas strauit flatus q̄ natantis
Aequora pfudit toto nascentia ponto.
Vt liquor exhalet tenuis: atq̄ euomat auras:
Aera q̄ ex ipso ducentem semina pascit.
Vltima subsedit glomerato pondere tellus.
Conuenit q̄ uagis limus pmixtus harenis:
Paulatim ad summū tenui fugiente liquore.
Quo q̄ magis puras humor secessit in undas:
Et siccata magis strinxerunt equora terras:
Adiacuit q̄ cauis fluidum cōuallibus equor:
Emersere fretis montes: orbis q̄ p̄ undas
Exiit uasto clausus tamen undiq̄ ponto.
Ima q̄ de cunctis mediam tenet undiq̄ sedem.
Idcirco q̄ manet stabilis: quia totus ab illa
Tantundem refugit mundus. fecit q̄ cadendo
Undiq̄ ne caderet. medium totius & imū est.
Icta q̄ cōtractis consistunt corpora plagis:
Et concurrento prohibent in longius ire.
Et nisi librato penderet pondere tellus
Non ageret cursus mundi subeuntibus astris

P̄ hębus ad occasum: & nunq̄ remearet ad ortus.
Luna ue submersos reget & p̄ inania cursus.
Nec matutinis fulger & lucifer horis
Hesperos immenso dederat qui lumen olympo.
Nunc quia non imo tellus deiecta profundo
Sed medio suspensa manet: sunt puia cuncta
Quo caderet / subeat cęlum / rursus q̄ resurgat.
Nam neq̄ fortuitos ortus surgentibus astris:
Nec totiens possum nascentem credere mūdum:
Solis uē assiduos partus & fata diurna:
Quom facies eadem signis p̄ secula constet:
Idem p̄ hębus eat cęli de partibus iisdem
Luna q̄ p̄ totidem luces mutetur & orbis:
Et natura uias seruet quas fecerat ipsa.
Nec tirocinio peccet circum q̄ feratur
Aeterna cum luce dies. q̄ tempora monstret
Nunc his nunc illis eadem regionibus orbis
Semp & ulterius uadentibus ortus ad ortus
Occasum ad obit? cęlum cum sole pennet.

Quare terra sit rotunda

n Ec uero tibi natura admiranda uideri
Pendentis terrę debet: cum pendeat ipse
Mundus: & in nullo ponat uestigia fundo.
Quod patet ex ipso motu cursu q̄ uolantis
Quom suspensus eat p̄ hębus: cursum q̄ reflectat
Huc illuc: agiles & seruet in æthere metas.
Quom luna & stellę uolitent p̄ inania mundi
Terra quoq̄ aerias leges imitata pependit.
Est igitur tellus mediam sortita cauernam
Aeris: & toto pariter sublata profundo.

Nec patulas distenta plagas: sed condita in orbem
Vndiq; surgentem pariter pariter q; cadentem.
Hec est naturę facies. sic mundus & ipse
In conuexa uolans teretes facit esse figuraf
Stellarum solif q; orbem lunę q; rotundum
Aspicimus tumido quęrentis corpore lumen:
Q; globus obliquos totus non accipit ignes.
Hec eterna manet diuis q; simillima forma:
Cui neq; pncipium est usquā nec finis in ipso.
Sed similis toto remanet: per q; omnia par est.
Sic stellis glomerata manent / mundum q; figurāt.
Idcirco terris non omnibus omnia signa
Conspicimus. nusquā inuenies fulgere Canopū
Donec niliacas per pontum ueneris oras.
Sed quęrent Helicen quibus ille supuenit ignis.
Q; laterū tractus habitant: medii q; tumores
Eripiūt terrę cęlum: uisus q; coercent
Te testem dat luna sui glomerabilis orbis.
Que cū merula nigris per noctem deficiis umbris
Non omnis pariter cōfundis sydere gentis.
Sed p̄us eoꝝ quęrunt tua lumina gentes.
Post medio subiecta polo quecūq; coluntur.
Ultima ad hesperios infectis uolueris alis.
Sera q; in extremis quatiant gentibus ęra.
Q; si plana foret tellus semel ic̄ta per omnes
Deficeret pariter toto miserabilis orbe.
Sed quia p̄ teretem deducta est terra tumorē:
His modo post illis apparet Delia terris:
Exoriens simul atq; cadēs quom fert̄ in orbem
Vtrinq; accliuis pariter decliuiā iungit

Atq; alios superat gyros alios q; relinquit.
Ex quo colligitur terrarum forma rotunda.
Hanc circum uarię gentes hominū atq; ferarū
Aerię q; colunt uolucres. Pars eius ad arctos
Eminet: austrinis pars est habitabilis oris.
Sub pedibus q; iacet nostris: supra q; uidetur
Ipsa sibi fallere solo decliuiā longa:
Et pariter surgente uia pariter q; cadente.
Hanc ubi ad occasus nostros sol aspicit ortus
Illic orta dies sopitas excitat urbis.
Et cum luce refert operū uadimonia terris.
Nos in nocte sumus somnos q; in mēbra locamus.
Pontus utrosq; suis distinguit & alligat undis.
Hoc opus immensi constructū corpe mundi
Membra q; naturę diuersa condita forma
Aeris atq; ignis terrę pelagi q; iacentis
Vis animę diuina regit. sacro q; meatu
Conspirat deus & tacita ratione gubernat.
Et multa in cunctas dispensat fędera partis
Alter ut alterius uires faciat q; ferat q;
Summa q; p̄ uarias maneat cognata figuras.

De duodecim signis

n Vnc tibi signoz lucētis undiq; flammis
Ordinibus certis referā. p̄mum q; canent̄
Que media obliquū p̄cingunt ordine mundum:
Solem q; alternis uicibus p̄ tempora portant.
Atq; alia aduerso luctantia sydera mundo
Omnia que possis cęlo uariare sereno.
Equibus & ratio fatorum ducitur omnis
Vt sit idem mundi primū quod continet arcem.

De Ariete

a Vrato princeps aries in uellere fulgens
Respicit admirās aduersum surgere tauꝝ:
Summisso uultu gemios & fronte uocantem.
Quos sequitur cancer: cancrū leo: uirgo leonē.
Aequato tum libra die cum tempore noctis
Attrahit ardenti fulgentem scorpion astro.
In cuius caudam contentū dirigit arcum
Mixtus equo: uolucrum missurus iamq; sagittā.
Tum uenit angusto capcornus sydere flexus.
Post hunc inflexā diffundit aq̄rius urnam
Piscibus assuetas auide subeuntibus undas.
Quos aries tangit claudentis ultima signa.
At qui fulgentis celum cōsurgit ad Arctos
Omnia quę summo despectant sydera celo.
Nec norunt obitus. uno q; in uertice tantū
In diuersa sitę celum q; & sydera torquent.
Aera p gelidum tenuis deducitur axis
Libratum q; regit diuerso cardine mundum.
Sydereus circa mediū quem uoluitur orbis
Aethereos q; rotat cursus immotus. at ille
In binas arctos magni pinania mundi
Per q; ipsum terre directus conspicit orbem.
Nec uero e solido stat robore corporis eius:
Nec graue pondus hab& qd on? ferat etheris alti.
Sed quom aer omnis semp uoluatur in orbem
Quo q; semel cepit totus uolet undiq; in ipsum
Quoddam q; in medio est circa qd cūcta mouent
Vsq; adeo tenue ut uerti non possit in ipsum:
Nec iam inclinari: nec se conuertere in orbem.

Hoc dixere axem quia motum nō habet ullum.
Ipse uidet circa uolitantia cuncta moueri.
Summa tenet eius miseris notissima nautis
Signa: p immensum cupidos ducentia pontum.
Maiorem q; Helice maior decircinat arcum.
Septem illam stelle certantes lumine signant:
Qua duce p fluctus graię dant uela carinę.
Angusto Cynosura breuis torquetur in orbe
Tam spacio q̄ luce minor. sed iudice uincit
Maiorem tyrio. penis hęc certior auctor
Non apparentem pelago quęretibus orbem.
Nec paribus positę sunt frontibus. utraq; caudā
Vergit in alterius rostro: sequitur q; sequentem.
Has interfusus circum q; amplexus utranq;
Diuidit & cingit stellis ardentibus Anguis:
Ne coeant abeant ue suis a sedibus unq;
Hunc inter medium q; orbem quo sydera septem
Per bis sena uolant contra nitentia signa
Mixta ex diuersis cōsurgunt uiribus astra
Hinc uicina poli cęli q; hinc proxima flammis.
Quę quia dissimilis qua pugnat temperat aer
Frugiferum sub se reddunt mortalibus orbem.
Proxima frigentis arctos boream q; rigentem
Nixa subit species genibus sibi conscia causę.
A tergo niter Arctophylax idem q; Boetes:
Quę simul is iunctis instat de more uiuentis:
Arcturū q; rapit medio sub pectore secum.
At parte ex alia claro uolat orbe Corona
Luce micans uaria. nam stella uincitur una
Circulus in medio radians: quę proxima fronte

Candida q̄ ardenti distinguit lumina flamma
Gnosta desertę fulgent monimēta puellę.
Et lyra deductis per cęlum cornibus inter
Sydera conspicitur. qua quōdam ceperat Orpheus
Omne quod attigerat cantu: manet q̄ per ipsos
Fecit iter: domuit q̄ infernas carnię leges.
Hinc cęlestis honos similis q̄ potentia causę:
Tunc siluas & saxa trahens nūc sydera ducit.
Et rapit immensum mundi reuolubilis orbem.
Serpentē magnis Ophiulcus nomine signis
Diuidit: & roto mergentem corpore corpus
Explicat. & nodos sinuata q̄ terga p̄ orbes
Respicit. ille tamen molli ceruice reflexus
Eminet effusis p̄ laxa uolumina palmis.
Semper erit paribus bellū quia uiribus equant.
Proxima sors Cycni quem cęlo Iuppiter ipse
Imposuit: formę p̄cium qua cepit amantem
Quom de? in niueum descendit uersus olorē.
Terga q̄ fidenti subiecit plurima Ledę.
Nunc quoq̄ deductas uolitat stellatus in alas.
Hinc imitata nitent cursum habitum q̄ sagittę
Sydera. Tum magni Iouis ales fertur in altum
Assueto uolitans gestet ceu fulmina mundi
Digna Ioue & cęlo quod sacris instruit armis.
Tum quoq̄ de ponto surgit Delphinus ad astra
Oceani cęli q̄ decus: p̄ utrūq̄ sacratus.
Quem rapido conatus equus cōprehendere cursu
Festinat: pectus fulgenti sydere clarus.
Et finitur in Andromeda: quam Perseus armis
Eripit & sociat sibi. cui succedit iniquo

Diuisum spacio q̄ tertia lampada dispar
Conspicitur paribus Deltoton nomie sydus
Ex simili dictum: Cepheus q̄ & calliepia.
Nec uacuū solis fulgentem deserit orbem.
Sic in utrūq̄ mouet mundū & contraria reddit.
Hanc qui surgētem primo cū redditur ortu
Montis ab excelso speculant uertice Tauri:
Euentus frugum uarios & tempora dicunt.
Que q̄ ualirudo ueniat: concordia quanta
Bella facit: pacem q̄ refert. uarie q̄ reuertens
Sic mouet ut uidit mundū uultu q̄ gubernat.
Magna fides hoc posse. color cursus q̄ micātis
In radios: uix sole minor nisi q̄ p̄cul hęrens
Frigida ceruleo contorquet lumina uultu.
Cętera uincunt specie. nec clarius astrum
Tingitur oceano cęlum ue reuifit ab undis.
Tum Procyon: uelox q̄ Lepus. tū nobilis Argo
In cęlum subducta mari q̄ p̄ma cucurrit
E meritum magnis mundū tenet acta p̄cellis:
Seruando dea facta deos. Cui p̄ximus anguis
Squamea dispositis imitatur lumina flammis.
Et Phębo sacer ales: & olim gratus Iaccho
Crater: & duplici Centaurus imagine fulget:
Pars hominis: tergo pectus cōmixtus equino.
Iplius hinc mundi templum est: uictrix q̄ solutis
Ara nitet sacris. uastos cum terra gigantes
In cęlum furibunda tulit: tumidi quoq̄ magnos
Quęsuere deos. dubitauit Iuppiter ipse
Quod poterat non posse timens: cū surgere terrā
Cerneret & uerti naturam crederet omne:

M ontibus atq; alios aggestos crescere montis
E t tam vicini fugientia sidera collis
A rma importantes: & rupta matre creatos
D iscordes uultu permixta q; corpa partus.
H ostiferum nec dum sibi quenq; numina norant
S i qua forent maiora suis. tunc Iupiter arę
S ydera constituit: quę nunc q; maxima fulgent.
Q uā propter Cetus cōuoluens squamea terga
O rbibus insurgit tortis & fluctuat aluo:
I ntentans morfu similis iam iamq; tenenti.
Q ualis ad expositę fatum cepheids undis
E xpulit adueniens ultra sua litora pontum.
T um notius piscis uenti de nomine dictus
E xurgit de parte noti. cui cuncta ferunt
F lexā p ingentis stellarum flumina gyros.
V lterius capiti cōiungit aquarius undas
A mnīs & in medium coeunt & sidera miscent
I n pēnas signata suas. iuxta q; relictam
A ndromedam uastos metuentē piscis hiatus.
E xpositam ponto deflet scopulis q; reuictam.
N e ueterē Perseus cęlo quoq; seruet amorem
A uxilio q; iuuēt fugienda q; gorgonis ora
S ustineat spoliū q; sibi testem q; uidenti.
T um uicina ferens flexo uestigia tauro
E niochus studio mundum & nomen adeptus.
Q uem p̄mum curru uolitātem Iupiter alto
Q uadriugis conspexit equis: cęlo q; sacrauit.
T um subeunt hedi claudentes sidere pontum
N obilis & mundi nutrito rege capella.
C uius ab uberibus magnum ille ascendit olympū

L acte fero crescens ad fulmina uim q; tonandi.
H anc ergo ęternis merito sacrauit in astris
I uppiter: & cęli cęlum mercede rependit.
P leiades Hyades q; feri pars utraq; tauri
I n boream scandunt. hęc sunt aquilonia signa.
A spice nūc infra solis surgentia cursus:
Q uę super exustas labuntur sidera terras.
Q uę q; intra gelidum capicorni sidus & axem
I mo subnixum uertuntur lumina mundo.
A ltera pars orbis sub aquis iacet inuia nobis.
I gnotę q; hominū gentes: nec transita regna
C omune ex uno lumen ducentia sole.
D iuersas q; umbras: lęua q; cadentia signa
E t dextros ortus cęlo spectantia uerso.
N ec minor est illis mundus: nec lumine peior
N ec numerosa minus nascuntur sidera in orbe
C ętera non cedunt. uno uincunt in astro
A ugusto: sidus nostro quod cōrigit orbi:
C ęsar nunc terris: post cęlo maximus auctor.
C ernere uicinū geminis licet Oriōna
I n magnam cęli tendentem brachia partem.
N ec minus extento surgentē ad sidera passu.
S ingula fulgentis humeros cui lumina signāt:
E t tribus obliquis demissus ducitur ensis.
A t caput Orion excelso immensus olympo
P er tria subducto signatur lumina uultu.
N on q; clara nimis sed q; magis alta recedant.
H ęc duo p totum decurrunt sidera mundum.
S ubseqtur rapido contenta canicula cursu.
Q ua nullum terris uiolentiū aduenit astrum.

Nec graui⁹ cedit. nec horrens frigore surgit.
Has inter solis q³ uias arctos q³ latentis
Axem quę mūdi stridentem pondere torquent
Orbe peregrino cęlum depingitur astris:
Quę notia antiqui dixerunt sydera uates:
Ultima quę mundo semp uoluūtur in imo.
Quis innexa manent cęli fulgentia templa:
Nusquā cōspectu redeuntia cardine uerso.
Sublimem speciem mundi similis q³ figuras
Astrorum referunt. & uersas frontibus arctos
Vno distingui medias claudi q³ dracone
Credimus exemplo. quīs fulgentia uisus
Hunc orbem cęli uertentis sydera cursu
Cardine tam simili fultum q³ uertice pingit.
Hęc igitur magno diuisas æthere sedes
Signa tenent mundi totum deducta per orbem.
Tu modo corporeis similes ne quęre figuras
Omnia q³ equali fulgentia membra colore
Deficiat nihil & uacuū qua lumine cessit.
Non poterit mundus sufferre incendia tanta
Omnia si plenis ardebunt sydera membris.
Quicqd subduxit flammis natura pepercit
Succubitura oneri: formas disiungere tantum
Contenta: & stellis ostendere sydera certis.
Linea designat species: atq³ ignibus ignes
Respondent media extremis atq³ ultima summis.
Creduntur (satis est) si se non omnia celant
Pręcipue medio cum luna implebitur orbe.
Certa nitent mundo cum luna conditur omne
Stellarum uulgus fugiūt sine nomine signa.

Pura licet uacuo tum cernere sydera cęlo.
Nec fallunt numero nec paruis mixta ferunt.
Et q³ clara magis possis cognoscere signa
Non uarios obitus norunt uarios q³ recursus.
Certa sed in proprias oriunt^r sydera luces.
Natales q³ suos occasum q³ ordine seruant.
Nec quicq³ intanta magis est mirabile mole
Quę ratio & certis q³ legibus omnia parent.
Nusquā turba nocet: nihil illis partibus errat
Latius & leuius mutato ue ordine fertur.
Quid tam cōfusus specie: quid tam uice certū est:

De eternitate mundi

a C mibi tam pręsens ratio nō ulla uidet^r

Quę pateat mundum diuino numine uerti:

Atq³ ipsum esse deum: nec forte coisse magistra:
Ut uoluit credi qui p^rmus męnia mundi
Semibus struxit minimis in q³ illa resoluit.
Equis & maria & terras & sydera cęli
Aethera q³ imensos fabricantē finibus orbes
Soluentem q³ alios constare: & cuncta reuerti
In sua principia & rerum mutare figuras.
Quis credat tantas operū sine numine moles
Ex minimis cęco q³ creatū federe mundum:
Si fors ista dedit nobis: fors ipsa gubernet.
At cur dispositis uicibus consurgere signa
Et uelut imperio pręscriptos reddere cursus
Cernimus: ac nullis p^rperantibus ulla relinqui:
Cur eadem estiuas exornant sydera noctes
Semper: & hibernas eadem: certam q³ figuram
Quisq³ dies reddit mundo: certam q³ relinquit:

Iam tum cum graiē uerterunt pergama gentes
Arctos & Orion aduersis frontibus ibant.
Hęc cōtenta suos in uertice flectere gyros
Ille ex diuerso uertentem surgere contra
Obuius & toto semper decurrere mundo.
Tempora q̄ obscure noctis deprendere signis
Iam poterant. cęlum q̄ suas distinxerat horas
Quot post excidiū troiē sunt eruta regna?
Quot capti populi? quotiens fortuna p̄ orbem
Seruitiū imperium q̄ tulit uarie q̄ reuertit?
Troianos cineres in quantum oblita refouit
Imperium. fatis Asię iam gręcia pressa est.
Sęcula dinumerare pig&: quotiēs q̄ recurrens
Lustrarit mundū uario sol igneus orbe.
Omnia mortali mutantur lege creata.
Nec se cognoscunt terrę uertentibus annis
Exutas uariam faciem per sęcula gentes.
At manet incolumis mundus. sua q̄ omnia seruat:
Quę nec longa dies auget minuit q̄ senectus.
Nec motus puncto currit: cursus q̄ fatigat.
Idem semper erit: quoniā semper fuit idem.
Non alium uidere patres alium ue nepotes
Aspicient. deus est qui non mutatur in euo.
Nunq̄ transuersas solem decurrere ad arctos.
Nec mutare uias & in ortum uertere cursul
Auroram q̄ nouis nascentem ostendere terris
Nec lunam certos excedere luminis orbes
Sed seruare modū quo crescat quo ue recedat
Nec cadere in terram pendentia sydera cęlo.
De parallelis circulis

Irculus ad boream fulgentē sustinet arcton
c Sex q̄ fugit solidas a cęli uertice partes.
Alter ad extremi decurrens sydera cancri
In quo cōsummat phębus lucem q̄ moram q̄:
Tarda q̄ p̄ longos circumfert lumina flexus.
Aestiuum medio nomen sibi sumit ab ęstu.
Temporis & titulo potitur meta q̄ uolantis
Solis. & extremos designat feruidus actus.
Et quinq̄ in partes aquilonis distat ab orbe.
Tercius in media mundi regione locatus
Ingenti spira totum p̄cingit olympum:
Parte ab utraq̄ uidens axem. quo lumie phębus
Componit paribus numeris noctem q̄ diem q̄.
Veris & autumnii currens p̄ tempora mixta
Cum medium ęquali distinguit limite cęlum.
Quatuor & gradibus sua fila reducit ab ęstu.
Proximus hunc ultra brumalis nomie cingens
Ultima designat fulgentis lumina solis.
Inuia q̄ obliqua radioꝝ munera flamma
Dat pariter minimū nobis. sed finibus illis
Quos sup̄ incubuit longa stant tempora luce.
Vix q̄ dies transit candentem extenta p̄ ęstum.
Bis q̄ iacet binis summotus partibus orbis.
Vnus ab his supest extremo proximus axi
Circulus: austrinas qui stringit & obsidet arctos.
Hic quoq̄ brumalem per partes quinq̄ relinqt.
Et q̄ntum a nostro sublimis cardine gyrus:
Distat ab aduerso tantundem pximus illi.
Sic tibi p̄ binas uertex a uertice partis
Diuisus duplici summa circumdat olympum.

Et p̄ quinq; notat signātis tempora fines.
His eadem est uia quę mundo: pariter q̄ rotant̄
Incliuēs. socios q̄ ortus occasibus equant.
Quando quidem sexto quo totus uoluitur orbis
Fila trabunt alti circū comitantia cęli:
Interualla pari seruantes limite semper
Diuisos q̄ semel finis sortem q̄ dicatam.
Sunt duo quos recipit ductos a uertice uertex
Inter se aduersi: qui cunctos ante relatos
Se q̄ secant gemino cocuntes cardine mundi.
Trāuerso q̄ polo rectum ducuntur in axem.
Tempora signantes anni: cęlum q̄ per astra
Quatuor in partes diuisum mensibus equis.
Alter ab excelso decurrens limel olympo
Serpentis caudam siccas & diuidit arctos:
Et iuga chelarum medio uolitātia gyro.
Sed dimensa suis consumere tempora signis
Non casus opus est. magni sed numinis ordo.
Hęc igitur texunt equali sydera tractu
Ignibus in uarias cęlum laqueantia formas.
Altius hic nihil est. hęc sunt fastigia mundi.
Publica nature domus. his contenta tenetur
Finibus: amplectens pontum terras q̄ iacentis.
Omnia concordi tractu ueniūt q̄ cadunt q̄
Qua semel incubuit cęlum uersum q̄ resurgit;
De magnitudine & latitudine mūdi & signoz
P se autem quātum cōuexo mūdi olympo
i Obtineat spacium: quātis bis sena ferantur
Finibus astra: docet ratio cui nulla resistunt
Claustra: nec immēse moles: cedunt q̄ recessus

Omnia succumbunt. ipsum est penetrabile cęlū.
Nam q̄ntum a terris atq; equore signa recedūt
Tantum bina patent. quantū q̄ inciditur orbis
Per medium pars efficitur tum tertia gyri
Exiguo dirimens solidam discrimine summam.
Summū igitur cęlum bis bina refugit ab imo
Altera bis senis ut sit pars tertia signis.
Sed quia p̄ medium est tellus suspensa pfundum
Binis a summo signis discedit & imo.
Hinc igit̄ quodcūq; supra te suspicis ipse:
Qua p̄ inane meant oculi qua q̄ ire recusant
Bis binis equandum est signis sextante rotundę
Efficiunt orbem zone qua signa feruntur
Bis sex equali spacio texentia cęlum.
Nec mirere uagos partus eadem esse p̄ astra
Et mixtum ingenti generis discrimie fatum:
Singula cum tantum teneāt: tanto q̄ ferātur
Tempore sex tota surgentia sydera luce.
Restat ut etbereos finis tibi reddere coner
Fila q̄ dispositis uicibus comitantia cęlum.
Per quę dirigitur signoz flammeus ordo.
Circulus a summo nascentem uertice mundū
Permeat: arctophylaca petens p̄ terga draconis
Extremā q̄ secans Hydram: mediū q̄ sub astris
Centaurum aduersus cōcurrit rursus in axe.
Et redit in Cetum squamosa q̄ tergora Ceti.
Lanigeri q̄ notat fines clarum q̄ Trigonū
Andromedę q̄ sinus imos: fastigia matris
Principium q̄ suum repetito cardine claudit.
Alter in hunc mediū summū q̄ incumbit in axem.

Per q̄ pedes p̄mos ceruicem tranſit & urſe.
Quam ſeptem ſtelle p̄mam iam ſole remoto
Producunt nigre p̄bentem lumina nocti:
Et geminis cancrū dirimit: ſtringit q̄ flagrantē
Ore canem: clauū q̄ ratis que uicerat equor.
Inde axem occultum p̄ gyri ſigna prioris
Trauerſa. atq̄ alio ruruſ de limite tangit
Te capricorne: tuil q̄ aquilam deſignat ab aſtris:
Per q̄ lyrā inuerſam currens: ſpiras q̄ draconis:
Poſteriora pedum cynoſure proterit aſtra:
Trauerſam q̄ ſecat uicino cardine caudam.
Hic iterū coit ipſe ſibi memor unde p̄fectus.

De horizonte.

a T q̄ hoc eterna fixerūt tempora ſedem
Immotis p̄ ſigna modis ſtatione penni.
Hos uolucres fecere duos. nanq̄ alter ab ipſa
Conſurgens helice mediū p̄cedit olympum
Diſcernit q̄ diem: ſextam q̄ examinat horam:
Et paribus ſpaciis occaſuſ cernit & ortuſ.
Hic mutans per ſigna uices: ceu ſiquis eoos
Seu petit helperios ſupra ſe circinat orbem
Verticibus ſup adſtātem medium q̄ ſecantem
Cælum & diuiſo ſignantem lumine mundum.
Quando aliis aliud mediū eſt. uolat hora p̄ orbē.
Cum q̄ loco terre cælum q̄ & tempora mutat.
Atq̄ ubi ſe p̄mis extollit p̄bebus ab undis
Illis ſexta manet quos tum premit aureuſ orbis.
Ruruſ ad helperioſ ſexta eſt ubi cedit i umbras
Noſ p̄mam & ſummā ſextam numeramuſ utrāq̄.
Et gelidum extremo lumen ſentimus ab igne.

Alterius finis ſi uiſ cognoſcere gyri
Circūfer facilis oculos uultū q̄ p̄ orbem.
Quicqd erit celi p̄mum terre q̄ ſup̄mum:
Qua coit ipſe ſibi nullo diſcrimine mundus
Reddit q̄ aut recipit fulgentia ſydera ponto
P̄cingit tenui trauerſum limite mundum.
Hec quoq̄ p̄ totum uolitabit linea cælum
Nunc tantum ad mediū uergēs mediū q̄ repente
Orbem: nunc ſeptē ad ſtellas: nūc mota ſub aſtra.
Sed quocūq̄ uage tulerint ueſtigia plantę
Haſ modo terrarū nunc haſ gradiētis in oras:
Semper erit nouus & terris mutabitur arcuſ.
Quippe aliud cælum oſtendēs aliud q̄ relinquēs
Dimidiū tegit atq̄ refert. uario q̄ notauit
Fine & cum uiſu pariter ſua fila inouentes.
Hic terreſtris erit quia terram amplectitur orbis
Et mundum plano p̄cingit limite gyruſ
Atq̄ trabens aſte titulū memoratur horizon;

De zodiaco & lacteo circulis

b Iſ addunt aliquos diuerſa fila trabētes
Inter ſe gyroſ. quorum fulgentia ſigna
Alter habet per que p̄bebus moderatur habenas:
Subſequetur q̄ ſuo Solem uaga Delia curru.
Et quinq̄ aduerſo luētantia ſydera mūdo
Exercent uarias nature lege choreas.
Hunc tenet a ſummo cancer: capricornuſ ab imo:
Biſ recipit lucem qui circuluſ equat & umbras
Lanigeri & librę ſigno ſua fila ſecante.
Sic p̄ tres gyroſ inſlexuſ ducitur orbis
Recta q̄ deuexo fallit ueſtigia cliuo.

Nec uisus aciem q̄ fugit: tantum q̄ notari
Mente potest sicut cernuntur mente priores:
Sed nitet ingenti stellatus baltheus orbe.
Insignem q̄ facit celato lumine mundum.
Et ter uicenas partis patet atq̄ trecentas
In longum: bis sex latescit fascia partis:
Quę cohibet uario labentia sydera cursu.
Alter in aduersum positas succedit ad arctos:
Et paulum a boreę gyro sua fila reducit:
Transit q̄ inuersę per sidera cassiepię:
Inde per obliquū descēdens tangit olorem
Aestiuos q̄ secat finis: Aquilam q̄ supinam
Tempora q̄ equantē gyrum: zonā q̄ ferentem
Solis equos intra caudam qua scorpius ard&:
Extremam q̄ sagittari lęuam atq̄ sagittam.
Inde suos sinuat flexus per crura pedes q̄
Centauri alterius. rursus q̄ ascendere cęlum
Incipit: argiuam q̄ ratem per aplustria summa
Et medium mundi gyrum geminos q̄ per imū
Signa secat: subit eniochū: te q̄ unde p̄fectus
Cassiepia petens super ipsum Persea transit.
Orbem q̄ ex illa cęptum concludit in illa.
Tris q̄ secat medios gyros & signa ferentem
Partibus e binis quotiens p̄ceditur ipse.
Nec quęrendus erit. uisus incurrit in ipsos
Sponte sua: se q̄ ipse docet cogit q̄ notari.
Nanq̄ in ceruleo candens nitet orbita mundo:
Ceumissura diem subito cęlum q̄ recludens.
Ac ueluti uiridis discernit semita campos
Quam terit assiduo renouās iter orbita tractu

Inter diuisas equabilis est uia partis.
Ut freta canescunt sulcum ducente carina
Accipiūt q̄ uiam fluctus spumantibus undis:
Quam tortus uerso mouit de gurgite uertex:
Candidus in nigro lucet sic limes olympo
Ceruleum findens ingenti lumine mundum.
Ut q̄ suos arcus p̄ nubila circinat iris:
Sic luperincumbit signato culmine limes
Candidus: & resupina facit mortalibus ora
Dum noua p̄ cęcam uibrant lumina noctem.
Inquirant q̄ sacras humano pectore causas
Num se deductis conetur soluere moles
Seminibus: rara q̄ labet compage carinę:
Admittat q̄ nouū laxato pectore lumen.
Quid? quasi non timeant magni cū uulnera cęli
Conspiciant: feriat oculos iniuria mundi.
An coeat mundus duplicis q̄ extrema cauernę
Conueniant cęli q̄ oras & sydera rangant:
Per q̄ ipsos iungat nexus manifesta cicatrix
Fissuram faciens mundi stipatus & orbis
Aeriam in nebulam clara compagine uersus
In cuneos cogat alti fundamina cęli.
An melius manet illa fides p̄ secula prisca
Illac solus equos diuersis curribus ille:
Atq̄ aliam triuisse uiam: longum q̄ p̄ euum
Exustas sedes incocta q̄ sydera flammis
Ceruleam uerso speciem mutasse colore:
Infusum q̄ loco cinerem mundum q̄ sepultum.
Fama & iam antiquis ad nos descendit ab annis
P̄hętonem patrio curru p̄ signa uolantem

Dum noua miratur ppius spectacula mundi
Et puer in celo ludit: curru q̄ superbus
Luxuriat mundo cupit & maiora parente:
Monstratas liquisse uias: orbem q̄ regentem
Imposuisse polo: nec signa insueta tulisse:
Errantis nutu flammis currum q̄ solum
Deflexum solito cursu curuis q̄ quadrigis.
Quid querimus flamas totum sc̄uisse p̄ orbem
Terrarum q̄ rogam cunctas arsisse p̄ urbes:
Quom uaga dispersi fluitarunt lumina currus:
Et celum exustum est: luit ipse incendia mundus
Et noua uicinis flagrarunt sidera flammis
Nunc quoq̄ p̄teriti faciem seruantia casus.
Nec mihi celanda est fame uulgata uetustas
Mollior: e niueo lactis fluxisse liquorem
Pectore regine diuum: celum q̄ colore
Infecisse suo. quapropter lacteus orbis
Dicitur & nomen causa descendit ab ipsa.
An maior densa stellarum turba corona
Contexit flammis & crasso lumine candet.
Et fulgore nitet collato clarior orbis.
An fortes anime dignata q̄ numina celo
Corporibus resoluta suis terre q̄ remissa
Huc migrant ex orbe. suū q̄ habitantia celum
Aethereos uiuūt annos mundo q̄ fruūtur.
Atq̄ hic Aeacidas: hic & ueneramur Atridas
Tydidem q̄ ferum: terre q̄ maris q̄ triumphis
Naturę uictorem ithacum: pilium q̄ senecta
Insignem triplici: danaū q̄ ad p̄gama reges
Castra ducum & celi: uictam q̄ sub Hectore troiam:

Aurore q̄ nigrum partum: Steropem q̄ tonantis
Rectorem lycie: nec te mauortia uirgo
Preteream: reges q̄ alios quos gr̄cia misit
Atq̄ alię gentes & magno maxima bella.
Qui q̄ animi uires & strictas pondere mentis
Prudentes habuere uiri: quibus omnis in ipsis
Census erat. iustus Solon: fortis q̄ Lycurgus:
Aethereus q̄ Platon: & qui fabricauerat illum
Damnatus q̄ suas melius damnauit athenas.
Perfidis & uictor strarat qui classibus equor.
Romani q̄ uiri quorū iam maxima turba est.
Tarquinos q̄ nimis reges & horatia proles
Tota acies pontis: nec nō & Sceuola trunco
Nobilior: maior q̄ uiris & coclia uirgo
Et romana ferens quę textit mēna Cocles
Et cum milicia uolucres Coruinus adeptus
Et spolia & nomen qui gestat in alite phēbum:
Et ioue qui meruit celū: romam q̄ Camillus
Seruando posuit: Brutus q̄ a rege receptę
Conditor: & Pirrhi p̄ bella Papirius ultor
Fabricius Curius q̄ pares & tertia palma
Marcellus: Collus q̄ prior de rege necato.
Certantes Decii uotis similes q̄ triumphis:
Inuictus q̄ mora Fabius: uictor q̄ necati
Luius Hasdrubalis socio p̄ bella Nerone:
Scipiade q̄ duces fatum Cartaginis unum:
Pompeius q̄ orbis domitor: p̄ tris q̄ triūphos
Ante deum princeps: & censu Tullius oris
Emeritus celum: & claudia magna propago:
Acilię q̄ domus p̄ceres: clari q̄ Metelli

Et Cato fortunę uictor: matris q̄ sub armis
M ilcs Agrippa suę: ueneris q̄ ab origine proles
I ulia descendit cęlo cęlum q̄ repleuit
Q uod regit augustus socio p̄ signa tonante
Cernit & in cętu diuum magnum q̄ quirinum
A ltius ętherei qua candet circulus orbis.
I lla deum sedes: hęc illis p̄xima diuum
Q ui uirtute sua similes uestigia tangunt.
S unt alia aduerso pugnantia sydera mundo
Q uę cęlum terram q̄ inter uolitantia pendent:
S aturni Iouis & Martis Solis q̄ sub illis
M ercurius Venerem inter agit Lunam q̄ locatus.
H ic p̄us incipiam stellis q̄ reddere uires
S ignorū q̄ canam fatalia carmine iura.
I mplenda est mundi facies corpus q̄ p̄ omne
Q uicqd ubiq̄ nitet uigeat q̄ndo q̄ notandū est.
S unt & iam rarę sortis natalis euntes
P rotinns. & raptim subitas candescere flammās
A era p̄ liquidum tractos q̄ p̄ire cometas
R ara p̄ ingentis uiderunt sęcula motus.
S iue q̄ ingenitum terra spirante uaporem
H umidior sicca superatur spiritus aura
N ubila cum longo cessant depulsa sereno
E t solis radiis marcescit torridus aer:
A pta alimenta sibi demissus corripit ignis
M ateriam q̄ sui deprendit flamma capacem.
E t quia non solidum est corpus sed rara uagantur
P rincipia aurarū uolucris q̄ simillima fumo
I n breue uiuit opus: cępta q̄ incendia fine
S ubsistunt pariter q̄ cadunt fulgente cometa.

Q̄ nisi uicinos agerent occasibus ortus:
E t tam parua forent accensis tempora flammis:
A lter nocte dies esset: cęlum q̄ rediret
I mmensum & somno totum deprenderet orbem.
T um quia non una specie dispergitur omnis
A ridior terrę q̄ uapor comprehenditur igni
D iuerfas quoq̄ p̄ facies accensa feruntur
L umina quę subitis existunt nata tenebris.
N am modo ceu longi fluitent de uertice crines
F lamma comas imitata uolat: tenuis q̄ capillos
D iffusos radiis ardentibus explicat ignes.
N unc prior hęc facies disperlis crinibus exit:
E t globus ardentis sequitur sub imagine barbę.
I nterdum equali laterū compagine ductus
Q uadratam ue trabem fingit teretē ue columnā.
Q uin & iam tumidis exęquat dolia flammis
P ro certo distenta utero: paruol q̄ capillos
M entitur: paruis signis glomeratur in orbis
H irta figurantis tremulo sub lumine messes
L ampadas & fillas ramosos fundit in ignis.
P ręcipites stelle passim q̄ uolare uidentur
Q uom uaga p̄ liquidū scintillant lumina mundū:
E t tenues longis iactantur crinibus ignes:
E xurunt q̄ p̄cul uolucres imitata sagittas
A rida cum gracili tenuatur semita filo.
S unt autē cunctis p̄mixti partibus ignes
Q ui grauidas habitant fabricātes fulmīa nubes
E t penetrant terras ęthnam q̄ imitātur olympo.
E t calidas reddunt ipsi in fontibus undas:
A c silice indura uiridi q̄ in cortice sedem

Inueniunt cum silua sibi collisa crematur
Ignibus. Vsq̄ adeo natura est omnis abundans.
Ne mirere faces subitas erumpere cęlo
Aera q̄ accensum flammis lucere coruscis
Arida complexum spirantis semina terre:
Quę uolucer pascens ignis seq̄tur q̄ fugit q̄:
Fulgura cum uideas tremulum uibrãtia lumen
Imbribus in mediis & cęlum fulmine ruptum.
Siue igitur ratio prębentis semina terre
In uolucres ignis possit generare cometas.
Siue illas natura faces ob cuncta creauit
Sydera p̄ tenuis cęlo lucentia flammis.
Sed trahit ad semet rapido titanius ęstu
Inuoluit q̄ suo flammãtis igne cometas.
Ac modo dimittit sicut cyllenius orbis:
Et uenus accenso cum ducit uespere noctem
Serpentem: fallunt q̄ oculos rursus q̄ reuifunt.
Seu deus instantis fati miseratur in orbe
Signa per affectus cęli q̄ incendia mittit:
Nunq̄ futilibus excanduit ignibus ęther
Squalida q̄ elusi deplorant arua coloni.
Et sterilef inter sulcos defessus arator
Ad iuga męrentis cogit frustrata iuuenos.
Aut grauibus morbis & lenta corpora tabe
Corripit exustis lethalis flamma medullis.
Labentis q̄ rapit populos totas q̄ per urbis
Publica succensis paguntur fata sepulchris.
Qualis erichthonios pestis populata colonos
Extulit antiquas per funera pacis Athenas:
Alter in alterius labens cum fata ruebant.

Nec locus artis erat medicę: nec uota ualebãt.
Cesserat officiũ morbis: & funera deerant
Mortibus & lacrymę. fessus defecerat ignis
Et coaceruatis ardebant corpora membris.
Ac tanto quondam populo uia contigit hęres.
Talia significant lucentes sepe comete.
Funera cum facibus ueniũt terris q̄ minantur
Ardentis sine fine rogos: quom̄ mundus & ipsa
Aegrotet uatura nouũ sortita sepulcrum.
Quin & bella canũt ignes: subitos q̄ tumultus
Et clandestinis surgentia fraudibus arma.
Extremas modo p̄ gentis. ut fędere rupto
Cum fera ductorem rapuit germania Varum:
Infecit q̄ trium legionum sanguine campos.
Arserunt toto passim minitantia mundo
Lumina: & ipsa tulit bellum natura p̄ ignis:
Opposuit q̄ suas uires finem q̄ minata est.
Nec mirere grauis rerũ q̄ hominũ q̄ ruinas.
Sepe domi culpa est. nescimus credere cęlo.
Ciuilis & iam motus cognata q̄ bella
Significãt. nec plura alias incendia mundus
Sustinuit q̄ cum ducibus iurata cruentis
Arma philippeos implerunt agmine campos.
Vix q̄ & iam sicca miles romanus harena
Ossa uirum laceros q̄ p̄us sup̄ adstitit artus.
Imperium q̄ suis conflixit uiribus ipsum.
Per q̄ patris pater augustus uestigia uicit.
Nec dum finis erat: restabant actia bella
Dotali commissa acie repetita q̄ rerum
Pręlia: & in ponto quęsitus rector olympi

Femineū sortita iugum cum pompa rependit
Atq; ipsa iſiaco certarunt fulmina ſiſtro.
Reſtabant p̄fugo ſeruilia milite bella
Quom patrios armis imitatus filius hoſtis
Aequora Pompeius cepit deſenſa parenti.
Sed ſatis hoc ſatis fuerit. iam bella quieſcunt
Atq; adamanteis diſcordia uincta catenis
Aeternos habeat frenos in carcere clauſa.
Sit pater inuictus patrię. ſit roma ſub illo.
Cum q; deum cęlo dederit non quęrat in orbe;

M. MANILII ASTRONOMICON
SECUNDVS

Aximus iliace gentis cer /
tamina uates
Et quinquaginta regū re /
gem q; patrem q;
Hectoream q; facit tutam
ſub q; Hectore troiam:
Errorem q; ducis totidem
quot fecerat annis
Instantem bello geminata p̄ agmina ponti
Vltima q; in patriam captis q; penatibus arma
Ore ſacro cecinit patria atqui iura petentem
Dum dabat eripuit. cuius q; ex ore p̄fuſo
Omnis poſteritas latices in carmina duxit.
Amnem q; in tenuis auſa eſt deducere riuos
Vnus ſecunda bonis. ſed p̄ximus illi
Hefiodus memorat diuos: diuum q; parentis:

Et chaos enixum terras: orbem q; ſub illo
Infantem & p̄mum titubantia ſydera corpus.
Titanas iuuiſſe ſenes cunabula magni.
Et ſub fratre uiri nomen ſine fratre parentis.
Atq; iterū patris naſcentem corpore Bacchum.
Omnia q; immenſo uolitantia lumina mundo.
Quin & iam ruris cultus leges q; rogauit
Militiam q; ſoli. q; colles Bacchus amaret.
Q; ſecunda Ceres campos: q; Bacchus utrūq;
Atq; arbuſta uagis eſſent q; adultera pomis.
Siluarū q; deos ſacrata q; numina nymphas
Pacis opus magnos nature condit in uſus.
Aſtrorum qdam uarias dixere figuras:
Signa q; diſfuſo paſſim labentia cęlo.
In p̄prium cuiuſq; genus cauſas q; tulere
Perſei & Andromede p̄nas: matrem q; dolētem
Soluentē q; patrem. raptam q; Lycaone natam
Officio q; Iouis Cynofuram lacte capellam.
Et furto cynū. pietate ad ſidera ductam
Erigonen. ictu q; nepam. ſpolio q; leonem
Et morſu cancy. piſces cythereide uerſa:
Lanigerum uicto ducentem ſydera ponto.
Cętera q; ex uariis pendentia caſibus aſtra
Aethera p̄ ſummum uoluerunt fixa reuolui.
Quorū carmibus nihil eſt niſi fabula cęlum.
Terra q; compoſuit cęlum que pendet ab illo.
Quin & iam pecorum ritus & Pana ſonantem
In calamos ſicula memorat tellure creatus.
Nec ſiluis ſilueſtre canit p̄ q; horrida motus
Rura ſerit: dulcis muſam q; inducit in auras.

Ecce alius pictas uolucris & bella ferarum.
Ille uenenatos anguis: hic nata p herbas
Fata refert uitam q̄ sua radice ferentis.
Quin & iam tenebris immensum tartara natum
In lucem de nocte uocant orbem q̄ reuoluunt
Interius uersum naturę federe rupto.
Omne genus rerum doctę cecinere sorores.
Omnis ad accessus heliconis semita trita est.
Et iam confusi manant de fontibus amnes.
Nec capiūt hauustum turbā q̄ ad sacra ruentem.
Integra quęramus rorantis prara per herbas
Vndam q̄ occultis meditantē murmur ī antris.
Quam ueq̄ durato gustarint ore uolucres:
Ipse nec ethereo Phębus libauerit igni.
Nostra loquar: nulli uatum debebimus ora.
Nec furtum sed opus ueniet. solo q̄ uolamus
In cęlum curru. ppria rate pellimus undas.
Nanq̄ canam tacita naturę mente potentem
Infusum q̄ deum cęlo terris q̄ freto q̄
Ingentem equali moderantem federe molem:
Totum q̄ alterno consensu uiuere mundum
Et rationis agi motu: cum spiritus unus
Per cunctas habitet partis atq̄ irriget orbem
Omnia puolitans corpus q̄ animale figuret.
Quasi cognatis membris contexta maneret
Machina & imposito pareret tota magistro
Ac tantum mundi rege & prudentia sensum:
Non esset statio terris: non ambitus astris:
Hereret q̄ uagus mundus stando q̄ rigeret.
Nec sua dispositos seruarent sydera cursus:

Nox q̄ alterna diem fugeret rursus q̄ fugaret
Non imbres alerent terras: non ethera uenti:
Non pontus grauidas nubes: nec flumina pontū:
Nec pelagus fontis: nec staret summa p̄ omnis
Pars semp̄ partis equo digesta parente:
Ut neq̄ deficerent undę nec sydera nobis:
Nec cęlū iusto maius ue minus ue uolaret.
Motus alit non mutat opus. sic omnia toto
Dispensata manent mūdo: dominū q̄ sequūtur.
Hic igitur deus & ratio quę cuncta gubernat
Ducit ab eternis terrena animalia signis.
Quę q̄q̄ longo cogit summota recessu
Sentiri tamen ut uitam q̄ ac fata ministrant
Gentibus ac pprios p̄ singula corpora mores.
Nec minus est q̄renda fides. sic temperat arua
Cęlum sic uarias fruges reddit q̄ rapit q̄.
Sic pontum mouet & terris immittit & aufert.
Atq̄ hęc seditio pelagi nunc sydera lunę
Mota tenet: nūc diuerso stimolata recessu
Nunc anni spacio phębum comitata uolantem.
Sic submersa fretis concharum & carcere clausa
Ad lunę motum uariant animalia corpus.
Et cum damna tuas imitant Delia uires
Tu quoq̄ fraternis sic reddis cornibus orta:
Atq̄ itez ex iisdem repetis: q̄ntum q̄ relinquit
Aut dedit ille refert: & sydus sydere constas.
Deniq̄ sic pecudes & muta animalia terris
Quom maneāt ignara sui legis q̄ p̄ eum:
Natura tamen ad mundū renocante parentē
Attollunt animos cęlum q̄ ac sydera seruant:

Corpora q̄ ad lunę nascentis cornua lustrant:
Venturas q̄ uident hyemes reditura serena.
Quis dubitet post hęc hominem cōiungere cęlo?
Eximiam natura dedit linguam q̄ capax q̄
Ingeniū: uolucrum q̄ animum. quē deniq̄ in unū
Descendit deus atq̄ habitat se q̄ ipse requirit.
Mitto alias artis quarum est p̄missa uoluntas
Infidas adeo nec nostri munera census.
Mitto q̄ equali nihil est sub lege tributum
Quod patet auctores humani corporis esse.
Mitto q̄ certum est & ineuitabile fatum:
Materię q̄ datum est cogi: sed cogere mundo.
Quis cęlum possit nisi cęli munera nosset
Et reperire deū nisi quis pars ipsa deorum est:
Atq̄ hanc connexi molem sine fine parentis
Signorū q̄ choros ac mundi flammea tecta:
Aeternum & stellis aduersus sydera bellum:
Ac terras cęlo q̄ fretum subiecta q̄ utrisq̄
Cernere et angusto sub pectore claudere possit:
Ni tantos animis oculos natura dedisset:
Cognatam q̄ sibi mentem: uertisset ad ipsum:
Et tantum ditasset opus cęlo q̄ ueniret.
Quod uocat in cęlum sacra ad cōmercia rerum
Et p̄mas quas dant leges nascentibus astra
Qui neget esse nefas. inuitum p̄dere mundum
Et uelut in semet captam deducere in urbem.
Sed nec circuitu longo manifesta probentur:
Ipsa fides operi faciet pondus q̄ fidem q̄.
Nam neq̄ decipitur ratio nec decipit unq̄.
Rite secanda uia est ac ueris credita causis

Euentus q̄ datus qualis p̄dicitur ante.
Quod fortuna ratum faciat quis dicere falsum
Audeat: & tanta suffragia uincere sortis.
Hęc ego diuino cupiam quom ad sydera flatu
Ferre nec in turbam nec turbę carmina condam.
Sed solus uacuo ueluti uestatus in orbe
Verbero iam currus non occurrentibus ullis
Nec pariter socios commune gerentibꝫ actus
Sed cęlo noscenda canam mirantibus astris.
Et gaudente sui mundo p̄ carmina uatis.
Vel quibus illa sacros non inuidere meatus
Noticiam q̄ sui minima est quę turba p̄ orbem.
Illa fluit quę diuitias quę diligit aurum
Imperia & fasces mollem q̄ p̄ oia luxum
Et blandis aduersa sonis dulcem q̄ p̄ aures
Affectum ut modico noscendo ad fata labore
Hoc quoq̄ fatorum est legem p̄discere fati;
At p̄mum astrorum uaria est uatura notanda
Carnibusq̄ utruq̄ genus. nam mascula sex sunt:
Diuersi totidem generis sub principe tauro.
Cernis ut aduersus redeundo surgat in arcum.
Alternant genus & uicibus uariantur in orbem.
Humanas & iam species in parte uidebis
Nec mores distant. pecudum pars atq̄ ferarum
Ingenium facient. quę iam signanda sagaci
Singula sunt aīmo p̄pria quę forte feruntur.
Quę signa duplicia sunt & que biformia
Vne binis insiste. dabūt geminata potētis
n Per sociū effectꝫ. multū comes addit & aufert
Ambiguis q̄ ualent que sunt collegia fati

A d meritum noxam q̄ duos per sydera pisces:
E t totidem geminos nudatis aspice membris
H is cōiuncta manent alterno brachia nexu
D issimile est illis iter in contraria uersis:
P ar numerus: sed enī dispar natura notanda est.
A t q̄ hęc ex paribus toto gaudentia celo
S igna manent: nihil exterius narrantur in ip̄is
A missum ue dolent. q̄dam sed parte recisa
A t q̄ ex diuerso cōmissis corpore membris:
V t q̄ cap̄cornus qui tentum dirigit arcum
I unct̄ equo pars huic hominis: sed nulla p̄oris.
H oc quoq̄ seruandū est alta discrimen in arce.
D istat enī gemina duo sunt dupla ue figura.
Q uin & iam Erigone biuis numeratur in astris
H oc faciet ratio duplex: nam desinit ęstas:
I ncipit autumnus media sub uirgine uterq̄.
I dcirco tropicis p̄cedunt omnibus astra
B ina: ut lanigero: chelis: cancro q̄ capro q̄:
Q uo duplicis retinent cōnexo tempore uires
V t quos subseq̄tur cancer sub sydera fratres
E t geminus alter florentia tempora uires
S ufficit: ęstatem sitientem p̄uehit alter.
N udus uterq̄ tamen: sentit quia uterq̄ calorem.
I lle senescentis uires: subeuntis & ille
A etatis par est. p̄mę fors ultima parti.
N ec non arcitenens qui te cap̄corne sub ip̄o
P romittit duplici formatul imagine fertur.
M itior autumnus mollis sibi uendicat artus
M ateriam q̄ homis fert. tergo membra rigentē
E xcipiūt hyemem iam nūc in tempora signū.

Q uos q̄ aries p̄ se mittit duo tempora pisces
B ina dabunt: hyemem claudit: uer inchoat alter
C um sol ęquoreis reuolans decurrit in astris
H ibernis coeunt quom uerni roboris imbres
V ltra q̄ sursum oris hab& fluitantia signa;

Q ue signa sint aduersa

q̄ V od tria signa nouē signis iūcta repugnāt
E t q̄ si seditio celum tenet: aspice taurum
C lunibus: & geminos pedibus: testudine cancrū
S urgere: cum rectis orientur cętera membris.
N e mirere moras quom sol aduersa p̄ astra
A estiuum tardis attollit mensibus annum;

Q ue nocturna aut diurna

n E c te p̄niteat nocturna diurna q̄ signa
Q ue sunt p̄spicere & p̄pria deducere lege.
N on tenebris aut luce suam pagentia noctem.
N am commune foret nullo discrimine nomen
O mnia q̄ certis uicibus p̄ tempora fulgent.
E t nūc illa dies nūc noctes illa sequuntur.
S ed q̄bus illa parens mundi natura sacrata est
T emporis attribuit partis statione penni.
N anq̄ sagittari signum rapidi q̄ leonis
E t sua respiciens aurato uellere terga
T um pisces cancer & cancri scorpion ictu
A ut uicina loco diuisa aut partibus ęquis
O mnia dicuntur simili sub sorte diurna.
C ętera nec numero consortia nec uice sedis
I nteriecta locis totidem nec signa feruntur.
Q uin & iam sex cōtinuis dixere diurnas
C astoris esse uices quę sunt a principe signo

Lanigeri. sex a libris nocturna uideri.
Sunt quibus esse diurna placet que macula surgat:
Feminea in noctem tutis gaudere tenebris.
Quae non nulla sibi nullo monstrante loquuntur
Neptuno debere genus. scopulosus in undis
Cancer & effuso gaudentes in equore pisces.
Vt que terrena censent sidera sorte
Princeps armenti taurus regno quoque superbus.
Lanigeri gregis est aries positus quoque duorum
Predator quoque leo: dumosis scorpius aruis.
Sunt etiam mediae legis communia signa.
Ambiguus terrae capicornus: aquarius undis
Pars quoque marina nitens fundentis semper aquari
Humida terrenis atque illis terrea mixta.

Que fecunda.

Non licet a minimis animi deflectere causis.
Nec quicquam rationis eget frustra ue creatum.
Fecundum est proprie cancri genus: acer & ictu
Scorpius: & partu complectens equora pisces.
Sed sterilis uirgo est simili coniuncta leoni.
Nec capit aut captos effundit aquarius ortus.
Inter utrumque manet capricornus corpore mixto
Et qui contento fulget centaurus in arcu.
Communis quoque aries equantem tempora libram
Et geminos tauri quoque pari sub sorte recenset.
Que sint currentia signa aut recta
Ecce tu nulla putes in eo commenta notasse
Naturam rerum quoque sunt currentia quaedam
Vt leo & arcitenens aries quoque in cornua tortus.
Aut que recta suis librantur stantia membris

Vt uirgo & gemini fundent & aquarius undas.
Vel que fessa sedent pigras referentia mentis
Taurus depositis collo sopitus aratris.
Libra sub emerito conscendens orbe laborum
Tu quoque tuo capcorne gelu contractus in astris.
Contra iacet cancer patulam distentus in alium
Scorpius incumbens plano sub corpe terre
In latus obliquos piscis semper quoque iacentis.
Quae si solerti circumspicis omnia cura
Fraudata inuenies amissis sidera membris.
Scorpius in libra consumit brachia: taurus
Succidit incuruo claudus pede: lumina cancri
Dextrum centauro superest & queritur unum.
Sic nostros casus solatur mundus in astris:
Exemplo quoque docet patienter damna subire
Omnis cum caelo fortunae pendeat ordo
Ipsa quoque debilibus formentur sidera membris.
Temporibus quoque sunt propriis pollentia signa
Aestas a geminis: autumnus uirgine surgit
Bruma sagittifero: uer piscibus incipit esse.
Quatuor in partes scribuntur sidera terre.
Hiberna aestiuis: autumnis uerna repugnant.
Nec satis est proprias signorum noscere formas
Consensu quoque fata mouent & federe gaudent.
Atque aliis alique succedunt sorte loco quoque.
Circulus ut dextro signorum clauditur orbe
In tres equales discurrit linea ductus.
In quoque uicem extremis iungit se finibus ipsa
Et quaecumque tamen dicuntur signa trigona
In tria partitur: quoque ter cadit angulus: astra.

Que diuisa manent ternis distantia signis.
Laniger & paribus spaciis duo signa leonis
Atq; sagittari diuerso conspicit ortu.
Virginis & tauri capcornu consonat astrum
Cetera sunt simili ratione triangula signa
Per totidem toti desunt que condita mundo.
Sed discrimen erit dextris seu causa. sinistra
Que subeunt: que pcedunt dextra esse ferunt.
Dexter erit tauro capcornus: uirgo sinistra.
Hoc satis exemplo est. At qdam aduersa qternis
Partibus equali laterum sunt condita ductu.
Quorum designat normalis uirgula sedes
Sic iustam spectat libram capcornus: & inde
Conspicit hunc aries: atq; illum partibus equis
Cancer: & hunc leua subeuntis sydera libre.
Semper enim dextris cesentur signa priora.
Siclicet in totidem partis deducere cuncta
Terna q; bisseis quadrate fingere signis.
Quorum pposito redduntur in ordine uires.
De mensura trigonoy & qdratoy in partes.
Ed si quis contentus erit numeralle qdrata
Diuisum ac signis mundu putet ee qternis:
Aut tria sub quinis signis ornare trigonu:
Ut socias uires & amicos exigat ortus
Federa q; inueniat mundi cognata p astra:
Falsus erit. nam quina licet sint undiq; signa:
Qui tamen ex signis que quinto quoq; ferunt
Astra loco fuerint nati sentire trigoni
Non poterunt uires: licet illud nomine seruent.
A misere loco dotes numeris q; repugnant.

Nam cum sint partes orbis p signa trecentę
Et ter uicene. quas phębi circuit ardor:
Tercia pars ei' numeri latus efficit unum
In tres pducti partes per signa trigoni.
Hanc autē uumeri non reddit linea summam
Si signum a signo non pars a parte notetur.
Quis duo sint tribus mediantibus astra
Si tamē extremā leui pnam ue pporis
Inter se conferre uoles numerū q; notare
Ter quinquagenas implebunt ordine partis.
Transibit numerus formam: fines q; sequētis
Consumet ductus. Licet ergo signa trigona
Dicantur: partis non seruant illa trigonas.
Hęc eadem species fallit per signa quadrata.
Quo cum totius numeri qui construit orbem
Ter triginta quadram partes p sydera reddant.
Euenit ut pma signi de parte pporis
Si partem ad summā ducatur uirga sequentis
Bis sexagenas faciat si summa prioris
Et pars confertur subiuncti pma: duorum
Signorū in medio numerū transit q; refert q;
Triginta duplicat partis: pars tertia deerit.
Et quis quartū quarto quis computet astrum:
Naufragium facient partes unius in ipsis.
Non igitur satis est signis numeralle trigonos
Quadrati ue fidem cęli per signa quaterna.
Quadrati si forte uoles effingere formam
Aut trinis paribus facies cum membra trigoni:
Hic poscit quintam partem centesima summa:
Illic amittit decimam. sic conuenit ordo.

Et quiscūq; quater iunctus fauet angulus usq;
Que q; loca in triplici signarit linea ductu
Cum signata uis linquet dispendia recte
In q; uicem affectus & mutua iura fauoris
Consumet ductus. Licet ergo signa trigona
Dicantur: partis non seruant illa trigonis
Consensum signis. nec cum sint sorte qdrata
Continuo inter se seruant cōmercia rerum.
Quocirca non omnis hab& genitura trigonos.
Distat enim an partis cōsumat linea iustas
Detrahet q; modum numeri quē circulus ambit.
Nunc tres efficiet nunc qtuor undiq; ductus:
Quos in plura iuuet ratio pcedere signa
Interdum q̄ sint numeris memorata p orbem.
Sed longe maior uis est p signa trigoni
Quibus est titulus sub quarto quoq; qdratus.
Alior est horum summoto linea templo.
Illa magis uicina meat celo q; recedit.
Et propius terras accedit uisus eorum
Aera q; infectum nostras demittit ad auras;

De signis exagonis

d Eua q; alternis data sunt cōmercia signis:
Mutua nec magno consensu fēdera seruāt:
In uita angusto q; linea flectitur orbe.
Nam cum p tales formant singula lineas
Sydera & alterno diuertitur angulus astro
Sex q; p amfractus curuatur uirgula in orbem:
A tauro uenit in cancrū. tum uirgine tacta
Scorpion ingreditur: qua te capcorne rigentem
Et geminos a te piscis aduersa q; tauri

Sydera contingens finit qua cēperat orbem
Alterius ductus locus & pertransita signa.
Ut q; ea pteream que sunt mihi singula dicta
Flexibus & totidem similis fit circulus illis.
Transuersos igitur fugiūt subeuntia uisus.
Quoniam nimis inclinant aciem limis q; uidentur:
Vicino q; latent: ex recto certior ictus:
Tercia conuerso condunt signa recessu.
Et que succedit cōuexo linea celo
Singula circuitu que tantum transeat astra
Vis eius pcul est alto q; uagatur olympo:
Et tenuis uires ex longo mittit in orbem.
Sed tamen est illis phēbus sub lege ppinquus:
Quoniam non diuersum genus est: q; euntibus astris
Mascula sed maribus respondent: cetera sexus
Feminei se coniungunt cōmercia mundi.
Sic quicq; alternis paret natura figuris
Et cognata iacent certis sub legibus astra;

De coniunctis signis & que sexto loco sunt.

i Am uero nulla est hērentibus addita signis
Gratia. nam cōsensus habet quia uisus ademptol
In se cūcta ferūt aīmo que cernere possunt.
Sunt & iam aduersi generis conexa p orbem
Mascula femineis semper obsessa uicissim.
Disparibus non ulla datur concordia signis.
Sexta quoq; in nullas numerant cōmoda uires:
Virgula p totum q; pars non ducitur orbem.
Sed duo signa facit mediis summota quaternis.
Tercius absumpto ductus non sufficit orbe;

De contrariis signis

a T q; ea diuersis ex partibus astra refulgēt
P er mediū aduerso mundū pēdētia uultu :
E t toto diuisa manent contraria celo.
S eptima quoq; loco q̄uis submota ferantur
E x longo tamē illa manent: uires q; ministrant
V el bello uel pace suas ut tempora poscunt:
N unc phēbo stellis nūc & dictantibus iras.
Q uo si forte libet que sunt contraria signa
P er titulos celebrare suos sedes q; memento
S olstitium brumę capricornū opponere cancro:
L anigerū librę: par nox in utroq; dies q; est.
P iscibus Erigonen: iuueni q; urnę q; leonem.
S corpius e summo quom fulg& taur? i imo est.
E t cadit arcitenēs geminis orientibus orbe.
O bseruant inter se e contraria cursus.
S ed q̄q; aduersis fulgent cōtraria signis
N atura tamen interdum sociata feruntur:
E t generum exemplis concordia mutua surgit
M ascula si paribus uel si diuersa suorū est.
R espondent generi pisces & uirginis astrum.
A duersi uolitant sed a māt cōmunia iura:
E t uincit natura locum. sed uincitur ipsa
T emporibus: cancer q; tibi cap̄corne repugnat:
F ęmina femineo q; brumę dissidet ęstas.
H inc rigor & glacies niuibus q; albentia rura.
H inc sitis & sudor: nudus q; in collibus orbis.
A estiuos q; dies ęquat nox frigida brumę:
S ic bellum natura gerit: discordat & annum
N e mirere in ea pugnancia sydera parte.

A t non lanigeri signum librę q; repugnat
I n totum: quia uer autumni tempore differt.
F ructibus hic implet: maturis floribus illud.
S ed ratione pari est ęquali nocte diebus:
T empora q; efficiunt simili concordia textu
P ermixtos q; dies mediis hyemem inter & ęstum
A rticulis uno seruantia tempore utrūq;
Q uo minus infesto decertent sydera celo.
T alis erit ratio diuersis addita signis.

S ub cuius dei tutela queq; signa sint.

I s animaduersis rebus que p̄xima cura

b N oscere tutelam adiecta q; numina signis:

E t que cuiq; deo rerū natura dicauit

C um diuina dedit magnis uirtutibus ora:
C ondidit & uarias sacro sub nomine uires:
P ondus uti rebus persona imponere possit.
L anigerum pallas: taurum cytherea tuetur.
F ormosos phēbus geminos: cyllenie cancrū.
I uppiter & cum matre deum regit ipse leonem.
S piciferę est uirgo Cereris. fabricata q; libra
V ulcano. pugna Mauorti scorpius hęret
V enantem Diana uirum: sed partis equinę:
A tq; angusta fouet capricorni sydera Vesta.
E t Iouis aduersum Iunonis aq̄rius astrum est:
A gnoscat q; suos Neptunus in ęquore pisces.
H inc quoq; magna tibi uenient momenta futuri
Q uom ratio tua fert stellas & sydera curet:
A rgumenta petes omni de parte uias q;
A rtis ut ingenio diuisa potentia surgat
E xęquent q; fidem cęli mortalia corda;

Que membra humana cuiq; signo sint attributa
Ccipe diuisas hominis p sydera partis:
a Singula q; in ppriis parentia signa figuris:
In quis p̄cipuas toto de corpore uires
Exercent. aries caput est ante omnia p̄nceps.
Sortitur census quosq; & pulcerrima colla
Taurus. & in geminis equali brachia forte
Scribuntur connexa humeris. pectus q; locatum
Sub cancro est. laterū regnū scapulę q; leonis.
Virginis in ppriam descendunt ilia sortem.
Libra regit clunis. & scorpius inguine gaudet.
Centaurō femora accedunt. cap̄cornū utriq;
Imperat in genibus. crurū fundentis aquari
Arbitrium est. pisces q; pedum sibi iura reposcūt;
Signoz cōmercia: auditus: uisus: amores: odia.
Vin & iam ppriis inter se legibus astra
q Conueniūt: & certa gerūt cōmercia rez.
In q; uicem p̄stant uisus atq; aurib; h̄rēt:
Aut odium fēdus ue gerunt: cōuerſa q; q̄dam
In semet pprio ducuntur plena fauore.
Idcirco aduersis nō nunq; gratia signis.
Et bellū sociata gerunt: aliena q; sede
Inter se generāt cōiunctos omne p̄ eum.
V triq; & sorti pugnant fugiūt q; uicissim.
Sed deus in leges mundū quom conderet omnē
Affectus quoq; diuisit uariantibus astris.
Atq; aliorū oculos aliorum cōtulit aures.
Iunxit amicitias horum sub fēdere certo
Cernere ut inter se possent audire q; q̄dam
Diligenter: alia & noxas bellū q; mouerent.

His & iam pprię foret indulgentia sortis
Vt se diligerent semp sibi q; ipsa placerent.
Sicut naturas hominū pleraq; uidemus
Qui genus ex signis ducunt formantibus ortus.
Conſiliū ipse suū est aries ut p̄ncipe dignū est:
Audit sed libram q; uidet. frustratur amando
Taurus lanigero. qui fraudem nectit & ultra
Fugientis uidet atq; audit p sydera piscis.
Virgine mens capitur sic quondam gesserat ante
Europam dorso retinentem cornua lęua
Indutus q; Ioui geminoꝝ ducitur aures
Ad iuuenem eternas fundentē piscibus undas
In q; ipsos animū piscis oculos q; leonem.
Cancer & aduerso cap̄cornus conditur astro
Vertitur in semet oculis in muta q; tendit
Auribus: & cancri captatur aquarius astro.
At leo cū geminis aciem cōiungit & aurem.
Centaurōs geminos cap̄corni diligit astrum.
Erigone tauꝝ spectat sed scorpion audit:
Atq; sagittifero conatur nectere fraudem.
Libra suos seqtur sensus: solum q; uidendo
Lanigerū atq; animo cōplexa est scorpion infra.
Ille uidet pisces: audit q; p̄ omnia libram.
Nec nō arcitenēs magno parere leoni
Auribus atq; oculis: signū fundentis aquari
Conſpicere assuevit: solam q; ex omnibus astris
Diligit Erigonen. contra cap̄cornus in ipsam
Conuertit uisus. quid enim mirabitur ille
Maius in Augusti fēlix quom fulserit ortum:
Auribus & summi captat fastigia cancri.

Et nudus geminis intendit aquarius aurem:
Sublimem quæ colit cancrum: spectat quæ reducta
Tela sagittiferi. pisces ad scorpion acrem
Direxere aciem: cupiunt quæ attedere taurum.
Has natura uices tribuit quom sydera finxit.
His orti similes referunt per mutua sensus
Audire & cupiunt alios: alios quæ uidere.
Horum odio nunc horum iidem ducuntur amore.
Illis insidias tendunt: captantur ab illis.
Quin aduersa meant & iam quæ trigona trigonis
Altera quæ in bellum diuerso limite ducit
Linea. sic ueri per totum consonat ordo.
Namque aries leo & arcitenes sociata trigono
Signa negant chelis fœdus toti quæ trigono
Quod gemini excipiunt fundens & aquari undas.
Id quæ duplex ratio cogit uerum esse fateri.
Quæ tria signa tribus signis contraria fulgent:
Quæ quæ eterna manet hominum bella atque ferarum.
Humana est facies libræ: diuersa leonis
Idcirco cedunt pecudes quæ uiribus amplius
Consilium est maius. uictus leo fulget in astris.
Aurea lanigero concessit sydera pellis.
Ipse suæ partis Centaurus tergoce cedit.
Vsq; adeo est hominis uictus quæ mirer ab illis
Nascentis libræ superari posse trigonum.
Quin & iam breuior ratio est per signa sequenda.
Nam quæcūque nitent humana condita forma
Astra: manent illis inimica & uicta ferarum.
Sed tamen in proprias secedunt singula mentis:
Et priuata gerunt secretis hostibus arma.

Lanigero genitis bellum est cum uirgine natis
Et libra. gemini pisces quos protulit unda
In partis tauri. sub cancro nata feruntur
Pectora & in chelis & que dat scorpium acer
Et pisces atque hos geminorum sydera formant.
His cum lanigero bellum est eius quæ trigono.
In cancro genitos capricorni semina ledunt:
Et libræ partus & quos dat uirginis astrum.
Qui quæ sub aduersi numerat sydere tauri
Lanigeri communis erit: rapidi quæ leonis
Hostis. sed rotidem bellum subscribitur astris.
Erigone taurum quæ timet: gemini quæ sub arcu
Centaurum & pisces. & te capricorne rigentem
Maxima turba petit. libram capricornus & illi
Aduersus cancer chelis quæ utrumque quadratum est.
Que quæ in lanigeri numerantur signa trigonum
Scorpium in totidem fecundus creditur hostis.
Aequoreum iuuenem geminos taurum atque leonem
Erigonen libræ quæ fugit metuendus & ipse.
Qui quæ sagittiferi ueniunt de sydere partus
Hos geminis nati libra quæ & uirgine & urna
Depressisse uolunt legem & natura iubentem.
Hæc eadem capricorne tuis inimica feruntur.
Et quos eternis perfundit aquarius undis
Ad pugnam ueniens cogit totum quæ trigonum
Turba sub unius iuuenis uirtute ferarum.
Pisces exortos uicinus aquarius urget:
Et gemini fratres & quos dat uirginis astrum.
Qui quæ sagittiferi decedunt sydere nati.
Nec sola est ratio quæ dat uascentibus arma

In q̄ odium generet partus & mutua uelle.
Sed plerūq̄ manent inimica tercia queq̄
L ege in tranſuerſum uultu defixa maligno.
Q uoq̄ manent quecūq̄ loco contraria ſigna
A duerſos q̄ gerunt inter ſe ſeptima uiſus
Tercia queq̄ illis utriuſq̄ trigona feruntur
N e ſit mirandum ſi Phēbus non datur aſtris
Q uę ſunt aduerſis ſignis cognata trigoni.
P er tot ſignorum ſpecies contraria ſurgunt
C orpora: tot q̄ modis quotiens inimica creantur.
I dcirco nihil ex ſemet natura creauit
P ectore amicicię maius nec rariuſ unq̄.
V ius erit Pylades: unus qui mallet Horeſtes
I pſe mori: leuis una fuit p ſęcula mortis
A lter q̄ caperet fatum: non crederet alter.
E t duo qui potuere ſequi uix noxia pēnis
O ptauit q̄ reum ſp̄ ōfor non poſſe reuerti:
S pōſorem q̄ reus timuit ne ſolueret ipſum.
P er q̄ tot etates hominū: tot tempora & annos
T ot bella & uarios & iam ſub pace labores
E t fortuna fidem quęrat: uix inuenit uſq̄.
A t quanta eſt ſclerum moles p ſęcula cuncta
Q̄ q̄ onus inuidię non excuſabile terris.
V enales ad fata patres matrum q̄ ſepulchra.
I mpoſuit Phēbus noctem terras q̄ reliquit.
Q uid loquar euerſas urbis & pdita templa:
E t uarias pacis clades: & mixta uenena
I nſidias q̄ fori: cedes in męnibus ipſis:
E t ſub amicicię grallantē nomine turbam:
I n populo ſcelus eſt: & abundant cuncta furore.

E t fas atq̄ nefas mixtum: leges q̄ p ipſas
S cęuit neq̄ciel: pēnas iam noxia uincit:
S cilicet in multis quoniam diſcordia uincit
C orpora naſcuntur: pax & ſublata p orbem
E t fidei rarum fędus pacis q̄ tributum.
V t q̄ ſibi cęlum ſic tellus diſſidet ipſa.
A t q̄ hominū gentes inimica ſorte feruntur.
S i tamen & cognata cupis cognoscere ſigna
Q uę iungant animos & amica ſorte ferant:
L anigeri partus cum toto iunge trigono.
S implicior tamen eſt aries melior q̄: leone
P roſegitur genitos & te Centaure creatis
Q̄ colitur: nanq̄ eſt natura mitius aſtrum
E xpoſitum q̄ ſuę noxę nec fraudibus ullis
N ec minus ingenio molli q̄ corpore conſtat.
I llis eſt feritas ſignis p̄deę q̄ cupido:
V enalis q̄ animus nō nunq̄ excedere cogit
C ommoditate fidem: nec longa eſt gratia facti.
A t cum lanigeri partus ſub utroq̄ trigono
N on parcit ſed rara gerit pro tempore bella
Q uod ferital utriuſq̄ magis p tempore cogit.
P lus tamen in duplici numerandū eſt roboris eſſe
C ui cōmixtus homo eſt q̄ te Nemeę ſub uno.
I dcirco pax eſt ſignis & mixta querela.
Q uin & iā tauri cap̄corno iungitur aſtrum.
N ec magis illorum coeunt ad fędera mentes.
V irgineos & iam partus quicūq̄ creantur
T auro complecti cupiūt: ſed ſepe querunt.
Q uoſ q̄ dabunt chele & quos p̄bet aquariuſ ortus
V num pectus habent fidei q̄ immobile iunctum.

Magnus & in multos ueniet successus amicos.
Scorpius & cancer fraterna in nomina ducunt
Ex semet genitos. nec non & piscibus orti
Concordant. illos (nam sepe est subdolos actus)
Scorpius aspergit noxis sub nomine amici.
At quibus in lucem pisces uenientibus adsunt
Iis non una manet semper sententia cordi.
Commutat animos: interdum & fœdera rumpunt
Ac repetunt recte quod lues in fronte uagantur.
Sic erit ex signis odium tibi pax quod notanda
In terris geniti tali sub lege creantur.
Nec satis est tantum solis insistere signis:
Contemplare locum cœli sedem quod uagarum.
Parte genus uariant & uires linea mutat.
Nam sua quadratis ueniunt sua iura trigonis
Et que plenos decurrit uirgula tractus.
Que quod secat medium. transuerso limite cœlum.
Hinc modo dat mundus uires: modo detrahit idem.
Que quod illic sumunt uires huc acta reponunt.
Distat enim surgat ne eadem subeat ue cadat quod.
Crebrius aduersis odium est: cognata quadratis
Corpora censentur signis & amica trigonis.
Nec ratio obscura. nam quartum quod locauit
Eiusdem generis signum natura per orbem.
Quatuor equali cœlum discrimine signant
In quibus articulos anni deus ipse creauit
Ver aries: cererem taurus: Bacchum quod ministrans
Libra: caper brumam genitos quod ad frigora piscis.
Nec non & duplici que sunt connexa figura
Quartum que quod locum retinent duo cernere pisces

Et geminos iuuenes duplicem quod in uirgine formam
Et duo centauri licet uno corpore texti.
Sic & simplicibus signis stat forma quadrata.
Nam neque taurus habet comitem: nec pingitur ulli
Horrendus leo: nec metuit sine corpore quem
Scorpius atque uno censetur aquarius astro.
Sic quecumque manent quadrato condita templo
Signa: parem referunt numeris aut tempe sortem.
Ac ueluti cognata manent sub fœdere tali.
Idcirco affines signant grauibus quod propinquis
Accedunt: una quod tenent sub imagine natos.
Longior in spacium porrecta est linea maius
Que tribus emensis signis facit astra trigona
Hec ad amicitias mutantur iura gradum quod
Sanguinis: atque annis herentia tempe ducunt.
Ut quod ipsa in longo coeunt summota recessu
Sic nos coniungunt maioribus interuallis
Hec meliora putant mentis que iungere possunt
Que que non nunquam fœdus sub sanguine fallunt.
Proxima uicinis subscribunt tertia queque
Hospitalibus. sic astrorum seruabitur ordo
Quotque cardinibus proprio uariante mouentur.
Que que in partes diuisit quatuor orbis
Sydera quadrata efficiunt non longe quadrati
Censetur minus est numeri quam cardinis usus.
Adde suas partis signis sua partibus astra
Nam nihil in totum seruit sibi: mixta feruntur.
Ipsis dant fines astris capiunt quod uicissim
Que mihi mox certo digesta sub ordine surgent
Omnibus ex istis ratio est repetenda per partem

Pacatam infectis signa ut pdiscere possis;
Perspice nunc tenui uisu rem pondere magnam
Et tantum graio signari nomine passim:
Dodecatemoria in titulos signantia causas.
Nam cum tricenae p partis sydera constant
Rursus bis senis numerus deducitur omnis:
Ipsa igitur ratio binis in partibus esse
Dimidias q; docet partes. his finibus esse
Dodecatemorium. constāt bis sena q; cuncta
Omnibus in signis quę mundi conditor ille
Attribuit totidem numero fulgentibus astris:
Ut sociata forent alterna sydera sorte:
Et similis sibi mundus: & omnia in omnibus astra:
Quorum mixturis regeat concordia corpus
Et tutela foret communi mutua causa.
Idcirco q̄q; signis nascuntur eisdem
Diuerfos referunt mores inimica q; uota:
Et sepe in pecudes errat natura: marem q;
Femina sublegetur: miscentur sydere partus.
Singula diuersis uariant quot partibus astra
Dodecatemoriis pprias mutantia uires.
Nunc qd sit: cuius ue canā: quo ue ordine cōstent.
Ne uagus ignotis signorū partibus erres.
Ipsa suo retinent pmas in corpore partis
Ultima & extremis ratio conceditur astris.
Singula sic retinent binas in sydera queq;
Dimidias q; sui partis: & summa repletur
Sortibus exactis triginta sydere in omni.
Nec genus est unum ratio nec pdita simplex
Pluribus in q; modis rerum natura locauit:

Deduxit q; uias uoluit q; p omnia queri.
Hęc quoq; compta est ratio sub nomine eodem
Quacunq; in parte nascentum tempore luna
Constiterit: numeris hanc ter dispone q̄ternis:
Sublimi totidem quia fulgent sydera mundo.
Inde suas illi signo quo luna refulsit
Quę & hinc defuerint partes numerare memento
Proxima tricenae pariter q; sequētia ducunt
Hic ubi deficiet numerus tunc summa relicta
In binas sortis adiecta parte locetur
Dimidiam reliquis tribuatur ut ordine signis
In qua destituent te iustum luna uidebit
Dodecatemoriis signis post cętera ducet
Ordine queq; suo sic constant astra locata.
Hęc quoq; te ratio ne fallat perspice paucis.
Maior in effectu minor est quod partibus ipsis
Dodecatemorii quid sit quod dicitur esse
Dodecatemoriū nanq; id p quinque notatur
Partes nam totidem pfulgent sydera cęlo
Quę uaga dicuntur ducunt & singula sortes
Dimidias uires q; in eis & iura capessunt.
In quocunq; igitur stelle tunc quinque locatę
Dodecatemorio fuerint spectare decebit.
Cuius enim stelle in fine sub sydere quoq;
Inciderint dabit effectus in mentibus eius.
Vndiq; miscenda est ratio p q; omnia constant.
Verum hęc posterius pprio cuncta ordine reddā.
Nunc satis est docuisse suos ignota p usus:
Ut cum pceptis steterit fiducia membris
Sic totum corpus facili ratione notetur.

Et bene de summa ueniat post singula carmen.
Ut rudibus pueris monstratur littera p̄mum:
Per faciem nomen q̄ suū componitur usus.
Tunc cōiuncta suis formatur syllaba nodis.
Hinc uerbis structura uenit: p̄ uerba legendi
Tunc rerum uires atq̄ artis traditur usus.
Per q̄ pedes p̄prios nascentia carmina surgunt.
Singula q̄ in summa prodest didicisse priora.
Quę nisi constiterint p̄prios fundata elementis
Perdunt que p̄pere dederint p̄cepta magistri
Et fluet in uanum rerū p̄posterus ordo.
Sic mihi p̄ totum uolitanti carmine mundum
Eruta q̄ abstrusa penitus caligine fata
Pieridum numeris & iam modulata canenti
Qua q̄ deus regnat reuocanti numen ab arce
Per partis ducenda fides: & singula rerum
Sunt gradibus tradenda suis. & cū omnia certa
Noticia steterint p̄prios reuocentur ad usus.
Ac uelut in nudis consurgunt montibus urbes
Conditor & uacuos muris circundare collis
Destinet ante manus q̄ tent & scindere fossas.
Vertit opus. ruit ecce nemus saltus q̄ uetusti
Procumbunt: solem q̄ nouū: noua sydera cernūt.
Pellitur omne loco uolucrū genus atq̄ ferarū.
Antiquas q̄ domos & nota cubilia linguūt.
Ast illi silicem in muros & marmora templi
Rimantur: ferri q̄ rigor per tempora nota
Queritur. hinc artes hinc om̄s couenit usus.
Tunc demū consurgit opus cū cuncta supersunt
Ne medios rumpat cursus p̄postera cura.

Sic mihi tractanti tantę succedere moli
Materies p̄mum rerum ratione remota
Tradenda est: ratio sit ne post irrita: ne ue
Argumenta nouis stupeant nascentia rebus;

De cardinibus mundi

e Rgo age noscendis animū compone sagacē
Cardinibus: qui p̄ mundū sunt q̄tuor om̄es

Dispositi semp mutāt q̄ uolantia signa.
Vnus ab exortu cęli nascentis in orbem
Qua p̄mum terras equali limite cernit.
Alter ab aduersa respondens ętheris ora
Vnde fugit mundus p̄ceps q̄ in tartara tendit.
Tercius excelsi signat fastigia cęli:
Quo defessus equis p̄hębus subsistit habenas
Declinat q̄ diem medias q̄ examinat umbras.
Ima tenet quartus fundato nobilis orbe:
In quo p̄ncipium est reditus finis q̄ cadendi
Syderibus: pariter q̄ occasus cernit & ortus.
Hęc loca p̄cipuas uires summos q̄ p̄ artem
Fatorum effectus referunt: q̄ totus in illis
Nititur ęthereus ueluti compagibus orbis.
Quę nisi p̄petuis alterna sorte uolantem
Cursibus excipiant nectant q̄ in uincula bina
Per latera atq̄ imum templi summū q̄ cacumen:
Dissociata fluat resoluta machina mundo.
Sed diuersa tamen uis est in cardine quoq̄.
Et p̄ sorte loci uariant atq̄ ordine distant.
Primus erit summi qui regnat culmine cęli
Et medium tenui partitur limite mundum.
Quem capit excelsa sublimē gloria sede.

S cilicet hęc tutela decet fastigia summa
Q uicqd ut emineat sibi uindictet & deus omnis
A fferat: & uarios tribuendo regnat honores.
H inc fauor & species atq; omnis gloria uulgi.
R eddere iura foro: componere legibus orbem:
F ęderibus q; suis externas iungere gentis:
E t p sorte sua cuiusq; extollere nomen.
P roximus est ima q̄q̄ statione locatus
S ustinet alterius mixtum radicibus orbem:
E ffectu minor in species sed maior in usu.
F undamenta tenet rerum: census q; gubernat.
Q̄ rata sint fossis scrutatur uota metallis:
A tq; ex occulto q̄ntum contingere possis.
T ercius atq; illi tollens in parte nitentem
Q ui tenet exortum qua p̄mum sydera surgunt:
Q ua q; dies redit & tempus describit in horas.
H ic inter graias horoscopus editur urbis.
N ec capit externum pprio quia nomine gaudet.
H ic tenet arbitriū uitę: atq; hic regula morū est:
F ortunam q; dabit rebus: ducet q; per artis:
Q ualia q; excipiant nascentes tempora p̄ma:
Q uos capiant cultus: quali sint sede creati
V t cūq; admixtis subscribent uiribus astra.
V ltimus emenso qui condit sydera mundo:
O ccasum q; tenens submersum despicit orbem
P ertinet ad rerum summas finem q; laborum.
C oniūgit q; epulas extrema q; tempora uitę
O cia q; & cętus hominū cultus q; decorum;
D iuisio ętatis in partes cęli
n E c contentus eris pcepto cardine quoq̄:

I nterualla & iam memori sunt mente notāda
P er maius demensa suas reddentia uires.
Q uicqd & ob ortu summū curuatur in orbem
A etatis p̄mę nascentis q; asserit annos.
Q uod summo p̄mitur deuexum culmine mundi
D onec ad occasus ueniet puerilibus annis
S uccedit: teneram q; regit sub sede iuuentam.
Q ue pars occasus inter imum q; sub orbem
D escendit regit hęc mature tempora uitę:
E t ppria serie uario q; exercita cursu.
A t que pficitur cursu redeunte sub imo
T arda q; spinatum lassatis uiribus arcum
A scendens seros demum complectitur annos
L abentis q; dies uitę tremulam q; senectam.
O mne qdem signum sub qualicūq; figura
P artibus inficitur mundi. locus imperat astris
E t dies noxam q; facit. uertuntur in orbem
S ingula & accipiunt uires cęlo q; remittunt.
V incit enim natura genus: leges q; ministrat
F inibus in ppriis & p̄tereuntia cogit
E sse sui moris: uario nunc diues honore
N unc sterilis pęnam q; ferentia sydera sedis.
Q ue super exortum est a summo sydere cęli
I nfęlix regio rebus q; inimica futuris:
E t uicio fęcuuda nimis. nec sola: sed illi
P ar erit aduerso quę fulget sydere sedes
I uncta sub occasu neu p̄stet cardine mundi.
V traq; p̄terita fertur deiecta ruina.
O rta labans erit & scandendum est atq; cadendū.
N ec melior super occasu contra q; sub ortu

Sors agitur mundi. præceps hæc: illa superna
Pendens aut metuit uicino cardine finem
Aut fundata cadet. merito Typhonis habentur
Horrendæ sedes quem tellus scæua pfudit
Cum bellum cælo peperit: nec matre minores
Extiterant partus. sed fulmine rursus in altum
Compulsi montes q̄ super red ere cadentes
Cessit & in tumultum belli uitæ q̄ Typhæus.
Ipsa tremit mater flagrantes monte sub æthra
Atq̄ refulgenti segtur fastigia cælo
Proxima ne ue ipsi cedat qui fungitur astro.
Iam melior palmam q̄ petēs uictrix q̄ piorum
Altius insurgit summæ comes addita fini.
In peius q̄ manent cursus nec uota sup̄sunt.
Quocirca minime mirum si p̄xima summo
Atq̄ eadem interior ueneranda sorte dicatur
Quod titulus fēlix sensum si p̄xima graiæ
Nostra subit linguæ uirtutis nomine nomen.
Iuppiter hac habitat. fortunā credere genti
Huic atq̄ impium simili deiecta sub orbe
Ima q̄ submersi contingent fulmina mundi
Aduersa q̄ niret defessa parte pacta
Militia rursus q̄ nouo deuota labori
Cardinis & subitura iugum sortem q̄ potentem.
Nondum sentit opus mūdi iam sperat honorem.
Demonien memorant graii romana p̄ ora.
Queritur inuerso titulus sub corde sagaci
Conde locum numen q̄ dei totum q̄ potentis
Quæ tibi posterius magnos reuocant ad usus.
Hinc momenta manent nostræ plerūq̄ salutis

Bella q̄ morborum tetrīs pugnantiā telis
Viribus ambiguū geminis causa q̄ dei q̄
Nunc huc nunc illuc sortem mutantis utrāq̄.
Sed medium post astra diem curuata q̄ p̄mum
Culmina mutantis summo de uertice mundi
Aethera phæbus habet sub quo iā corpora nostra
Decernunt uicia & fortunā ex uiribus eius
Concipiūt. deus ille locus sub nomine graio
Dicitur. Huic aduersa nitens quæ p̄ma resurgit
Sedibus ex imis iterum q̄ reducit olympum
Pars mundi fuluum q̄ nitet mortis q̄ gubernat:
Et dominā agnoscit phæben fraterna uidētem
Regna p̄ aduersas cæli fulgentia partis:
Fata q̄ damnosis imitantem finibus oris
Huic parti dea nomen erit romana p̄ ora
Græcia uoce sua titulū designat eundem.
Arce sed in cæli qua summa decliua finem
Inueniunt: qua principium decliua sumunt
Culmine q̄ insurgunt occasus inter & ortus
Suspendunt q̄ suo libratum ex ordine mūdum:
Asserit hanc Cytherea sibi p̄ sidera sedem
Et ueluti faciem mundi sua collocat ora
Quocirca humanæ ppria est hæc addita parti
Ius & connubia & thalamos tedas q̄ gubernat.
Hæc tutela docet Venerem sua tela mouere.
Nomen erit fortuna loco: quo p̄cipe mentem
Vt breuia in longo compendia carmine p̄stet.
At qua subsidit conuerso cardine mundus.
Fundamenta tenens aduersum & suspicit orbem
Ac media sub nocte iacens: Saturnus in illa

Parte suas agitat uires: deiectus & ipse
 Imperio quondam mundi solio q̄ deorum
 Et pater in pprios exercet numina casus
 Fortunam q̄ senum prima est fortuna duorum
 Nascentum atq̄ patrum quę tali condita pars est
 Asperum erat tempus titulum cui gręcia fecit
 Demonium. signat q̄ suas p̄ nomine uires;
 Nunc age surgentem p̄mo de cardine mundum
 Respice qua solido nascentia signa recurſu
 Incipiunt uiridi gelidis & phębus ab undis
 Enatat & fuluo paulatim accenditur igne.
 Hęc tua templa ferunt Maia Cyllenie nate
 Ofacies signata nota quod nomen & ipsi
 Auctores tibi dant artis. qua ducit olympum:
 In qua fortunā natorum condidit omnem
 Natura. ex illo suspendit uota parentum.
 Vnus in occasu locus est super. ille ruentem
 Precipitat mundum: terris & sydera merſat
 Terra q̄ p̄spectat phębi quę uiderat ora
 Ne mirere nigri si Ditis ianua fertur
 Et finem uitę retinet.
 Hinc & iam ipse dies moritur: terras q̄ p̄ orbem
 Surripit & noctis captum sub carcere claudit
 Nec non & fidei tutelam uindicat ipsam
 Pectoris & pondus. Tanta est in sede potestas
 Quę uocat & condit Phębum recipit q̄ refert q̄
 Consumit q̄ diem. Tali sub lege notandę
 Templorum tibi sunt uires: quas puolat omnis
 Astrorum series ducitq̄ & cōmodat illis
 Ipsa suas leges stelle q̄ ex ordine certo

Ut natura sinit lustrant uarias q̄ locorum
 Efficiūt uires utcūq̄ aliena capellunt
 Regna & in externis subsidunt hospita castris.
 Hęc mihi sub certa stellarum parte canentur.
 Nunc satis est cęli partis titulos q̄ notasse.
 Effectus q̄ loci p̄ se cuiusq̄. deus q̄
 Qui parti nomen posuit qui condidit arcem
 Octo topus p̄ quos stelle diuersa uolantes
 Quos reddant motus: pprio uenit ordine rerum;

M. MANILII ASTRONOMICON
TERCIUS

Magna noua surgentem maiora
 q̄ uiribus ausum
 Nec per inaccessos metu-
 entem uadere saltus
 Ducite pierides: uestros
 extendite finis.
 Non ego in excidium
 cęli nascentia bella

Fulminis & flammis partus q̄ in matre sepultos:
 Hęcora uenalem cineri: Priamum q̄ ferentem:
 Colchida nec referam uendentem regna parentis.
 Et lacerum fratrem stupro: segetes q̄ uiroy:
 Tauroy q̄ truces flammis: uigilem q̄ draconē:
 Et reduces annos: auro q̄ incendia facta
 Et male conceptos partus: peius q̄ necatos.
 Non annosa canam Messanę bella nocentis:
 Septenos q̄ duces: erepta q̄ fulmina flammis

M enia Thebarum: & uictā quę uicerat urbem:
Germanos q̄ patris referam matris q̄ nepotes:
Natorum q̄ epulas: conuersa q̄ sydera retro
E reptum q̄ diem. nec persica bella p̄fundo
I ndicta: & magna pontum sub classe latentem
I mmissum q̄ fretum terris: iter equoris undis.
N on reges magnos. spacio maiore canenda
Q̄si tacta loquar romanę gentis origo
T ot q̄ duces orbis: tot bella: tot ocia: & omnis
I n populi unius leges ut cesserit orbis
D iffertur. facile est uentis dare uela secundis:
F ecundum q̄ solum uarias agitare p̄ artis:
A uro q̄ atq̄ ebori decus addere: cum rudis ipsa
M ateries uiteat speciosis condere rebus.
C armina uulgatū est opus & componere simplex.
A t mihi p̄ numeros ignota q̄ nomina rerum
T empora q̄ & uarios casus momenta q̄ mundi
Q uorū queq̄ uices partes q̄ in partibus ipsis.
L uctādum est quod nosse nimis: q̄d dicere q̄ntū est:
C armine quod p̄prio: pedibus quod iungere certis.
H uc ades o quicūq̄ meis aduertere cęptis
A urem oculos q̄ potes ueras & p̄cipe uoces.
N on ad curatos reges troia q̄ cadentes
I mpendas animum: nec dulcia carmina quęras.
O rnari res ipsa negat: contenta doceri.
E t si qua externa referētur nomina lingua:
H oc operis: non artis erit. non omnia flecti
P ossunt & propria melius sub uoce notantur.
N unc age subtili rem summam p̄spice cura
Q uę tibi p̄cipuos usus monstrata ministret:

E t certas det in arte uias ad fata uidenda
S i bene constiterint uigilanti condita sensu.
P rincipium rerum & custos natura latētum
Q uom tantas strueret moles p̄ mēnia mundi:
E t circumfusus orbem concluderet astris:
V ndiq̄ pendentem in medium diuersa q̄ membra
O rdinibus certis sociaret corpus in unum:
A era q̄ & terras flammā q̄ undā q̄ narantem
M utua in alternum p̄bere alimenta iuberet
V t tot pugnantis regeret concordia causas:
S taret q̄ alterno religatus fēdere mundus:
E xceptum a summa ne quid ratione maneret:
E t quod erat mundi mundo regeretur ab ipso:
F ata q̄ et uitas hominum suspendit ab astris:
Q uę summas operum partis: quę lucis honorē:
Q uę famam assererent. quę nunq̄ fessa uolarent.
Q uę quasi p̄ mediam mundi p̄cordia p̄tem
D isposita obtineant p̄hębum lunā q̄ uagal q̄
E uincant stellas nec non uincātur & ipsa.
H is regnum natura dedit p̄prias q̄ sacrauit
V nicuiq̄ uices: sanxit q̄ q̄ omnia summa
V ndiq̄: & ut fatum ratio traheret in unum
N am quodcūq̄ genus rerum: quodcūq̄ laborum
Q uę q̄ opera atq̄ artes: quicunq̄ per omnia casus
H umana in uita poterant contingere sortem
C omplexa est tot in partis q̄t & astra uocant.
R es posuit certas q̄ uices: sua nomina cuiq̄
A ttribuit: totum q̄ homis p̄ sydera sensum
O rdine sub certo duxit: pars semp ut iidem
C onfinis parti uicinis staret in astris

Horum operum partes ad singula signa locauit
Non ut in æterna cæli statione manerent:
Et cunctos hominū pariter traherentur in ortus
Ex iisdem repetita locis: sed tempore sedes
Nascentū acciperent pprias signis q̄ migrarent.
Atq̄ aliis alio fors queq̄ accideret astro.
Vt caperet genitura noua m̄ p̄ sydera formam
Nec tamen incerto confunderet omnia motu.
Sed cum pars operum que p̄ma cōdita parte est
Acceptit ppriam nascentis tempore sedem
Cætera succedunt signis q̄ seq̄ntibus hērent.
Ordo ducem sequitur donec uenit orbis in orbem.
Has autem facies rerum p̄ signa locatas
In quibus om̄is erit fortuna & cōdita summa
Vt quom iam stellę septem ledunt ue iuuant ue
Cardinibus ue mouet diuina potentia mundi:
Sic fēlix aut triste uenit p̄ singula fatum
Talis & illius fors est speranda negoti.
Hęc mihi solenni sunt ordine cuncta canenda:
Et titulis signanda suis rerum q̄ figuris.
Vt pateat positura operū nomen q̄ genus q̄
Fortunę fors p̄ma data est. hoc illa p̄ artem
Censetur titulo quia p̄xima continet in se
Fundamenta domus domui q̄ hērentia cuncta.
Qui modus in seruis qui sit cōsensus in aruis:
Q̄ q̄ datum magnas operum componere moles
Vt uaga fulgentis concordant sydera cæli.
Post hanc militię locus est. qua quicq̄ in armis
Que q̄ pegrinas interuersantibus urbis
Accipere allucuit: titulo comprehendit̄ uno.

Tercia ad urbanos statio est numeranda labores.
Hoc quoq̄ militię genus est ciuilibus actis.
Compositum fidei q̄ tenet parentia uincla.
Format amicitias & sepe cadentia frustra
Officia & cultus contingant p̄mia quanta
Edocet appositis cum mundus consonet astris.
Iudiciorum opus in quarto natura locauit
Fortunam q̄ fori: fundentē uerba patronum
Pendentes q̄ reum lingua: rostrū q̄ loquentis
Impositum & populo nudantem condita iura.
Atq̄ expensa sua soluentem iurgia fronte.
Cum iudex uero nihil amplius aduocat ipso
Quicq̄ p̄positas inter facundia leges
Efficit: hoc totum partem concessit in unam.
Atq̄ utcūq̄ gerunt dominantia sydera manat.
Quintus coniugio gradus est p̄ signa dicatus:
Et socios tenet & comites: atq̄ hospitis una
Iungitur & similis coniungens fēdus amicos.
In sexta diues numeratur copia sede
Atq̄ adiuncta salus rerum: quarum altera quanti
Contingant usus monet: altera q̄ diuturni:
Sydera ut inclinant uires & templa gubernant.
Septima censetur sc̄uis horrenda periclis:
Si male subscribunt stellę per signa locatę.
Nobilitas tenet octauam qua constat honoris
Conditio & famę modus & genus: & specioso
Gratia pretextu. Nonus locus occupat omnem
Fatorum sortem dubiam patrios q̄ timores
Omnia q̄ intrantum mixta nutricia turba.
Huic uicinus erit uitę qui continet actum.

In quo seruorum mores & qualibus omnis
Formetur domus exemplis quo q̄ ordine certo
Ad sua compositi discedāt munera serui.
Pr̄cipua undecima pars est in sorte locata
Que summā nostri semp uires q̄ gubernat.
Que q̄ ualitudo constat nunc libera morbis
Nunc oppressa monent & mundum sydera cūq̄
Non alias sedes tempus ue genus ue medendi
Que sibi deposcat: uel cuius tempore pr̄stet
Auxilium: & uitę succos misere salubris.
Ultimus & totam concludens ordine summam
Rebus apiscendis labor est: qui cōtinet omnis
Votorum effectus & que sibi quisq̄ suisq̄
Proponit studia atq̄ artis hęc irrita ne sint
Seu ferat officium. nutus blanditur in omnis
Aspera siue foro p̄ litem iurgia tentet:
Fortunam ue petat pelago uentos q̄ sequatur:
Seu cererem plenam uincens q̄ horrea mellem.
Aut repetat bacchum p̄ pinguia musta fluentem.
Hac in parte dies atq̄ hęc momēta dabuntur
Si bene conuenient stelle p̄ signa sequentes
Quarū ego posterius uires in utrūq̄ ualentis
Ordine sub certo reddam cum pondere rerum
Incipiam effectus. nunc ne pmixta legentem
Confundant: nudis satis est insistere membris.
Et quoniā toto digestos orbe labores
Nomina q̄ in numerū uires q̄ exegimus omnis:
Atla uocant graii: que cuncta negocia rerum
In genera & partis bis sex diuisa coercent.
Nunc q̄bus ascendant signis quādo q̄ canēdum est.

Perpetuas neq̄ enim sedes eadem q̄ p̄ omnis
Sydera nascentis retinet sed tempora mutat
Nunc huc nūc illuc signorum meta per orbem.
Incolumis tamē ut maneat q̄ conditus ordo est.
Ergo age ne falsis uariet genitura figuris
Si sua queq̄ uoles reuocare ad signa labores:
Fortunę p̄quire locum p̄ sydera cuncta
Que p̄mo pars est numero sic ducta sub arh̄lis.
Qui tibi cum fuerit certa ratione reptus
Cetera p̄dicto subeuntibus ordine signis
Coniūges teneant pp̄rias ut singula sedes.
Et ne forte uagus naturę querere sedem
Incipias: duplicem certa ratione capelle.
Cum tibi nascentis p̄cepto tempore forma
Constiterit cęli stellis ad signa locatis
Transuerso p̄h̄bus si cardine celsior ibit
Qui tenet exortum uel qui demergit in undas:
Per tempus licet affirmes natum esse diei.
At si subiectis senis fulgebit in astris
Inferior dextra lęua q̄ tenentibus orbem
Cardinibus: noctis fuerit p̄ tempora natus.
Hęc tibi cum fuerint certo discrimine nota:
Tunc si forte dies nascentem exceperit alma
A sole ad lunam numerabis in ordine partes:
Signorum ortuo totidem de cardine duces:
Quem bene partitis memorāt horoscopton astris.
In quodcūq̄ igitur numerus puenerit astrum
Hoc da fortunę. iunges tum cetera signis
Arh̄la suis certo subeuntibus ordine cunctis.
At cum obducta nigris nox orbem texerit umbris

Si quis erit qui tum materno excellerit aluo:
Verte uias sicuti naturę uertitur ordo.
Consule tunc phęben imitantem lumina fratris
Semper & in proprio regnantem tempore noctis.
Quot q̄ ab eo phębus partes & signa recedit
Tot numerare iubet fulgens horoscopus a se.
Hunc fortuna locum teneat subeuntibus atlis
Ordine naturę sicut sunt cuncta locata.
Forſitan & quęras agili tunc corde notandum
Qua ratōne queas natalis tempore nati
Exp̄mere immenso surgentem horoscopon orbe.
Quę nisi sub stellis uisus ratione tenetur
Fundamenta ruunt artis: nec consonat ordo.
Cardinibus quoniam falsis qui cuncta gubernāt
Mentitur faciem mundus nec constat origo:
Flexa q̄ momento uariantur sydera templi.
Sed q̄nta effectu res est tam plena laboris
Cursibus ęternis mundum p̄ signa uolantem
Ut totum lustret curuatis arcibus orbem
Exp̄mere: & uultus eius componere certos:
Ac tantę molis minimū deprendere punctum:
Que pars exortum uel que fastigia mundi
Aut ferat occasus: aut imo sederit orbe.
Nec me uulgate rationis pręterit ordo
Quę binas tribuit signis surgentibus horas:
Et paribus spaciis ęqualia digerit astra.
Ut parte ex illa qua phębi cęperit orbis
Discedat numerus summā q̄ accōmodet astris
Donec pueniat nascentis tempus ad ipsum.
Atq̄ ubi substiterit signum dicatur oriri.

Sed iacet obliquo signorū circulus orbe
Atq̄ alia inflexis oriuntur sydera membris.
Ast illis magis est rectus surgentibus ordo:
Ut p̄pius nobis aliquod uel longius astrum est.
Vix finit luces cancer: uix bruma reducit.
Quę breuis illa iacet tam longus circulus hic est.
Libra aries q̄ parem reddunt noctem q̄ diem q̄.
Sic media extremis pugnant extrema q̄ summis.
Nec nocturna minus uariant q̄ tempora lucis.
Sed tamen aduersis idem stat mensibus ordo.
In tam dissimili spacio uariis q̄ dierum
Umbrarū q̄ modis qui possit credere in auras
Omnia signa pari mundi sub lege manere:
Adde q̄ incerta est horę mensura: neq̄ ullam
Altera pars seq̄tur. sed sicut summa dierum
Vertit & partes surgunt rursus q̄ recedunt.
Cum tamen in quocūq̄ dies deducitur astro
Sex habeat supra terras sex signa sub illis:
Quo fit ut in binas non possint omnia nasci
Cum spaciū non sit tantum pugnantibus horis
Si modo bis senę seruantur luce sub omni.
Quem numerum debet ratio: sed non capit usus;

De mensura temporū & signorū

n Ec tibi constabūt aliter uestigia ueri
Ni lucē noctē q̄ pares dimensus in horas
In q̄ntum uario pateant sub tempore noris:
Regula q̄ exactas primum formet in horas
Que segnem q̄ diem sedes ppendat & umbras.
Hęc erit in libra cum lucem uincere noctes
Incipiunt: uel cū medio concedere uere.

Tunc etenim solum bis senas tempora in horas
Aequa patent medio cum currit phœbus olympo.
Hic cum per gelidas hyemes summotus in austrum
Fulget in octava capricorni parte biformis
Tunc angusta dies uernalis uertit in horas
Dimidiam atque nouem. sed nox oblita dici
Bis septem apposita: numerus ne claudicet: hora
Dimidia. sic in duodenas exit utrunque
Et redit in solidum naturę condita summa.
Inde cadunt noctes surguntque in tempora luces
Donec ad ardentis pugnarit sidera cancri.
Atque ibi conuersis uicibus mutantur in horas
Brumales: noctemque dies lucemque tenebrę
Hibernam referunt: alternaque tempora uincunt
Nunc huc nunc illuc gradibus per sidera certis
Impulse. quarum ratio manifesta per artem
Collecta est: uenietque suo per carmina textu.
Atque hæc est illas demum mensura per horas
Quas rigat æstiuus gradibus torrentibus amnis
Nilus & erumpens imitatur sidera mundi
Per septem fauces atque ora fugantia pontum.
Nunc age quot stadiis & quanto tempe surgant
Sidera quotque cadant animo cognosce sagaci:
Ut magna in breuibus ueniant compendia dictis.
Nobile lanigeri sideris quod cuncta sequuntur
Dena quater stadia exoriens duplicataque ducit
Cum cadit. atque horam surgens eiusque trientem
Occupat: occiduus geminat. Tum cetera signa
Otonis crescunt stadiis orientia in orbem.
Et totidem amittunt gelidasque rigetia in umbras.

Hora nouo crescit per singula signa quadrante
Terciaque in quarta parte si ducitur eius.
Hęc sunt ad librę sideris surgentibus astris
Incrementa. Pari momento damna trabuntur
Cum subeunt orbem rursusque ad sidera librę
Ordine mutato paribus per tempora uersa
Momentis redeunt. nam per quot creuerat astrum
Lanigeri stadia aut horas tot libra recedit.
Occiduusque aries spacium tempusque cadendi
Quod tenet: in tantum chelę consurgere possunt.
Eius in exemplum se signa sequentia uersant.
Hęc ubi constiterint uigilanti condita mente
Iam facile est si quid quandoque horoscopet astrum
Noscere: cum liceat certis surgentia signa
Ducere temporibus propriasque ascribere in horas:
Partibus ut ratio signis ducatur ab illis
In quę phœbus erit quorum mihi reddita summa est;

De inclinationibus mundi

Ed neque per terras omnis mensura dierum
Umbrarumque eadem est: simili nec tempore cursu
Mutantur. modus est uariis ratione sub una.
Nunc phœxi ducuntur uellera signi
Chelarumque fides iustęque examina librę
Omnia consurgunt binas sibi signa per horas
Quæ medius recto præcingitur ordine mundus
Aequalisque super transversum uertitur axem.
Illis perpetua iunguntur pace diebus
Obscurę noctes. equo stat fœdere tempus.
Nec manifesta patet falsi fallacia mundi
Sed similis simili toto nox redditur orbe.

Omnibus autumnus signis: uer omnibus unū.
Vna coequali lustratur linea phæbo.
Nec refert tunc quo phæbus decurrat in astro:
Litoreum ne coquat cancrū: contra ue feratur
Syderibus mediis an quæ sint quatuor inter.
Quæ p̄ tris signorum circulus arcus
Obliquus iaceat recto tamen ordine zonæ
Coniungunt: supra quæ caput terras quæ ferunt.
Et paribus spatiis p̄ singula lustra resurgunt.
Ac bene diuiso mundus latet orbe patet quæ.
Et simul ex illa terrarum parte recedat
Quicquid ab extremo temet præuenteris axe
Per conuexa gradus gressum uestigia terre
Quam teretis natura soli decircinat orbem
In tumidum & mediam nūdo suspendit ab omī.
Ergo ubi conscendes orbem stridēs quæ rotundū
Digrediere: simul fugiet pars altera terre
Altera reddetur. sed quantum inflexerit orbe
Tantum inclinabit cæli positura uolantis.
Et modo que fuerint surgentia limite recto
Sydera curuato ducunt in æthera tractu.
At erit obliquus signorum baltheus orbe
Qui transuersus erat spacio. quando illi? una est:
Nostræ mutant sedes. Ergo ipsa moueri
Tempora iam ratio cogit uarios quæ referri
Sub tali regione dies quom sidera flexo
Ordine conficiant cursus obliqua malignos:
Longius atque aliis aliud propius ue recumbat.
Pro spacio mora magna datur. que proxima nobis
Coniungunt longos cæli uisuntur in orbem.

Ultima que fulgent cæcis merguntur in umbris.
Et quanto ad gelidas propius quis uenerit arctos
Tam magis officiunt oculis brumalia signa.
Vix quæ ortus occasus erit. si longius inde
Procedat totis condentur singula membris
Tricenas quæ trahent conexo tempore noctes:
Et totidem luces adiment. sic parua dierum
Efficitur mora & ternis consumitur horis
Paulatim quæ perit spacio fulgentibus astris.
Pura quæ p̄ partes subrupto tempore signa
Tempore quærentur medio celata tumore:
Abducent quæ simul phæbum texent quæ tenebras
Mensibus eruptis donec sit debilis annus.
Si uero natura sinat sub uertice cæli
Quem gelidus rigidis fulcit compagibus axis
Aeternas supire niues orbem quæ rigentem
Prona lycaoniæ spectantem membra puellæ:
Stantis erit cæli species: laterum quæ meatus
Turbinis in morem recta uertigine currit.
Inde tibi obliquo sex tantum signa patebunt
Circuitu nullos unquam fugientia uisus:
Sed teretem accliuu mundum comitantia semp.
Hic erit una dies p̄ senos undique menses
Dimidium quæ trahens contextis lucibus annum
Nunquam erit occiduus quæ tanto tempore phæbus
Dum bis terna suis perlustrat cursibus astra.
Sed circumuolitans recto uersatur ab orbe.
At simul e medio præceps descenderit orbe
Inferiora petens deiecto sydera cursu
Et dabit in pronum laxas effusus habenas:

Per totidem menses iunget nox una tenebras
Vertice sub cęli. Nam quisquis spectat ab omni
Dimidium & toto mundum uidet orbe rotundo.
Pars latet inferior. neq; enī circūuenit illam
Recta acies: medio q; tenus distinguitur aluo.
Effugit ergo oculos summo spectantis ab orbe
Dum sex submersis uectatur phębus in astris
Abducit q; simul luces tenebras q; relinquit
Syderibus donec totidem quot mensibus actis
Cesserit. inde redit geminas q; ascēdit ad arctos.
Hic locus in binas annum noctes q; dies q;
Per duo p̄tite dirimit diuortia terre.
Et quoniā q̄nto uariantur tempora motu
Et quibus e causis dictum est: nunc accipe signa
Quot surgant in quoq; loco cedant q; p̄ horas
Partibus ut preñdi possint orientia certis:
Ne falsus dubia ratione horoscopus erret.
Atq; hoc in totum certa sub lege sequendū est
Singula q; neq̄unt p̄ tot distantia motus
Temporibus numeris q; suis exacta referri.
A me sumat iter positum sibi quisq; sequatur
Per q; suos tendat gressus: mihi debeat artem.
Quo q; modo hoc paret & terrarū qualq; regrat
Deducat pprias noctem q; diem q; p̄ horas
Maxima sub cancro m̄imis quę cingit̄ umbris:
Et sextam summę fuerit quę sorte diurnę
Vicino tribuat post cancro templa leoni.
At que nocturnis fuerit mensura tenebris
In totidem partis simili ratione secanda est
Ut quātum urna ferat tantū tribuatur ad ortus

Temporis aduerso nascentia sydera tauro.
Has inter qual q; accipiet nemeus in horas
Quod discrimen erit p̄ tris id diuide partis
Tercia ut accedat geminis qua tempora tauri
Vincantur. cancro q; eadem: similis q; leoni.
Sic erit ad summam ratio deducta p̄orem
Quot modo diuisis nemeus duxerit horis.
Inde pari uirgo p̄cedat temporis auctu
Sed certa sub lege p̄oris semper ut astri
Incolumē seruet summam crescens q; nouādo.
His usq; ad denas horarum partibus auctis
Per totidem librę decrescent sydera partis.
Et q̄ntis in utraq; modis tolluntur ad ortus
Diuersam in sortem tantis mergent̄ ad umbras.
Hęc erit horarum ratio ducenda p̄ orbem.
Illa q; quot stadiis oriant̄ queq; cadant q;
Quę cum tercentum numeris uicena q; constant
Detrahitur summę tota pars quota demit utrūq;
Omnibus ex horis ḡstiuę nomine noctis
Solstitiū summo pagat cum phębus olympo.
Quod q; iis exuperat demptis id ducito ī equal
Sex partes: sextam q; ardenti trade leoni.
Rursus qui steterit numerus sub nomine noctis
Eius erit: signo tauri pars illa dicanda.
Quod q; hanc exuperat p̄tem supatur ab illa
Distinguit q; duas medio discrimine summas
Tercia pars eius numero supaddita tauri
Traditur & geminis. simili tunc cętera lucro
Procedunt numeros semp̄ tutata p̄ores
Augebunt q; nouem nemeas nomine summas

Donec puenient ad iustę tempora libre
Ex illa totidem p partis sic breuiantur
Lanigeri ad fines conuersa q; nomia lege
Accipiunt perdunt q; pares cedentia sortis.
Hęc uia monstrauit stadiorum ponere summas
Et numerare suos ortus p sydera cuncta.
Quod breue cum ppriis simul acceptaueris horis
In nulla fallit regione horoscopus unq;
Cum poterunt certis numerari singula signa
Temporibus parte ex illa quā phębus habebit;
De ascensionibus & descensionibus temporum.
Vnc qbus hiberni momētis surgere mēses
Incipiant (neq; enī paribus p sydera cūcta
Procedūt gradibus niuei dū uellera signi
Contingunt equū lucēs cogentia & umbras
Ferre iugum) magna est ratio breuiter q; docenda.
Principio capiēda tibi est mensura diei
Quā mīmam capcornus agit noctis q; p horam
Quā summā: quo q; ad iustas supauerit umbras
Et crepitent lucēs: eius pars tertia signo
Tradenda est medio semp. qua sorte retenta
Dimidio uincat p̄mum: uincatur & ipsum
Extremo. totum in partis ita dirige tempus
His opibus tria signa & iam: sed summa p̄oris
Accedat numeri: coniūcta sequentibus astris
Cesserit. ut ternis fuerit si longior horis
Brumali nox forte die capcornus ut hora
Dimidia attollat lucēs. & aquarius horam
Ipse suam pprie ducat summę q; priori
Adiungat. pisces tantum sibi temporis ipsi

Constituunt q̄ntum accipiant de sorte p̄ori.
Et tribus expletis horis noctem q; diem q;
Lanigero tradant equandum tempore ueris.
Incipit a sexta tempus p̄cedere parte
Diuiduū: triplicant uires hęrentia signa
Ultima q; acceptas duplicant. ita summa diebus
Cedere diuersa labentia tempora lege.
Nanq; aries totidem deducit noctibus horas
Quot p̄us abstulerant pprio sub nomie pisces.
Hora datur tauro cumulet q; ut damna p̄ora.
Dimidiam adiungunt geminis. sic ultima p̄mis
Redditur: equatę soluunt fęnore noctes.
Rursus & incipiunt ppria de sorte diebus
Respondent pariter q; illis quę p̄xima fulgent:
Et media equatis censentur uiribus astra
Pręcipuos q; gerunt uarianda ad tēpora motus.
Hac uice discedunt noctes ad sydera brumę
Tolluntur q; dies anni q; inuertitur orbis
Solstitiū tardi cum fit sub sydere cancri.
Tunc q; diem brumę nox equat: tēpora noctis
Longa dies: similis q; redit q̄ creuerat auctu.
Illa & iam poterit nascens uia ducere ad astrum
Quod quādo q; uadis emissum redditur orbi.
Nam quota sit lucis si luce requiritur hora
Aspicias atq; hūc numerum reuocabis in ipsum
Qui triplicat q̄q; ac adiectis insuper iisdem
Quinq; tamen summis. quia qualicūq; sub hora
Ter quinas mundi sex tollunt sydera partes.
Hic ubi constiterit numerus cōiungere & illas
Quę supent phębo partes p signa memento.

Ex hac tricenas summa per sydera partes
Distribues: primamque uicem quo phœbus in astro
Fulserit. hinc aliis solem quecunque sequentur.
Tum quo consistet numerus consumptus in astro
Qua uel in parte sua summam numeri que reliquit:
Hec erit exoriens & pars & forma per ignis
Contineat partes ubi summam fecerit unam
Tricenas dabis ex illa per singula signa
Donec deficiat numerus. qua que ille sub astris
Parte cadat credas illam cum corpore natam
Esse hominis pariter que orbem uidisse per ignis.
Sic erit ipse tibi rapidis querendus in astris
Natalis mundi certo que horoscopus ortu:
Ut cum ex hac sedes steterit sub cardine primo
Fallere non possint summi fastigia cœli:
Non fallant obitus: stent fundamenta sub imo:
Stent ueri stellarum ortus ueri que subortus:
Dena que in proprias uires sortes que recedant;
Cuius signi quisque annus aut mensis aut
dies aut hora sit.
nunc Vnc sua reddentur generatim tempora signis
Que diuisa & iam proprios ducuntur in annos
Et mensis luces que suas horas que dierum:
Per quos precipuas ostendunt singula uires.
Primum erit signi quo sol effulserit annus.
Annum que lustrans consumit tempora mundi
Proximus atque illi subeuntia signa sequuntur.
Luna dabit mensis pagit que menstrua cursum.
Tutelę que sue primas horoscopus horas
Asserit atque dies tradi que sequentibus astris.

Sic annum mensis que tuos natura dies que
Atque ipsas uoluit numerari signa per horas:
Omnia ut omne foret diuisum tempus in astra
Per que alterna suos uariaret sydera motus
Ut cuiusque uices ageret redeuntis in orbem.
Idcirco tanta est rerum discordia in quo
Et subtexta malis bona sunt: lacrymę que sequuntur
Vota: nec in cunctis seruat fortuna tenorem.
Usque adeo permixta fluit nec permanet usquam
Amisit que fidem uariando cuncta per omnes.
Non annis anni non menses mensibus usque
Conueniunt: se que ipse dies alium que reliquit:
Hora que non ulli similis producitur horę:
Tempora consistunt propriis que carentia signis
Per numeros omnis que diuisa uolantis.
Talis que efficiunt mensis casus que minantur
Qualia sunt quorum uicibus conuertimur astra.
Sunt quibus ut cœli pateant nascentibus horę
Sydera que memorant horoscopon inuenturis
Parte que ex illa describitur hora diebus:
Omne genus rationis agit per tempora & astra
Et cupit ex uno menses annos que dies que
Incipere atque horas tradit que sequentibus astris.
Et quę socię nascuntur origine cuncta
Diuerfas tamen esse uices que tardius illa
Hec citius pagunt orbem. uenit omnis ad astrum
Hora die: bis mense dies: semel unus in anno
Mensis: & exactis bis sex iam solibus annus.
Difficile est in idem tempus concurrere cuncta
Vnius ut signi pariter sit mensis & annus

A speriolem enim aget mensē si mēsis in astrum
L etius incidit signum si triste diei:
S i fortuna diem foueat si durior hora.
I dcirco nihil in totum sibi credere fas est.
N on annos igni menses uertentibus annis
M ensibus aut lucas aut omnis lucibus horas:
Q uā nūc illa nimis pperant: nūc illa morantur.
E t modo deest aliud: modo adest uicibus q; recedit
A ut redit atq; alio mutatur tempore tempus
I nterpellatum uariatū sorte dierum;
Q uot annos tribuat unūquodq; signum.
T quoniam dixi p singula tempora uite
e Quod q̄ndo q; genus uenit cui? q; sit astri
Q uisq; annus cui? mēsis simul hora dies q;
A ltera nuuc ratio quę sumina cōtinet q̄ui
R eddenda est q̄t queq; annos dare signa ferant.
Q uę tibi cum finem uite p sydera quęris
R espicienda manet ratio numeris q; notanda.
B is quinos annos aries unū q; trientem
F raudatum dabit. appositis tu taure duobus
V incis. sed totidem geminorum uinceris astro.
T u q; bis octonos cancer binos q; trientis:
B is q; nouem nemee dabis bis sex q; sub illis
E rigione geminat q; decē geminat q; trientem.
N ec plures fuerint librę q̄ uirginis anni.
S corpius equabit tribuentem dona leonem.
C entauri fuerint eadem quoq; munera cancri.
T er quinos capcorne dares si quatuor essent
A ppositi menses. triplicauit aquarius annos
Q uatuor & menses uitam pducit in octo.

P iscibus ac aries & sorte & finibus hęrens
L ustra decem tribuet solis cum mensibus octo;
Q uot annos queq; loca tribuant.
n Ec satis est annos signorū noscere certos
N e lateat ratio finem quęrentibus q̄ui:
T empla quoq; & partes cęli sua munera norūt:
E t pprias tribuunt toto discrimine summas
C um bene constiterit stellarum conditus ordo.
S ed mihi templorum tantū nūc iura canentur
M ox ueniet mixtura suis cum iuribus omnis
C um bene materies steterit pcognita rerum
N on interpositis turbabit undiq; mēbris.
S i bene constiterit pmo sub cardine Luna
Q uo redit in terras mūdus nascens q; tenebit
E xortum octonos decies ducetur in annos
S i duo decedant. At cum sub culmine summo
C onstet tribus hic numer? fraudabitur annis.
B is q̄dragenis occasus diues in annis
S olis erat numero nisi deesset olympia luna.
P rima q; tricenos bis fundamenta p annos
C ensentur bis sex adiectis mensibus q̄uo.
Q uod q; p̄us natum fuerit dextrum q; trigonum
H oc sexagenos tribuit duplicat q; q̄ternos.
Q uod fuerit lęuum prelata q; signa sequet
T ricenos annos duplicat tres insup addit.
Q ue q; sup signum nascens a cardine p̄mum
T ertia forma est & summo iam pxima cęlo
Hęc ter uicenos geminat: tres abstrabit annos.
Q ue q; infra ueniens spacio diuisa sub q̄uo
T er quinquagenos complet sua munera brumal.

Qui q; locum supat nascent horoscopus ille
Dena quater reuocat uertentis tempora solis
Accumulat q; duos cursus iuuenē q; relinquit.
At qui p̄cedit surgentis cardinis horam
Vicenot ternot q; dabit nascentibus annos:
Vix degustatam rapiens sub flore iuuentam.
Quod super occasus tentatum est dena remittit
Annorū spacia & decimam tribus applicat auctis
Interius puerum interimet bis sex q; partis
Immatura trahet natalis corpora morti;
Que sunt tropica signa & quas habeāt uires.
Ed tamē in p̄mis memori sunt mēte notāda
Partibus aduersis que surgūt cōdita signa
Diuisum q; tenent equo discrimine cęlū:
Que tropica appellant q; in illis q̄tuor anni
Tempora uertuntur signis nodos q; resoluunt:
Totum q; emittunt conuerso cardine mundum:
Inducunt q; nouas operum rerum q; figuras.
Cancer ad estiuę fulg& fastigia zonę
Extendit q; diem summū: paruo q; recessu
Destruit. & quāto fraudauit tempore lucēs
In tantum noctes aug&. stat summa p̄ omnes
Cum cererem fragili p̄perat distringere culmo
Campus. & in uarias distringunt mēbra palęstras.
Et tepidum pelagus iactatis languet in undis.
Tunc & bella fero tractantur Marte cruenta.
Nec scythiam defendit hyemf. germania sicca
Iam tellure fugit. Nilus q; tumescit in auras.
Hic iterum situs est cancri cum sydere phębus
Solstitium facit & summo uersatur olympo.

Parte ex aduersa brumam cap̄cornus inertem
Per mīmas cogit noctes & maxima lucis
Tempora. p̄ducit q; diem tenebras q; resoluit
In q; uicē nūc damna q̄dem nūc tempora suppl&.
Tunc riget omīs ager: clausum mare: cōdita castra.
Nec tolerant medias hyemes horrentia saxa.
Stat q; uno uatura loco paulum q; quiescit.
Proxima in effectu simili referentia motus
Eīle ferunt lucēs equantia signa diebus.
Nanq; aries phębum repetentem sydera cancri
Inter principium reditus finem q; coerces:
Tempora diuiso iungens concordia mundo.
Conuertit q; uices uictum q; ad sydera brumę
Exuperare diem iubet & succumbere noctes
Aestiuū donec ueniant ad sydera cancri.
Tum p̄mum muta pelagus consternitur unda.
Et uarios audet flores emittere tellus.
Tunc pecudum uolucrū q; genus p̄ pabula lęta
In uenerem partum q; ruit. totum q; canora
Voce nemus loquitur: frondē q; uirescit in omnē.
Viribus in tantum signi natura mouetur.
Huic ex aduerso simili cum sorte refulget
Libra: diem noctem q; pari cum fędere ducit
Tantū q; uictas usq; ad se uincere noctes
Ex ipsa iubet. ac brumę tum tempora uincūt.
Tum Liber grauida descendit plenus ab ulmo.
Pinguia q; impressis despumant musta racemis.
Mandant & sulcis cererem dum terra tepore
Autumni resoluta patet dum semina ducit.
Quatuor hęc & in arte ualent & tēpora uertūt:

Sic hos & illos rerum flectentia casus
 Nec quicq̄ in p̄ma patientia sede manere.
 Sed non p̄ totas æqua est mensura figuras
 Omnia nec plenis flectuntur tempora signis.
 Vna dies sub utroq; æquat sibi tempore noctem.
 Nam libra atq; aries autumnū uer q; figurant.
 Vna dies toto cancri longissima signo
 Cui nox æqualis cap̄corni sydere fertur.
 Cetera nūc urgēt uicibus: nūc tempore cedūt.
 Vna ergo in tropicis pars est cernenda figuris
 Quæ moueat mundum: quæ reꝝ tempora mutet:
 Fata ciat: consulta alios declinet in usus:
 Omnia in aduersum flectat rursus q; reuoluat.
 Has qdam uires octaua in parte reponunt.
 Sunt qbus esse placet decimas. nec defuit auctor
 Qui p̄mē momenta daret frenos q; dierum;

M. MANILII ASTRONOMICON
 QVARTVS

Vid tam sollicitis ui/
 tam consumim' annis:
 Torquemur q; metu
 cæca q; cupidine rerū
 Aeternis q; senū curis:
 dū querimus euum
 Perdimus & nullo uo/
 torum fine beati
 Victuros agimus semp nec uiuimus unq̄.
 Pauperior q; bonis quisq; est q; plura requirit.

Nec quod habet numerat: tantū qd nō habet optat.
 Cum q; sui paruos usus natura reposcat
 Materiam struimus magnæ p̄ uota ruine:
 Luxuriam q; lucris emimus luxu q; rapinas.
 Et summum census p̄cium est effundere censum
 Soluite mortales animos curas q; leuate
 Tot q; supuacuis uitam deslere querelis.
 Fata regunt orbem. certa stant omnia lege.
 Longa q; p̄ certos signantur tempora cursus.
 Nascentes morimur: finis q; ab origine pendet.
 Tunc & opes & regna fluunt & sepius orta
 Pauptas artes q; datę mores q; creati
 Et uicia & clades damna & compendia uite.
 Nemo caret damno: poterit nec habere negatum
 Fortunam q; suis in uitam prendere uotis:
 Aut fugere instantem. fors est: sua culpa ferenda.
 At nisi fata darent leges uite q; necis q;
 Fugissent ignes Aeneam. Troia sub uno
 Non euerfa uiro fatis uicisset in ipsis.
 Aut lupa proiectos nutrisset martia fratres:
 Roma q; sic enata foret: pecudum q; magistri
 In capitolinos auxissent fulmina montis
 Includi ue sua potuisset Iuppiter arce.
 Captus uel caput hic orbis foret igne sepulto.
 Vulneribus uictor repetisset Mutius urbem.
 Solus & oppositis clausisset Horatius armis
 Pontem urbem q; simul: rupiss& fędera uirgo
 Tres q; sub unius fratres uirtute iacerent.
 Nulla acies tunc euicit: pendeat ab uno
 Roma uiro: regnum q; orbis sortita iacebat.

Quid referam Cannas: admota q̄ mēnib⁹ arma:
Varronem q̄ pigrum magnum q̄ uiuere posset:
Post q̄ tuos Thrasimene lacus: Fabiū q̄ morantē:
Accepisse iugum uictas Cartaginis arces:
Speratum Hannibalē nostris cecidisse catenis:
Exilium q̄ rogi furtiua morte luille:
Adde & iam italicas uires Romam q̄ suismet
Pugnantem membris: adice & ciuilia bella
Et cimbrum in Mario Mariū q̄ in carcere uictū.
Q̄ consul totiens exul: q̄ ex exule consul
Et iacuit libycis compar iactura ruinis.
Atq̄ crepidinibus cepit Carthaginis orbem.
Hoc nisi fata darent nunq̄ fortuna tulisset.
Quis te niliaco periturum litore Magne
Post uictas Mythridatis opes pelagus q̄ receptū
Et tres emenso meritos ex orbe triumphos:
Cum q̄ & iam posses alium componere magnum
Crederet: ut corpus sepeliret naufragus ignis
Et collecta rogam facerent fragmenta carinę:
Quis tantum mutare potest sine numine fati:
Ille & iam cęlo genitus cęlo q̄ receptus
Cum bene compositis uictor ciuilibus armis
Iura togę reget: totiens prædicta cauere
Vulnera non potuit toto spectante senatu:
Iudicium dextra retinens nomen q̄ cruore
Deleuit pprio possent ut uincere fata.
Quid numerem euerfas urbis regum q̄ ruinas:
In q̄ rogo Cręsum: Priamū q̄ in litore truncū
Cui nec troia rogas: quid Xerxen maius & ipso
Naufragium pelago: quid captos agmine reges

Romanis: positos raptos q̄ ex ignibus ignes:
Cedentē q̄ uiro flammam qui templa ferebat:
Quot subite ueniunt ualidorū in corpora mortes:
Se q̄ ipse rursus fugiunt errant q̄ p̄ ignes.
Ex ipsis q̄dam elati rediere sepulchris.
Atq̄ iis uita duplex: illis uix contigit una.
Ecce leuis pimit morbus: grauior q̄ remittit.
Succumbunt artes: rationis uincit̄ usus.
Cura nocet: cessare iuuat: mora sepe malorum
Dat causas. lædunt q̄ cibi: peunt q̄ uenena:
Degenerant nati patribus: uincunt q̄ parētis
Ingenium q̄ suū retinent. transit q̄ p̄ illum
Ex illo fortuna uenit. furit alter amore
Et pontum tranare potest & uertere Troiam.
Alterius frons est scribendis legibus apta.
Ecce patrem nati p̄imunt nato: q̄ parentes.
Mutua q̄ armati coeunt in uulnera fratres.
Non nostrū hoc bellū est. cogunt̄ tanta mouere
In q̄ suas ferri penas laceranda q̄ membra
Et Decios non omne tulit: non omne Camillos
Tempus. & inuictum deuicta morte Catonem.
Materies in rem supat sed lege repugnat.
Et neq̄ paupertas breuiore excipit annos
Nec sunt immensis opibus uenalia fata.
Sed rapit exceptos funus: fortuna supbos:
Indicit q̄ rogam summis: statuit q̄ sepulchrum.
Quantū est hoc regnū quod regibus impat̄ ipsis.
Quin & iam infelix uirtus & noxia felix.
Et male consultis præciū est: prudentia fallit.
Nec fortuna p̄bat causas segtur q̄ merentis:

Sed uaga p̄ cunctos nullo discrimine fertur.
Siclic̄ est aliud quod nos cogat q̄ regat q̄
Maius & in pp̄rias ducat mortalia leges.
Attribuat q̄ suos ex se nascentibus annos
Fortunę q̄ uices: p̄miscet sepe ferarum
Corpora cum membris hominum: nō sem̄s ille
Partus erit: quid enim nobis commune feris q̄?
Astra nouant formas cęlum q̄ interferit ora.
Deniq̄ si non est: fati cur traditur ordo
Cuncta q̄ temporibus certis uentura canūtur:
Nec tamen hęc ratio facilius defendere p̄git
Virtutem uel suis fraudare in p̄mia donis.
Nam neq̄ mortiferas quisquā min⁹ oderit herbas
Q̄ non arbitrio ueniunt sed semine certo.
Gratia nec leuior tribuetur dulcibus elcis
Q̄ natura dedit fruges: non ulla uoluntas.
Sic hominum menti tanto sit gloria maior
Q̄ cęlo gaudente uenit. rursus q̄ nocentis
Oderimus magis in culpam p̄nas q̄ creatos.
Nec refert scelus unde cadat scelus esse fatendū.
Hoc quoq̄ fatale est sic ipsum expendere fatum.
Quod quoniā docui superest nunc ordine certo
Cęlestis fabricare gradus qui ducere flexo
Tramite prudentem ualeant ad sydera uatem;
Nunc tibi signoz̄ mores summū q̄ colorem
Et studii uarias artis ex ordine reddam.
Diues fecundis aries in uellera lanis
Exutus q̄ nouis rursus spem semp̄ habebit.
Naufragium q̄ inter subitum census q̄ beatos
Crescendo cadet & uotis in damna feretur.

In uulgum q̄ dabit fructus & mille p̄ artis
Vellera diuersos ex se parientia questus:
Nunc glomerare rudis: nūc rursus soluere lanas:
Nunc tenuare leui filo: nunc ducere telas.
Nunc emere & uarias in questum uendere uestis
Quis sine non poterūt ullę subsistere gentes
Vel sine luxuria: tantū est opus: ipsa suismet
Asseruit Pallas manibus dignum q̄ putauit
Se q̄ in aragnea magnum putat esse triumphū.
Hęc studia & similis dicet nascentibus artis
Et dubia in trepido p̄cordia pectore figet
Se q̄ sua semp̄ cupientia uendere laude;
Taurus simplicibus donauit rura colonis
Pacatis q̄ labor ueniet: nec pectora laudi
Sed terrę tribuet partus. summittit aratris
Colla. iugum q̄ suis poscit ceruicibus ipse.
Ille suis p̄hibi portat cum cornibus orbem
Militem indicit terris & segnia rura
In ueteres reuocat cultus dux ipse laboris.
Nec iacet in sulcis soluit q̄ in puluere pectus.
Serranos Curios q̄ tulit faciles q̄ p̄ arua
Tradidit: e q̄ suo dictator uenit aratro.
Laudis amor tacitę: mentes & corpora tarda
Mole ualent: habitat q̄ puer sub fronte Cupido;
Mollius e geminis studium est & mitior ętas.
Per uarios cantus modulata q̄ uocibus ora
Et gracilis calamos & neruis insita uerba
Ingentem q̄ sonū labor est & iam ipsa uoluptas.
Arma p̄cul lituos q̄ uolunt tristem q̄ senectam
Ocia & ęternam pagunt ī morte iuuentam.

Inueniunt & in astra uias: numeris q; modis q;
Consummant orbem postq; ipsos sydera linquūt.
Natura ingenio minor est p q; omnia seruit.
In tot fecundi gemini commenta feruntur;
Cancer & ardenti fulgens in cardine uictum
Quem phœbus summis reuocatis curribus ambit:
Articulum mundi retinet luces q; reflectit.
Ille tenax animi nullos infusus in usus:
Attribuit uarios questus artem q; lucrorū.
Merce pegrina fortunam ferre per urbis
Et grauida annosē speculantē incendia uitis
Credere opes orbis q; orbi bona uendere posse
Tot q; p ignotas commercia iungere terras.
Atq; alio sub sole nouas exgrere p̄das.
Et rerum precio subitof componere census.
Nauigat & sterilis optando sortibus annos
Dulcibus usuris equo quoq; tempora uendit.
Ingenium solers sua q; in compendia pugnat;
Quis dubitet uasti que sit natura leonis?
Quas q; suo dictet signo nascentibus artis?
Ille nouas semper pugnas noua bella ferarum
Apparat. & pecorum spolio uiuit q; rapinis.
Hoc habet hoc studium postis ornare superbos
Pellibus: & captas domibus configere p̄das.
Et parare metu siluas & uiuere rapto.
Sunt quorum similis animos nec mētia frenent
Sed pecorum membris media grassentur in urbe
Et laceros artus suspendant fronte tabernę
Luxurię q; parent cedem mortes q; lucrētur.
Ingenium ad subitas iras faciles q; recessus

Quales & puero: sententia pectore simplex;
At quibus Erigone dixit nascentibus euum
Ore magister: io nudos q; coercita uirgo
Ad studium ducit. mores & pectora doctis
Artibus instituit. nec tam compendia census
Quę causas uires q; dabit pquirere rerum.
Ille decus linguę faciet regnum q; loquendi
Atq; oculos mentis qua possit cernere cuncta
Quis occultis nature condita causis.
Hic & scriptor erit felix cui littera uerbum est
Qui q; notis linguam supet cursum q; loquētis:
Excipiet longas noua p compendia uoces:
In uicio bonus & teneros pudor impedit annos
Magna q; nature cohibendo munera frenat
Hinc fecundus erit: quod mirū in uirgine: part;
Librantel noctem chele cum tempore lucis
Per noua maturi post annum munera Bacchi
Mensurę & tribuēt usus & pondera rerum
Et palamedeis certantē uiribus ortum
Qui p̄mus numeros rebus qui munera summis
Imposuit certum q; modum ppria q; figuras.
Hic & iam legum tabulas & condita iura
Nouerit atq; notis leuibus pendentia uerba
Et licitum sciet & uetitum que p̄na sequatur
Perpetuus populi priuato in limine p̄tor.
Non alio potius genitus sit Seruius astro
Qui leges potius posuit q̄ iura retexit.
Deniq; in ambiguo fuerit quodcūq; locatum
Et rectoris egens dirimunt examina librę;
Scorpius armata uiolenta cuspide cauda

Qua sua cum phœbi currum p̄ sydera ducit
Rimatur terras & sulcis semina miscet.
In bellum ardentis animos & martia castra
Efficit: & multo gaudentem sanguine ciuem
Nec præda q̄ cede magis. cum q̄ ipsa sub armis
Pax agitur capiunt saltus siluas q̄ perrant.
Nunc hominū nunc bella gerūt uiolenta feraz.
Nunc caput in mortem uendūt & funus harenę.
Atq̄ hostem sibi quisq̄ parat cum bella gescunt.
Sunt q̄bus & simulacra placēt & ludus in armis.
Tantus amor pugne est. discunt q̄ p̄ oia bellum
Et quodcūq̄ pari studium p̄ducitur arte;
At q̄bus in bifero centauri corpore fors est
Nascendi concessa libet coniungere currus
Ardentis: & equos ad mollia ducere frena:
Et totis armenta sequi pascentia campis.
Quadrupedū omē gen̄? positis domitare magistris.
Exorare tigris: rabiem q̄ auferre leoni.
Cum q̄ elephante loqui: tantā q̄ aptare loquēdo
Artibus humanis uaria ad spectacula mōlem.
Quippe ferę mixtum est hominis p̄ sydera corpus
Impositum q̄ manet. quocirca regnat in illo
Quod q̄ in terra gerit curuato spicula cornu.
Et ueruos tribuit membris & acumina cordi
Et celeres motus nec delassabile pectus;
Festinos cap̄corne foues penetrabilibus ignis.
Nunc artis studium q̄ trahis. nam quicq̄ in usus
Ignis agit poscit q̄ nouas ad munera flammās
Sub te censendum est. scrutari cęca metalla
Depositas & opes terrę q̄ exurere uenas

Materiam q̄ manu certa duplicarier arte.
Quicq̄d & argento fabricetur quicq̄d & auro
Quod ferrum calidi soluant atq̄ era camini
Consumunt q̄ foci cererem tua munera surgēt.
Addis & in uestis studium mercem q̄ fugacem
Frigore brumalem seruans p̄ sydera sortem
Qua retrahis ductas summa ad fastigia noctes
Nascentem q̄ facis reuocatis lucibus annum.
Hic & mobilitas rerum mutata q̄ sepe
Mens natar & melior iuncto sub pisce senecta est.
Pars prior & ueneri mixto cum carne seruit;
Ille quoq̄ inflexa fontem qui proiicit urna
Cognatas tribuit iuuenilis aquarius artes.
Cernere sub terris undas: inducere terris.
Ipsa q̄ cōuersis aspergere fluctibus astra.
Litoribus q̄ nouis p̄ luxum ludere ponto:
Et uarios fabricare lacus & flumina ficta.
Et pegrinantis domibus suspendere riuos.
Mille sub hoc habitāt artes qual temperat unda.
Quippe & iam mundi faciem sedes q̄ mouebit
Sydereas. cęlum q̄ nouū uersabit in orbem
Que p̄ aquas ueniūt operum pontis q̄ sequentur.
Mite genus dulces q̄ fluūt ad sydera partus:
Pectora nec sordent: faciles in damna ferunt
Nec deest nec sup̄est census sic p̄fluit urna;
Ultima quos gemini p̄ducunt sydera pisces
Iis erit in pontum studiū: uitam q̄ p̄fundo
Credent & pupis aut pupibus arma parabūt.
Quicq̄d & in p̄prios pelagus desiderat usus
In numerum ueniunt artes. uix nomia rebus

Sufficiunt: tot sunt parue quoque membra carine.
Adde gubernandi studium puenit in astra
Et pontum celo coniunxit. nouerit orbem
Flumina que & portus mundi uentos que necesse est.
Iam que huc atque illuc caligine uertere clauum:
Et frenare ratem fluctus que effundere rectos:
Aut remis agere & lentos inflectere tonfos:
Et placidum ductis euertere retibus equor:
Litoribus que suis populos exponere captos:
Aut uncos celare cibis aut carcere fraudem.
Naualis & iam pugnas pendentia bella
Attribuunt: pelagi que infectos sanguine fluctus.
Fecundum genus est nautis & amica uoluptas
Et celeres motus mutata que cuncta per eum;
Hos tribuunt mores atque has nascentibus artis
Bis sex natura propria pollentia signa.
Sed nihil in semet totum ualet. omnia uires
Cum certis sociant signis sub partibus equis.
Et uelut hospitio mundi commercia iungunt.
Concedunt que suas partis retinentibus astris
Quam partem decimam dixere decania gentes.
A numero nomen positum est: que partibus astra
Condita tricenis triplici sub sorte feruntur.
Et tribuunt denas in se coeuntibus astris.
In que uicem ternis habitantur sidera signis.
Sic altis natura manet consepta tenebris.
Et uerum in celo est. multa que ambagine rerum
Nec breuis est usus nec amat compendia celum.
Verum aliis alia opposita est & fallit imago
Mentitur que suas uires & nomina celat.

Que tibi non oculis alta sed mente fuganda est
Caligo: penitus que deus non fronte notandus.
Nunc que sint coniuncta quibus quo ue ordine reddam
Ne lateant alie uires aliena per astra.
Astrorum princeps primam seruat sibi partem.
Altera fors tauro: gemis pars tertia cedit.
Sic in ter denas diuisum ducitur astrum.
Tot que ducit uires dominos quotque que recepit.
Diuerfa in tauro ratio est: nec parte sub illa
Censetur. cancro primam mediam que leoni
Extremam Erigone tribuit. natura per astrum
Stat tamen & proprias miscet per singula uires.
Libra decem partes geminorum prima capellit
Scorpius adiuncta: centaurus tertia poscit.
Nec quisquam numero discernit: ordine cedit.
Cancer in aduersum capicorni dirigit astrum.
Bis quinas primum partis dignatur in illo
Temporis articulo sub quo censetur & ipse
Que facit equalis lucas brumalibus umbris:
Cognatam que gerit diuerso in cardine legem.
Alterius partis profundit acrius ignes.
Quem subeunt pisces extremo sidere cancri.
At leo consortis meminit sub lege trigoni
Lanigerum que ducem recipit taurum que quadrato
Coniunctum sibi: sub gemis pars tertia fertur.
Hos quoque contingit per senos linea flexus.
Preceptum Erigone cancro concedit honorem
Cui tribuit primam partem. uicina relicta est
Vicino Neme tibi. pars ipsius ima est
Que fastidito concessa est iure potiri.

Sed libra exemplo gaudet pariter q̄ regentem
Noctes atq; dies diuerso in tempore secum
Lanigerum seq̄tur ut bis iuga tempet illa.
Hęc autumnalis componit lancibus horas:
Nulli concedit primam: tradit q̄ sequenti
Vicinam partem: centauri tercia summa est.
Scorpius in p̄ma cap̄cornum pte locauit:
Alterius dominū cui nomen fecit ab undis.
Extremas uoluit partis sub piscibus esse.
At qui contento minitatur spicula neruo
Lanigero p̄mas tradit sub iure trigoni.
Et medias tauro partis: geminis q̄ supremas.
Nec manet ingratus cap̄cornus crimine turpi
Sed munus reddit cancro: recipit q̄ receptus:
Principium q̄ sui donat. coniuncta leoni
Regna ferunt: summas partes & uirginis esse.
Fontibus eternis gaudens urna q̄ fluenti
Iura sui librę pmittit prima regenda.
Hęrentis q̄ decem partis nepa uindicat ipsa.
Summas centaurus retinet iuuenile p̄ astrum.
Iam supant gemini pisces q̄ sydera claudunt.
Lanigero p̄mos tradunt in finibus usus:
Per q̄ decem medias partis tu taure receptus.
Quod supest ipsi sumunt atq; orbe feruntur
Extremo. sic & sortis pars ultima cedit.
Hęc ratio retegat latitantis robora mundi
In pluris q̄ modos repetita q̄ nomina cęlum
Diuidit: & melius sociat quoq; sepius orbem
Nec tua sub titulis fallantur pectora notis.
Dissimulant: non ostendunt mortalibus astra.

Altius est acies animi mittenda sagacis
In q̄ alio querenda manet iunctis q̄ seq̄ndum
Viribus. & cuius signi quis parte creatur
Eius habet mores atq; illo nascitur astro.
Talis p̄ denas sortis natura feretur.
Testis erit uarius sub eodem sydere fetus.
Quoq; in tam multis animantum milibus uno
Quę ueniunt signo tot sunt quot corpora mores.
Et genus externū referunt aliena p̄ astra
Confusi q̄ fluunt partus hominū atq; ferarū.
Scilicet in partis iunguntur condita pluris:
Diuerfas q̄ ferunt pprio sub nomine leges.
Nec tantū lanas aries: nec taurus aratra:
Nec gemini musas: nec merces cancer amabit.
Nec leo uenator ueniet: nec uirgo magistra:
Mensuris aut libra potens aut scorpius armis:
Centaurus q̄ feris: igni cap̄cornus: & undis
Ipse suis iuuenis: gemini q̄ p̄ equora pisces:
Mixa sed in pluris sociantur sydera uires.
Multum inquis tenuem q̄ iubes me ferre laborē
Cernere cum facili lucem ratione uiderer.
Quod queris deus est. conaris scandere cęlum
Fata q̄ fatali genitus cognoscere lege:
Et transire tuū pectus mundo q̄ potiri.
Pro p̄cio labor est: nec sunt immunia tanta.
Nec mirere uię flexus rerum q̄ catenas:
Admitti potuisse sat est: sint cętera nostra.
At nisi p̄follis fugiet te montibus aurum
Rursus & in magna mergis caligine mentem
Obstabit q̄ suis opibus supaddita tellus.

Vt ueniant gemmę totus transibitur orbis.
Nec lapidum ꝑcio pelagus cepisse pigebit.
Annua solliciti consu mūt uota coloni
Et q̄ntę mercedis erunt fallacia rura:
Queremus lucrum nauis: mortem q̄ seꝑmur
In ꝑꝑdas pudeat tanto bona uelle caduca
Luxurię quoq̄ pernix est uigil atq̄ ruinis
Venter: & ut peant suspirant sepe nepotes.
Quid cęlo dabimus: quantum est quo ueneat omē:
Impendendus homo est deus esse ut possit in ipso.
Hac tibi nascentum mores sunt lege notandi.
Nec satis est signis dominantia discere signa
Per denos numeros: & quę sint insita cuiq̄:
Sed ꝑꝑrias partis ipsas spectare memento
Vel glacie rigidas uel quas exusserat ignis
Et sterileſ utroq̄ tamen: quas largior humor
Qual q̄ minor iam succus obit. n̄ q̄ om̄ia mixtis
Viribus & uario consurgunt sydera textu.
Est ęquale nihil. terrenol aspice tractus
Et maris & notis fugientia flumina ripis.
Crimen ubiq̄ frequens: & laudi noxia iuncta est.
Sic sterilis terris letis interuenit annus.
Ac subito rumpit paruo discrimie fetus.
Et modo port⁹ erat pelagi iam uasta charybdis.
Laudati q̄ cadit post paulum gratia ponti.
Et nunc ꝑ scopulos nūc campos labitur amnis
Aut faciens iter aut querens uenit ue redit ue.
Sic & iam cęli partes uariantur in astris.
Vt signum a signo sic a se discrepat ipso:
Memento q̄ negat uires utroq̄ salubris.

Quod q̄ ꝑ has geritur partes sine fruge creatur
Aut cadit aut multis sentit bona mixta querelis.
Hę mihi signandę ꝑꝑrio sunt carmie partes.
Sed quis tot numeros totiens sub lege referre:
Tot partes iterare queat: tot discere summas:
Per uarias causas faciem mutare loquendi:
Incidimus sic uerba: piget: sed gratia deerit
In uanum q̄ labor cedit quem despicit auris.
Sed mihi ꝑ carmen fatalia iura ferenti
Et sacros cęli motus ad iussa loquendum est.
Nec fingenda datur: tantū monstranda figura.
Ostendisse deum nimis est. dedit ipse sibimet
Pondera. nec fas est uerbis suspendere mundum.
Rebus enim maior. nec parua est gratia nostri
Oris si causam poterit signare canendo.
Accipe dammandę quę sint ꝑ sydera partes.
Lanigeri pars quarta nocet: nec sexta salubris
Septima pars illi ac decuma decumę q̄ secūda.
Quę q̄ duas duplicat summas septē q̄ nouē q̄:
Vna q̄ uiginti numeris pars addita languet.
Et q̄nta: & duram consummat septima partē.
Tauri nona mala est: similis quoq̄ tertia pars est
Post decumā: nec nō decumę pars septima iuncta.
Bis undena nocens & bis duodena: nocentes
Que decem tres q̄ ingeminat fraudata duobus
Triginta numeris & tu tricesima summa est.
Pestifera in geminis pars ꝑꝑma & tertia signis.
Septima non melior ter qua & noxia ꝑ se.
Vna q̄ bis denis breuior: nocet una q̄ maior:
Et similis noxę ueniet uicesimaquinta

Cum q; duę subeunt uel cum se q̄tuor addunt.
Nec cancri p̄ma immunis: nec tertia pars est
Nec sexta octauę s̄ milis decumę q; pacta
P̄ma rapit: nec ter q̄ntę clementior usus.
Septima post decimam luctū & uicesima portat:
Et q̄nta accedens & septima nona q; summa.
Tu quoq; contactu p̄mo Nemeę timendus
Et p̄ma sub parte premis & quinta salubri
Ter q; caret cęlo: uicesima & altera lędit
Et tribus appositis uicium est totidem q; sequutis
Vltima nec p̄ma melior tricesima pars est.
Erigones nec pars p̄ma: nec sexta: nec una
Ad decimam: nec quarta nec octaua utilis unq̄.
P̄roxima uiginti numeris & quarta timendę
Et quę ter decimam claudit fors ultima partem.
Et quinta in chelis & septima inutilis ęstu
Septia & undecima est decimę q; & tertia iuncta est
Quarta q; bis denis actis & septima & ambe
Quę numerū claudunt nec non tricesima partes.
Scorpius in p̄ma lędens cui tertia pars est
Et sexta & decima & quę ter quinta notatur
Vndecimā geminans & quę uicesima quinta est
Octauo q; manet numero uotum q; capellit.
Si te fata sinant quartam ne dilige partem
Centauri: fuge & octauam: bis sex q; pactis
Octo bis aut denis metuendus dicitur aer.
Cum q; iterum duodena refert aut terna decem q;
Aut septena quater uel cum ter dena figurat.
Nec pars optanda est cap̄corni septima: nonę
Consentit decimā q; sequens quam tertia signat:

Et tribus aut una quę te uicesima fraudat:
Quę ue auget q̄nto numero uel septima fert̄

Damnanda est decimę succedens p̄ma pactę
Tercia q; & q̄nta numero quę condita nō est.
Et post uiginti p̄ma & uicesima quinta.
Cum q; illa quartam accumulat uicesima nona.
Tercia p̄ geminos & q̄nta & septima pisces
Vndecima & decimę metuēda est septima iuncta.
Et quinta in quinos numeros reuocata dual q;
Accipiens ultra summas metuenda feretur.
Hę partes sterilem ducunt & frigore & igni
Aera uel siccum uel q; supauerit humor.
Sed rapidus Mauors ignis iaculatur in illum:
Saturnus sumet glaciem: Phębus q; calores;

Orientia signa quid efficiant. .

n Ec te p̄ceptis signorum cura relinquat
Partibus: in tēpus quędā mutatur: & ortu

Accipiunt pp̄rias uires ultro q; remittunt.
Nanq; ubi se summis aries extollit ab undis
Et ceruice p̄or flexis quoq; cornibus ibit:
Non contenta suo generabit pectora censu.
Et dabit in p̄edas animos: soluet q; pudorem.
Tantum audire iuuat. sic ipse in cornua fertur
Et ruit & mutat non ullis sedibus idem.
Mollia p̄ placidas delectant ocia curas.
Sed iuuat ignotum semper transire p̄ orbem:
Scrutari q; nouum pelagus: totius & esse
Orbis in hospitio. Testis tibi laniger ipse
Cum uitreum fidens aurato uellere pontum

O rbatum q̄ sua Phrixum p̄ fata sorore
P halidos ad ripas & colchida terra reuexit.
A t quos p̄ma creant nascentis sydera tauri
F eminei iaceant. nec longe causa petenda est
S i modo p̄ causas naturam querere fas est.
A uersus uenit in cælum diues q̄ puellis
P leiadum paruo referens glomerabile sydus.
A ccedent & rursus opes: p̄pria q̄ iuuenum
D ote p̄ inuersos exornat uomere campos.
S ed geminus equa p̄fert cum uincula legis
P arte dabit studia & doctas p̄ducere ad artis:
N ec triste ingenium: sed dulci tincta lepore
C orda creat: & uoce bonos cithara q̄ sonanti
I nstruit: & dotes alto cum pectore iungit.
A t niger obscura cancer cum nube feretur
Q uę uelut extinctus phębeis ignibus ignis
D eficit & multa fulcat caligine sydus:
L umina deficient artus: geminam q̄ creatis
M ortem fata dabunt. sed quisq̄ & uiuit & effert
S i quis p̄ summas auidus produxerit undas.
O re leo & scandit malis hiscentibus orbem
I lle patri natis q̄ reus. quas ceperit ipse
N on legabit opes. censu q̄ immergit in ipso
T anta fames animum q̄ sibi tam dira cupido
C orripit ut capiat semet neq̄ compleat unq̄.
I n q̄ epulas funus reuocet p̄cium q̄ sepulchri.
E rigone surgens quę rexit sęcula prisca
I usticia rursus q̄ eadem labentia fugit:
A lta p̄ imperium tribuit fastigia summum
R ectorem q̄ dabit legum iuris q̄ sacrati:

S ancta pudiciam diuorum templa colentem.
S ed cum autumnales cęperunt surgere chelę
F ęlix equato genitus sub pondere librę
I udex extremę listet uitę q̄ necis q̄.
I mponet q̄ iugum terris leges q̄ rogabit.
I llum urbes & regna tremant: nutu q̄ regentur
V nius: & cęli post terras iura manebunt.
S corpius extremę cum tollit lumina caudę
S i quis erit stellis tam suffragantibus ortus
V rbibus augebit terras: iunctis q̄ iuuenis
M ęnia subcinctus curuo describet aratro:
A ut sternat positas urbis: in q̄ arua reducet
O ppida & in domibus maturas reddet aristas.
T anta erit & uirtus & cum uirtute potestas.
N ec non arcitenens p̄ma cum ueste resurgit
P ectora clara dabit bello magnis q̄ triumphis.
C onspicuū patrias uictorem ducit ad arces:
A lta q̄ nunc statuet: nunc condita męnia uertet.
S ed nimiū indulgens rebus fortuna secundis
I nuidet in facie sęquit q̄ asperrima fronti.
H orrendus bello Trebiam Cannas q̄ Lacum q̄
A nte fugam talis pensabat in agmine uictor.
V ltimus in caudę capcornus acumine summo
M ilitiam in ponto dicitat pupis q̄ colendas:
D ura mīsteria & uitę discrimen inertis.
Q uę si quem sanctum esse uelis castum q̄ p̄bum q̄.
H ic tibi nascetur cum p̄mus aquarius exit
N e ue sit ut p̄mos aueas p̄cedere pisces
G arrulitas odiosa datur linguę q̄ uenenū
V erba maligna nouas mulantis semp ad auris.

Crimina p̄ populum populi feret ore bilingui.
Nulla fides inerit natis sed summa libido.
Ardentem medios animū libet ire p̄ ignis
Scilicet in piscem sese cytherea notauit
Cum babylonias summerſa p̄fugit in undas
Anguipedem alatos unguis Typhona ferētem
Inseruit q̄ suos squamosis piscibus ignes.
Nec solus fuerit geminis sub piscibus ortus:
Frater erit dulcis ue soror mater ue duorum;
De partibus terrę distributis ad signa.
Vnc age diuerſis dominantia ſydera terris
n Percipe. sed summa est rez referēda figura.
Quatuor in partis cęli describitur orbis
Nascentem q̄ ipsum q̄ diem medios q̄ calores

Te q̄ helice. Totidem uenti de partibus iisdem
Erumpunt secum q̄ gerunt p̄ inania bella.
Asper ab axe ruit boreas: fugit eurus ab ortu:
Auster amat medium solem: zephyrus q̄ p̄fectū.
Hos inter binę mediis e partibus aureę
Expirant similes mutato nomine flatus.
Ipsa notat tellus pelagi lustrata corona
Cingentis medium liquidis amplexibus orbem.
In q̄ sinus pontum recipit qui uespere ab atro
Admissus dextra Numidas Libyam q̄ calentem
Alluit & magnę quondam Carthaginis arces
Litora q̄ in ſyrtis reuocans sinuata uadofas.
Rursus q̄ ad Nilum directis fluctibus exit.
Lęua freti cedunt hispanas equore gentes
Te q̄ in uicinis hęrentem gallia terris.

Italię q̄ urbem dextram sinuantis in undam
Vsq̄ canes ad Scylla tuos auidam q̄ charybdim.
At ubi se p̄mum porta mare fudit ab illa
Enatat ionio laxas q̄ uagatur in undas.
Et p̄us in lęuas effundens circuit omnem
Italiam atq̄ Adriam comitatus nomine pontū
Eridani q̄ bibit fluctus: secat equora uelum
Illyricum Epirum q̄ lauat claram q̄ Corinthum:
Et Peloponnesi patulas circumuolat oras.
Rursus & in lęuum refluit: uasto q̄ recessu
Thellalię finis & achaia p̄terit arua.
Hic pontus iuuenis q̄ fretum merſę q̄ puellę
Traditur inuitum fauces q̄ p̄pontidis: apta
Euxino iungi ponto Męotis & undis:
Quę tergo coniuncta manet pontum q̄ mīstrat.
Inde ubi in angustas iterum se nauita partis
Helleſpontiacis reuocatus fluctibus effert
Icariū egeum q̄ secat: lęua q̄ nitentis
Miratur populos Asię: totidem q̄ trophęa
Quot loca & innumeras gentes arcū q̄ minantē
Fluctibus: & cylicum populos: Syriam q̄ puſtam:
Ingenti q̄ sinu fulgentes equore terras
Donec in Aegyptum redeunt curuata p̄ undas
Litora niliacis uerum morientia ripis.
Hęc medium terris circundat linea pontum
Atq̄ his undarū tractum constringit harenis.
Mille iacent medię diffusa p̄ equora terrę
Sardiniam in libyco signant uestigia plantę.
Trinacria italia tantum p̄cisa recessit.
Aduerſa euboicos miratur gręcia montis

Et genitrix Crete ciuem sortita tonantem.
Pulsatur Cypros egyptia fluctibus omnis:
Tot q; minora solo tamen emergentia ponto
Litora & equalis Cyclades Delon q; Rhodon q;
Aulida q; & Tenedon uicina q; corsica terris
Litora Sardinie: p̄mam q; intransit in orbem
Oceani uictricem Ebusum & balearica regna.
Innumeri surgunt scopuli montes q; p̄ altū.
Nec tantum ex una pontus sibi parte reclusus
Faucibus abreptis orbem nam litora plura
Impulit oceano potius: sed montibus altis
Est uetitus totam ne uinceret equore terram.
Nanq; inter boream ptem q; estate nitentem
In longo angusto penetrabilis equore fluctus
Peruenit & patulis tum demū infunditur aruis
Caspia q; exigui similis facit equora ponti.
Altera sub medium solem duo bella p̄ undas
Intulit oceanus terris. nam persica fluctus
Arua tenet titulum pelagi p̄datus ab iisdem
Quę regit ipse locus lato q; infunditur orbi.
Nec p̄cul in mollis arabas terram q; ferentem
Delicias uarię q; novos radicis odores
Leniter adfundit geminantia litora pontus
Et terre mare nomen habet. media illa duobus
Quondam Carthago regnū sortita sub armis
Ignibus albanas cum contudit Hannibal arces
Fecit & eternis Trebiam Cannas q; sepulchris
Obruit & libyam italicas infudit in urbis.
Hic uarias pestis diuersa q; monstra ferarum
Concessit bellis natura infesta futuris.

Horrendos anguis habitata q; membra ueneno
Et mortis partus uiuentia crimina terre.
Et uastos elephantas hab& scęuos q; leones.
In p̄nas fęcunda suas parit horrida bella
Et portentosos cyclopum ludit in ortus.
Ac sterili peior siccas infestat harenas
Donec ad Aegypti ponet sua iura colonos.
Inde Asię populi diues q; p̄ omnia tellus:
Aurati q; fluunt amnes: gemmis q; relucet
Pontus: odoratę spirant medicamīa siluę:
India noticia maior partibi q; uel orbis
Alter: & in cęlum surgentis mēnia Tauri.
Tot q; illum circa diuisę nomine gentes
Ac tantum scythicas dirimentes fluctibus urbes
Męotis q; lacus euxini q; aspera ponti
Aequora & extremum p̄pontidos bellespontū.
Hic Asię metam posuit natura potentis.
Quod superest Europa tenet quę p̄ma natantē
Fluctibus excepit q; louem taurum q; resoluit
Pondere passa sui signi q; oneri q; iuuauit.
Ille puellari donauit nomine fluctus
Et monimenta sub hoc titulo sacrauit amoris.
Maxima terra uiris & fęcundissima doctis
Urbibus: in regnū florentes oris Athene:
Sparta manu: Thebas diuisit rege uel uno.
Princeps illa domus troiani gręcia belli.
Thessalia Epirus q; potens uicina q; ripis
Illyris & Thrace Martē sortita colonum.
Et stupefacta suos inter Germania partus
Gallia p̄tensis Hispania maxima bellis.

Italia in summam quā rerum maxima Roma
Imposuit terris cęlo q̄ adiungitur ipsa.
Hic erit in fines orbis pontus q̄ uocandus.
Quem deus in partis & singula diuidit astra.
Ac sua cuiq̄ dedit tutelę regna p̄ orbem.
Et pprias gentis atq̄ urbis addidit altas:
In q̄bus efferrent p̄stantis sydera uires.
Ac uelut humana est signis descripta figura
Ut q̄q̄ cōmunis eat tutela p̄ omne
Corpus: & in pprium diuisis artubus extet.
Nanq̄ aries capiti: taurus ceruicibus hęret:
Brachia sub gemis censentur: pectora cancro:
Te scapulę nemee uocant: te q̄ ilia uirgo:
Libra colit clunes: & scorpius inguine regnat.
Et femur arciteneus: genua & capcornus amauit.
Crura q̄ defendit iuuenis: uestigia pisces:
Sic alias aliud terras sibi uendicat astrum.
Idcirco in uarias leges uarias q̄ figuras
Dispositum genus est hominū: pprio q̄ colore
Formantnr gentes: sociata q̄ iura p̄ artus
Materiam q̄ parem p̄uato fędere signant.
Flaua p̄ ingentis surgit Germania partus.
Gallia uicino nimis est infecta rubore.
Asperior solidos Hispania contrahit artus.
Martia romanos orbis pater induit ora:
Gradiuū q̄ suum miscens bene tempat artus.
Per q̄ coloratas subtilis gręcia gentes
Gymnasium p̄fert uultu fortes q̄ palęstras.
Et Syriam pdunt torti p̄ tempora crines.
Aethiopes maculant orbem terras q̄ figuris

Perfusos homines gentes minus India tostas
Progenerat: medium q̄ facit moderata tenorem.
Iam propior tellus q̄ natans egyptia Nile
Lenius irriguis infuscat corpora campis.
P̄nus harenosis afroum puluere terris
Exiccat populos. & mauritania nomen
Oris habet titulum q̄ suo fert ipsa colore.
Adde sonos totidem: uocum totidē infere linguas.
Et mores p̄ sorte pares: ritus q̄ locorum.
Adde genus pprium simili sub semine frugum.
Et Cererem uaria redeuntem messe p̄ orbem.
Nec paribus siliquas referentem uiribus omnis.
Nec te Bacche pari donantem munere terras.
Atq̄ alias aliis fundentem collibus uuas.
Cinnama nec totis passim nascencia campis.
Diuerlas pecudum facies pprias q̄ ferarum
Et duplici clausos elephantes carcere terre.
Quot partes orbis totidem sub partibus orbes.
Et certis descripta nitent rationibus astra.
Perfundunt q̄ suo subiectas equore gentes.
Laniger in medio sortitur sydera mundo
Cancrum inter gelidum per tempora uertit axis
Asserit in uices positum q̄ euicerat ipse
Virgine delapsa cum fratrem ad litora uexit
Et minimi defleuit onus dorsum q̄ leuari.
Illum & iam uenerata colit uicina ppontis.
Et Syrię gentes: & laxo Persis a mictu
Vestibus ipsa suis hęrens: Nilus q̄ tumescens
In cancrum & tellus Aegypti iussa natate.
Taurus habet Scythię montis: Asiam q̄ potentem

E t mollis arabes siluarum ditia regna.
E uxinus scythicos pontus sinuatus in arcus
S ub gemis te Phæbe colit post brachia fratris
V ltimus. & solitū gange colit India cancrū.
A rdent æthiopes cancro cui plurimus ignis.
H oc color ipse docet. phrygia Nemeæ potiril
I deæ matris famulus regni q; ferocis
C appadocum armenię q; iugis Bithynia diues.
T e colit & macetum tellus quę uicerat orbem.
V irgine sub casta felix terra q; mari q;
E st Rhodos hopitiū recturi pncipis orbem.
T u q; domus uere solis cui tota sacrata es
C um caperent lumen magni sub cęare mundi
I onię que sunt urbes & dorica rura
A rcades antiqui celebrata q; Caria fama.
Q uod potius regat Italiam si seligis astrum
Q uę qd cuncta regit: quod rerū pondere nouit?
D esignat summas & iniquū sepat æquo
T empore quo pendēt cedūt quo nox q; dies q;
H esperiam sua libra tenet qua condita Roma
O rbis & imperium retinet discrimina rerum
L ancibus: & positas gentes tollit q; pmit q;
Q ua genitus cum fratre Remus hęc cōdidit urbē:
E t ppriis frenat pendentem nutibus orbem.
I nferius uictę sydus Carthaginis arces
E t libyam Aegypti q; latus donata q; regna
T yrrhenas lacrimis radiatus scorpius arces
E ruit italię q; tamen respectat ad undas:
S ardiniam q; tenet fusas q; p æquora terras.
G nosia Centauro tellus circumdata ponto

P aret & ingenuum Minois filius astrum
I ple uenit geminus. celeris hinc Creta sagittas
A sserit: intentos q; imitatur syderis arcus.
I nsula Trinacrię fluitantem adiuta sororem
S ub segtur Creten sub eodem condita signo:
P roxima q; Italię & tenui diuisa p fundo
O ra patris segtur leges nec sydere rapta est.
T u capcorne regis quicqd sub sole cadente
E xpositum gelidam q; Helicen: quod tangit ab illa
H ispanas gentis seu quod fert Gallia diues
T e q; feris dignam tantum Germania matrem
A sserit: ambiguū sydus terrę q; maris q;
A estibus assiduis terram pontum q; tenentem.
S ed iuuenis nudo formatus mollior arcu
A egyptum alepidam ad urbes tyrial q; recedit
E t cylicum gentis uicina & aquarius arua.
P iscibus Euphrates datus est ubi piscis arator
C um fugeret Typhona Venus subsedit in undis.
M agna iacet tellus magnis circumdata ripis
P arthi sed parthis domitę p sæcula gentes
B actra q; & Herios Babylon & sua panos q;
N omina q; innumeris uix amplectenda figuris
E t Tigris & rubri radiantia litora ponti.
S ic diuisa manet tellus p sæcula cuncta
E quibus in pprias partis sunt iura trahenda.
N anq; eadem quę sunt signis commercia seruant:
V t q; illa inter se coeunt odio q; repugnant
N unc aduersa polo nūc & coniuncta trigono:
Q uę q; alia in uarios effectus causa gubernat:
S ic terrę terris respondent: urbibus urbes

Litora litoribus: regnis contraria regna.
Sic erit & sedes fugienda petenda cuiq;
Sic speranda fides: sic & metuenda pericla
Vt genus in terram cęlo descendit ab alto;
De eclipticis signis.

p Ercipe nunc & iam que sint ecliptica graio
 Nomine: que certos q̄si delassata p annos
Non nunq̄ cessant sterili torpentia motu.
Sic licet immenso nihil est ęquale sub ęuo.
Perpetuū q; tenēt flores unū q; colorem
Permutant sed cuncta diu uariantur in orbe.
Et fęcunda suis subsistunt frugibus arua
Continuos q; negant partus effęta creando.
Rursus que fuerant steriles ad semina terrę
Post noua sufficiunt nullo mandante tributa.
Concutitur tellus uariis compagibus hęrens
Subducit q; solum pedibus: natat orbis in ipso
Et uenit oceanus pontum sitiens q; resoluit
Nec se se ipse capit. Sic quondam merserat urbes
Humani generis cum solus constitit hęres
Deucalion scopulo q; orbem possedit in uno.
Nec non cū patrias Phęton tentauit habenas
Arserunt gentes timuit q; incendia cęlum;
Fugerunt q; nouas ardentia sydera flammās.
Atq; uno timuit condi natura sepulchro.
In tantum longo mutantur tempore cuncta
Atq; iterū in semet redeunt. Sic tempore certo
Signa quoq; amittunt uires sumunt q; receptas.
Causa patet q; luna suis defecit in astris
Orba sui fratris noctis q; immerfa tenebris:

Cum medios phębi radios intercipit orbis
Nec trahit ad cętum quo fulget delia luna.
Hęc quoq; signa suo pariter cum sydere languent
Incuruata simul solito q; excepta uigore:
Et ueluti clarā phęben in funere lugent
Ipsa docet titulos causę que ecliptica signa
Dixere antiqui pariter sub luna laborant.
Nec uicina loco sed que contraria fulgent
Sicut Luna suo tunc tantum deficit orbe
Cum phębum aduersis currentē nō uidet astris.
Nec tamen ęquali languescunt tempore cuncta.
Nanq; modo infectus totus producitur annus:
Nunc breuius lassata manent. nec longius astra
Excedunt q; suo phębeia tempora casu.
Atq; ubi pfectum est spacium quod cuiq; dicatur:
Implerunt q; suos certa statione labores
Bina p aduersum cęlum fulgentia signa:
Tum uicina labant ipsis hęrentia signis
Que prius in terras ueniunt terras q; relinquūt.
Sydereo non ut pugnet contrarius orbi:
Sed quia mundus agit cursus inclināt & ipsa
Amillas q; negat uires nec munera tanta
Nec similes reddit noxas: locus omnia uertit;
Fatorum rationem pspici posse.

I Ed quid tam tenui pdest ratione nitentē
 Scrutari mundū: si mēs sua cuiq; repugnat:
Spem q; timor tollit phibet q; e limine cęli:
Condit enim uerum uasto natura recessu
Mortalis q; hebetat uisus & pectora nostra.
Nec pdesse potest q; fatis cuncta reguntur.

Quom fatum nulla possit ratione uideri.
Quid iuuat in semet sua p conuicia ferri
Et fraudare bonis que nec deus inuidet ipse:
Quos q; dedit natura oculos deponere mentis.
Perspicimus celum: cur non & munera celi:
In q; ipsos penitus mundum descendere sensus
Semibus q; suis tantam componere molem:
Et precium celi sua per nutricia ferre
Extremum q; sequi portum terre q; subire
Pendentis tractus & toto uiuere in orbe.
Quanta & pars supest rationem discere noctis
Iam nusquam natura latet: peruidimus omnem:
Et capto potimur mundo: nostrum q; parentem
Parua sua conspiciamus: geniti q; accedim' astris.
An dubium est habitare deum sub pectore nostro:
In celum redire animas celo q; uenire:
Ut q; sit ex omni constructus corpore mundus
Aetheris atq; ignis summi terre q; maris q;
Spiritus & in toto rapidum qui iussa gubernat:
Sic esse in nobis terrenae corpora sortis
Sanguineas q; animas animi qui cuncta gubernat
Dispensat q; hominem: quod mirum noscere mundum
Si possunt homines quibus est & mundus in ipsis:
Exemplum q; dei quisq; est in imagine parua:
An cuius genitos nisi celo credere fas est
Esse homines: piecta iacent animalia cuncta
In terra uelmersa uadis uel in aere pendent.
Omnibus una quies uenter: sensus q; per artus
Et quia consilium non est & lingua remissa.
Vnus & inspectus rerum uires q; loquendi!

Ingenium q; capax uarias educit in artis.
Hic partus qui cuncta regit secessit in orbem
Et domuit terram ad fruges animalia cepit:
Imposuit q; uiam ponto: stetit unus in arce
Erectus capitis: uictor q; ad sidera mittit
Sydereos oculos: propius q; aspectat olympum
Ingrit q; Iouem: nec sola fronte deorum
Contentus manet & celum scrutatur in aluo
Cognatum q; sequens corpus sic querit in astris.
Huic in tanta fidem petimus quam sepe uolucres
Accipiunt trepidae q; suo sub pectore fibrae.
An minus est sacris rationem ducere signis
Quae pecudum mortes auium q; attendere cantus:
Atq; ideo faciem celi non inuidet orbi
Ipse deus uultus q; suos corpus q; recludit
Semper uoluendo se q; ipsum inculcat & offert:
Ut bene cognosci possit: doceat q; uidendo
Qualis eat doceat q; suas attendere leges.
Ipse uocat nostros animos ad sidera mundus:
Nec patitur: quia non condit: sua iura latere.
Quis putat esse nefas nosci quod cernere fas est:
Nec contemne tuas quasi paruo in corpore uires.
Quod ualet immensum est. sic auri pondera pui
Exupant pretio numerosos eris acruos.
Sic adamas: punctum lapidis: pretiosior auro est.
Paruula sic totum puit pupula celum.
Quo q; uident oculi minimum est cum maxima cernat.
Sic animi sedes tenui sub corde locata
Per totum angusto regnat de limite corpus.
Materie ne quere modum: sed prospice uires

Quas ratio non pondus habet. ratio omnia uincit.
Ne dubites homini diuinos credere uisus:
Iam facit ipse deos mittitque ad sidera numen
Maia: & Augusto crescit sub principe cælum;

M. MANILII ASTRONOMICON
QVINTVS

Ic alius finisset opus
signisque relatis
Quis aduersa meant
stellaꝝ numina quaque
Quadriiugis & Phœbꝝ
equis & Delia bigis:
Non ultra struxisset
opus cæloque rediret:
Ac per descensum medios decurreret ignis
Saturni Iouis & Martis Solisque sub illis
Post Venerem & Maia natum te luna uagantem.
Me perperare uiam mundus iubet omnia circum
Sidera uectatum toto decurrere cælo:
Cum semel æthereos iussus conscendere currus
Summum contigerim sua per fastigia culmen.
Hinc uocat Orion magni pars maxima cæli:
Et ratis heroum que nunc quoque nauigat astris
Fluminaque errantis late sinuantia flexus:
Et biferus Cetus squamis atque ore tremendo:
Hesperidumque uigil custos & diuitis auri:
Et canis in totum portans incendia mundum:
Araque diuorum cui uota resoluit olympus.

Illinc per gemas anguis qui labitur arctos:
Enochusque memor currus: plaustrique Boetes:
Atque Ariadneque cælestia dona coronæ:
Victor & inuisus Perseus cum falce Medusæ
Andromedamque necat genitor cum coniuge Cepheus
Quaque uolat stellatus aquis celeri que sagittæ
Delphinis certans & Iuppiter alite tectus
Cetera que in toto passim labentia cælo.
Que mihi per proprias uires sunt cuncta canenda:
Quid ualeant ortu quid cum mergunt in undas:
Et quod de bis sex astris par quodque reducat.
Ac stellis proprias uires & tempora rerum
Constituit magni quondam fabricator olympi.
Vir gregis & ponti uictor cui parte relicta
Nomen onusque dedit nec pelle immunis ab ipsa
Colchidis & magicas artis qui uertere colchos
Medeam iussit mouitque uenena per orbem
Nunc quoque uicinam pupim ceu nauiget Argo
Ac dextri lateris ducat regione per astra.
Sed cum prima suos pupis consurgit in ignis:
Quatuor in partis cum corniger extulit horas:
Illo quisquis erit terris oriente creatus
Rector erit pupis: clauoque immobilis hærens
Mutabit pelago terras uentis que sequetur
Fortunam: totumque uolens tranare profundum
Classibus: atque alios menses aliumque uidere
Phasim: & incautes Tiphyn superare trementem.
Tolle istos partus hominum sub sidere tali:
Sustuleris bellum Troique classemque solutam
Sanguine & appulsam terris. non inuehet undis

Sydera: nec pelagus Xerxes faciet q; teget q;
Hiera Syracusas: Salamis non merget Athenas:
Punica nec toto fluitabunt equore rostra:
Aetiacos q; sinus inter suspensus utroq;
Orbis & in ponto celi fortuua nabit.
His ducibus ceco ducuntur in equore classes
Et coit ipsa sibi tellus totus q; p usus
Diuerfos rerum uentis arcessitur orbis.
Sed summa lateris surgens de parte sinistri
Maximus Orion magnum complexus olympu
Quo fulgente super terras celum q; trabente
Et mentita diem nigras nox contrahit alas:
Solertis animos uelocia corpora fing&:
Atq; agilem officio mentem curas q; p omnis
In delatato pperantia corda uigore.
Instar erit populi toto q; habitabit in orbe
Limina puolitans: unum q; p omnia uerbum
Mane salutandi portans: communis amicus.
Sed cum se terris aries ter quinque peractis
Partibus extollit: pimum iuga tollit ab undis
Eniochus cliuo q; rotas conuellit ab imo
Qua gelidus boreas aglonibus instat acutis.
Ille dabit pprium studium celo q; retentans
Quas p us in terris agitator amauerat artis:
Stare leui curru moderantem quatuor ora
Spumigeris frenata lupis & flectere equorum
Preualidas uires ac toto stringere gyro.
At cum laxato fugerunt cardine claustra
Exagitare feros pronum q; anteire uolantis:
Vix q; rotis leuibus summum contingere campum:
Vincens pedibus uentos uel pma tenentem

Agmina: in obliquum cursus agitare malignos
Obstantem q; mora totum precludere circum:
Vel medium turbę nunc dextros ire per orbis
Fidentem campo nunc meta currere acuta:
Spem q; sub extremo dubiam suspendere casu
Nec non alterno desultor sidere dorso
Quadrupedum & stabilis poterit defigere plantas:
Per quos uadit equos ludet p terga uolantum:
Aut solo uectatus equo nunc arma mouebit:
Nunc licet in longo percussus premia circo
Quicquid de tali studio formatur habebit.
Hinc mihi Salmoenus qui celum imitat in orbe
Montibus impositis missis q; p pira qdrigis
Expressisse sonum mundi sibi uisus: & ipsum
Amouisse Iouem terris de fulmine fingit.
Sensit & immensos ignis sup: ipse sequutus
Morte Iouem didicit generatus possit haberi.
Hoc genitum credas de sidere Bellorophontem
Imposuisse uiam mundo p signa uolantem:
Cui celum campus fuerat terre q; fretum q;
Sub pedibus non ulla tulit uestigia campus.
Hic erit Eniochi surgens tibi forma cauenda
Cum q; decem partes aries duplicauerit ortus
Incipient hędi tremulum producere mentum:
Hirta q; tum demum terris pmittere terga
Qua dexter boreas spirat. Nec crede seuerę
Frontis opus signo: structos ne crede Catones
Aut Brutum atq; parem Tarqnum & horatia facta.
Maius onus signi est hędis nec tanta petulcis
Conueniunt leuibus: gaudent: lasciua q; signant
Pectora: & in luxus agiles agilem q; uigorem

Defudant: uario ducunt in amore iuuentam.
In uulnus nunq̄ uirtus sed sepe libido
Impellit. turpis q̄ emitur uel morte uoluptas:
Et m̄imum cecidisse malum est sed crimie uictū.
Nec non & cultus pecorum nascentibus addunt:
Pastorem q̄ suū generant cui fistula collo
Hēreat & uoces alterna p̄ oscula ducat.
Sed cum bis denas augebit septima partis
Lanigeri surgunt Hyades. quo tempore natis
Nulla quies placet: in nullo sunt oia fructu:
Sed populum turbam q̄ petunt reꝝ q̄ tumultus.
Seditio clamor q̄ iuuat Gracchos q̄ tenentes
Rostra uolunt montis q̄ sacros raros q̄ q̄rites.
Pacis bella p̄bant curę q̄ alimenta ministrant:
Immundos q̄ greges agitant p̄ sordida rura

Hos generant Hyadum mores surgentibus astris.
Ultima lanigeri cum pars excluditur orbi
Quę totum ostendit terris atq̄ eruit undis:
Olenie seruans p̄gressos tollitur hēdos:
Et gelido stellata polo quę dextera pars est:
Officio magni mater Iouis. illa tonanti
Fundamenta dedit pectus q̄ impleuit hiantis
Lacte suo: dedit & dignas ad fulmina uires.
Hinc tumidę mentes tremebūda q̄ corda creant̄
Suspensa in trepidis: leuibus q̄ obnoxia causis.
His & iam ingenium uisendi ignota cupido:
Ut noua p̄noctes q̄ ruunt arbusta capelle
Semper & ulterius pascentes tendere gaudent.
Taurus in aduersos p̄ceptis attollitur ortus
Sexta parte sui certantis luce sorores

Pleiades ducit: quibus aspirantibus almam
In lucem educunt Bacchi Veneris q̄ sequaces
Per q̄ dapes mensas q̄ sup̄ petulantia corda
Et sale mordaci dulcis quęrentia risus.
Illis cura sui uultus frontis q̄ decorę
Semper erit: tortos q̄ inflexum ponere crinis:
Aut undis reuocare & rursus uertice denso
Fingere: & appositis caput emutare capillis:
Pumicibus q̄ cauis horrentia membra polire:
Atq̄ odisse uirum steriles q̄ optare lacertos:
Femineę uestes nec insunt tegmina plantis
Sed species ficti q̄ placent ad mollia gressus:
Naturę pudet: atq̄ habitat sub pectore cęco
Ambitio & morbum uirtutis nomine uitant:
Semp̄ amare parum est: cupient & amare uideri.
Iam uero geminis fraterna ferentibus astra
In cęlum summo q̄ natantibus equore ponti
Septima pars leporem q̄ tulit. quo sydere natis
Vix alas natura negat uolucris q̄ meatus.
Tantus erit p̄ membra uigor referentia uentos.
Ille p̄us uictor stadio q̄ missus abibit.
Ille cito monitus rigidos eludere cestus:
Nunc exire leuis missos: nunc mittere palmis.
Ille pilam celeri fugientem reddere planta:
Et pedibus pensare manus & ludere saltu:
Mobilibus q̄ citos ictus glomerare lacertis.
Ille potens turbam p̄fundere certa pilarum
Per totum q̄ uagus corpus disponere palmas.
Ut teneat tantos orbis sibi q̄ ipse recludat
Et uelut edoctos iubeat uolitare p̄ ipsum
Inuigilat somnis: curas industria uincit:

O cia p uarios exercet dulcia lusus.
Nunc cancro uicina canam. cui parte sinistra
Confurgunt Iugulę: quibus aspirantibus orti
Te Meleagre colūt flammis habitantibus ustum.
Reddentem q; tuę p mortem munera matri:
Cuius q; ante necem paulatim uita sepulta est:
Atq; atlanteos conatum ferre labores:
Et calidoniā bellantem rupe puellam
Vincentem q; uiros: & quā potuisse uideri
Virgine maius erat sternentem uulnere pmo.
Q; q; erat Actęon siluis imitandus & ante
Et canibus noua pęda fuit. Ducuntur & ipsi
Retibus & claudunt campos formidine mortis
Mendaces q; parant foueas laqueos q; tenaces:
Currentif q; feras pedicarum compede nectunt:
Aut canibus ferro ue necant pędas q; reportant.
Sunt quibus in ponto studium est cepisse ferarum
Diuerfas facies & cęco merfa p fundo
Sternere litoreis monstrorū corpora habenis:
Horrendum q; fretis in bella lacessere pontum:
Et colare uagos inductis retibus amnis:
Ac p nulla sequi dubitat uestigia pędas
Luxurię: quia terra parum: fastidiet orbem
Venter: & ipse gulam Nereus ex equore pascet.
At Procyon oriens cum iam uicesima cęcro est
Septima q; ex undis pars sese emergit in astra:
Venatus non ille qdem uerum arma creatis
Venandi tribuit catulos nutrire sagaces
Et genus a pauis mores numerare p artes:
Retia q; & ualida uenabula cuspide fixa
Lenta q; contextis formare bastilia nodis.

Et quodcūq; solet uenandi poscere cura
In pprios fabricare dabit uenalia questus.
Cum uero in uastos surgit Nemeus hiatus
Exoritur q; Canis latrat q; canicula flammis
Et rapit igne suo geminat q; incendia solis:
Qua subdente facem terris radios q; mouente
Dimicat in cineres orbis: fatum q; supmum
Sortitur: languet q; suis Neptunus in undis:
Et uiridis nemori sanguis decedit & herbis.
Cuncta pęgrinos orbis animalia querunt
Atq; eget alterius mundus: natura suismet
Aegrotat morbis nimios obfessa pęstus
In q; rogo uiuit. tantus p sydera feruor
Funditur: atq; uno ceu sint in fulmine cuncta.
Hęc ubi se ponto p pronas extulit horas
Nascentem si quem pelagi constrinxerit unda
Effrenos animos uiolenta q; pęctora fingit:
Irarum q; dabit fluctus odium q; metum q;
Totius uulgi: pęcurrunt uerba loquentis:
Ante os est animus: nec magis condita causis
Corda micant & lingua rapit latrat q; loquędo.
Morsibus in crebris: dentes in uoce relinquit.
Ardescit uicio uicium uires q; ministrat
Bacchus & in flamma scęuas exulciat iras.
Nec siluas rupes q; timet uastos q; leones
Aut spumantis apri dentes atq; arma ferarū
Effundit q; suas concesso in robore flammis.
Nec talis mirere artis sub sydere tali:
Cernis ut ipsum & iam sydus uenetur in astris:
Pregressum querit leporem comprehendere cursu.
Ultima pars magni cum tollitur ore leonis

Crater q̄ auratis surgit stellatus ab astris:
Inde trahit quicūq̄ genus mores q̄ sequētur
Irriguos ruris campos amnis q̄ lacus q̄
Et te Bacche tuas nubentem iungit ad ulmos
Disponet q̄ iugis imitatus fronde choreas:
Robore uel pprio fundentem in brachia ducit:
Te q̄ sibi credit semp̄ qui matre relectis
Adiungit calamis segetem q̄ interserit uuis.
Quē q̄ alia innumeri cultus est forma p̄ orbem
Pro regione colit: nec parce uina recepta
Hauriet: e miseris & frugibus ipse fouetur:
Gaudebit q̄ mero merget q̄ in pocula mentem.
Nec solum terrē spem credit inania uota
Annonē quoq̄ uectigal merces q̄ sequetur
P̄cipue quas humor alit nec deserit undam.
Tales effinget mores crateris amator.
Iam subit Erigone: quē cū ter quinq̄ feretur
Partibus ereptis ponto: tollentur ab undis
Chara ariadneē quondā monimēta coronē
Et mollis tribuent artis: hinc dona puellē
Nanq̄ nitent: il'inc oriens est ipsa puella.
Ille colit nitidis gemmantem floribus hortum
Pallentis uiolas & purpureos iacynthos:
Lilia q̄ & tyrias imitata papauera lucēs
Vernantis q̄ rosē rubicundo sanguine florem:
Ceruleum foliis uiridem q̄ in gramine collem
Conferet: & ueris depinget prata figuris:
Aut uarios nectet flores sertis q̄ locabit:
Effinget q̄ sinu similes q̄ in mutua pressos
Incoquet: atq̄ arabum siluis mulcebit odores:
Et medicos unguenta dabit referentia flatus

Vt sit adulterio succorum gratia maior.
Mundicię cultus q̄ adsunt artes q̄ decorē.
Et lenocinium uite p̄sens q̄ uoluptas.
Virginis hoc anni poscunt flores q̄ coronē.
At cum p̄ decimam consurgens horrida partem
Spica feret p̄sens nascentis campus aristas:
Aruorum ingenerat studium ruris q̄ colendi:
Semina q̄ in fēnus sulcatis reddere terris:
Versatam q̄ sequi maiori sorte receptis
Frugibus in numeris: atq̄ horrea quērare messi.
Quod solum docuit mortalis nosse metallum
Nulla fomes non ulla forent ieiunia terris.
Diues erat census saturatis gentibus orbis.
Et si forte labor ruris tardauerat artis
Quis sine nulla ceres non ullus seminis usus
Subdere facturos sulci frumenta super q̄
Ducere pendentis orbēs & mergere farra
Ac torrere focis hominum q̄ alimenta parare
Atq̄ unum genus in multas uarias q̄ figuras.
Et quia dispositis aptatur spica p̄ artem
Frugibus: instructis similis componitur ordo:
Semibus q̄ suis cellas atq̄ horrea p̄bet:
Sculptē faciet sanctis laquearia templis:
Condentem q̄ nouū cēlum p̄ tēta tonantis.
Hęc fuerat quondam diuis concessa figura:
Nunc iam luxurię pars: & triclinia templis
Concertant: tecti q̄ auro iam uescimur aurū.
Sed parte octaua surgentem cerne sagittam
Chelaram: dabit & iaculum torquere lacertis:
Et calamum neruis: glebas & mittere uirgis:
Pendentem q̄ suo uolucrum deprendere cēlo:

Cuspide uel triplici securum figere piscem.
Quod totum dederim Teucro sydus ue gen⁹ ue
Te ue Philoctete cui malim credere parti.
Hectoris ille faces arcus & tela fugauit:
Mittebat q³ suos ignis in mille carinas.
Hic autem pharetram Troie bellum q³ gerebat
Mator & armatis hostis subsederat exul.
Quin & iam ille pater tali de sydere cretus
Esse potest: qui serpentem sup ora cubantem
Infelix nati somnum q³ animā q³ bibentem
Sustinuit misso petere ac p³sternere telo.
Arserat esse patrem: uicit natura periculum:
Et pariter iuuenem somno q³ & morte leuauit
Tunc iterum natum & fato per somnia raptum.
At cum secretis improuidus hēdus in astris
Erranti similis fratrum uestigia querit:
Post q³ gregem longo producitur interuallo:
Solertis animos agitata q³ pectora fundit:
Et fingit uariis non deficientia curis.
Nec tentata domo populi sunt illa ministra
Per q³ magistratus & publica iura feruntur
Non ullo curam digito quę quiuerit hastam
Defuerat q³ bonis sector pēnam q³ lucretur
Noxius & patriam fraudarit debitor eris
Cognitor est uerbis: nec non lasciuit amores
In uarios: ponet & forum: madet q³ Lieo:
Mobilis in saltus & scēne mollior arte.
Nunc surgente lyra testudinis enatat undis
Forma p hēredem tantum prolata tonantis.
Qua quondam sonitū q³ ferēs oegrius Orpheus
Et sensus scopulis & siluis addidit aures:

Et Diti lachrymas & morti deniq³ finem.
Hinc uenient uocis dotes belle q³ sonantis
Garrula quę modulos diuersa tibia forma
Et quodcūq³ manu loquitur flatu q³ mouetur.
Ille dabit cantus inter conuiuia dulcis:
Mulcebit q³ sono bacchum: noctes q³ tenebit
Carmine furtiuo modulatus murmure uocem.
Solutus & ipse suas semper cantabit ad aures.
Hic distante lyra cum pars uicesimal sexta
Chelaram surget: quę cornua ducit ad astra
Sed regione pari uix partes octo trabente
Ara ferens thuris stellis imitantibus ignem:
In qua deuoti quondam cecidere gigantes.
Nec p³us armauit uiolento fulmine dextram
Iuppiter ante deos q³ constitit ipse sacerdos.
Quos potius fingent ortus q³ templa colentes
Atq³ auctoratos in tercia iura ministros:
Diuorum q³ sacras uenerantes numina uoces
Pene deos & qui possunt uentura uidere.
Quatuor appositis Centaurus partibus offert
Sydera: & ex ipso mores nascentibus addit.
Aut stimulos aget: aut omēs mixtos q³ iugabit
Semine q³drupedes: aut curru celsior ibit:
Aut onerabit equos armis: aut ducet in arma.
Ille tenet medicas artis ad membra ferarum
Et non auditos mutarum tollere motus.
Hoc est artis opus non expectare gementis
Et sibi non egrum iam dudum credere corpus.
Nunc subit arcitenens cui⁹ pars q³nta nitentem
Arcturum ostendit ponto. quo tempore natis
Fortuna ipsa suos audet committere census

R egalis ut opes & sacra ęraria seruent.
R egnantes sub rege manent rerum q; ministri.
A rcitenens cum se totum pduxerit undis
T er decuma sub parte feri formantibus astris
P lumeus in cęlum nitidis holor euolat alis.
Q uo surgente trahens lucem matrę q; relinquęs
I ple quoq; aerios populos cęlo q; dicatum
A lituũ q; genus studium census q; uocabit.
M ille fluunt artes. aut bellum indicere mundo
E t medios inter uolucrum pensare meatus
A ut nitidos clamare sues ratione sedentem
P ascentem ue super sugentia ducere lina
T utelam q; gerent populi: domibus ue regendis
P rępositi curas alieno limite claudent.
A tq; hinc in luxum iam uenter longius ibit
Q uo modo militię. numidarum pascimur oris.
P hasidos & dantis accersitur inde macellum
V nde aurata nouo conuecta est ęquore pellis.
Q uin&iam linguas hominum sensus q; docebit
A erias uolucres noua qui cõmercia ducet
V erba q; pęcipiet naturę lege negata.
I pse deum cęnus q; colit uocem q; sub illo
N on totus uolucer secũ q; immurmurat intus.
N ec te pęctereant clausas qui culmine summo
P ascere aues gaudent Veneris & reddere cęcas
A ut certis reuocare notis: totam q; p urbem
Q ui gestant caueis uolucres ad iussa paratas
Q uarum omnis paruo consistit pascere census.
H as erit & similis tribuens holor aureus artes.
A rcitenens magno circũdatus orbe draconis
C um uenit in regione tuę capcorne figurę:

N on inimica facit serpentum membra creatis.
A cci piunt sinibus q; suis peplo q; fluentis
O scula q; horrendis iungent impune uenenis.
A t cum se patrio producit in ęquore piscis
I n cęlum q; ferens alienis finibus ibit:
Q uisquis erit tali capiens sub tempore uitam
L itoribus ripis q; suos circumferet annos:
P endentem & cęco captabit in ęquore piscem:
C um q; suis domibus conchas uallo q; latentis
P rotrahit immerfas. nihil est audere relictum.
Q uestus naufragio petitur corpus q; p fundo
I mmisum pariter cũ pęda exquiritur ipsa.
N am semp tanti merces est parua laboris
C ensibus ęquantur conchę rapidum q; notari
V ix q; quã est locuples oneratur terra p fundo.
T ali sorte suas artis per litora tractat
A ut emit externos precio mutat q; labores
I nstitor ęquoreę uaria sub imagine mercis.
C um q; fidis magno succedunt lydera mundo:
Q uestitor scelerum ueniet uindex q; reorum
Q ui commissa suis rimabitur argumentis:
I n lucem q; trahet tacita q; licentia fraude.
H inc & iam immitis tortor pęnę q; minister
E t quisquis uero fauit culpam ue podit
P roditur atq; alto qui iurgia pęctore tollat.
C eruleus ponto cum se Delphinus in astra
E rigit: & squamam stellis imitantibus exit:
A mbiguus terrę partus pelago q; creatur.
N am uelut ipse citis plabitur ęquora pennis
N unc summũ scindens pelagus nunc alta p fudi
E t senibus uires sumet fluctum q; figurat:

Sic uenit ex illo quisquis uolabit in undis
Nunc alterna ferēs in lentos brachia tractus
Et plausa resonabit aqua: nunc equore merfas
Deducet palmas furtiuo remigis usu:
Nunc in aquas rectus ueniet: passim q; natabit:
Et uada mentitus reddet sup equora campum:
Aut immota ferens in tergo membra: latus q;
Non onerabit aquas summis q; accūbet in undis:
Pendebit q; sup totum sine remige pontum.
Illis in ponto iucundum est querere pontum.
Corpora qui mergunt uudis: ipsum q; sub antris
Nerea & equoreas conantur uisere nymphas.
Exportant q; maris prēdas & rapta profundo
Naufragia: atq; imas auidi scrutant harenas.
Pars ex diuerso studet & sociatur utrunq;
In genus: atq; imo digestum semine surgit
Ad numeros & iam illa licet cognata p artem
Corpora que ualido salūt excussa petauero
Alternos q; cient motus. delatus & ille
Nunc iacet atq; huius casu suspenditur ille.
Membra q; p flammis orbes q; emissa flagrantis
Tollitur ut liquidis p humum ponunt in undis
Delphinum q; suos p inane natantia motus
Et uiduata uolant pennis & in aere ludunt.
At si deficient artes remanebit in illis
Materies tamē apta: dabit natura uigorem
Atq; alacres cursus campo q; uolantia membra.
Sed regione means Cepheus humētis aquari
Non dabit in lusum mores: facit ora manere
Frontis q; ac uultus componit pondere mentes.
Pascuntur curis ueterum q; exempla reuoluent.

Semp & antiqui laudabunt uerba Catonis
Tutoris ue supcilium patru ue rigorem.
Component teneros & iam qui nutriat annos
Et dominum dominus pretexte lege sequatur.
Quod q; agat id credat stupefactus imagine iuris.
Quin & iam tragico prestabunt uerba coturno
Cuius erit q̄q̄ in chartis stilus ipse cruentus.
Nec minus & scelerum facie rerum q; tumultu
Gaudebunt atri luctum memorare sepulchri
Ructantem q; patrem natos: solem q; reuersum
Et cecum sine sole diem: thebana iuuabit
Dicere bella: uteri mixtum q; in fratre parentē.
Querere Medee natos fratrem q; patrem q;
Hinc uestis: flammis illinc p munere missas.
Aeriam q; fugam uectos q; ex ignibus annos.
Mille alias rerum species in carmine ducent.
Forsthan ipse & iam gestus referetur in actis.
At si quis studio scribendi mitior ibit
Comica componet letis spectacula ludis:
Ardentis iuuenes raptas q; in amore puellas:
Eufos q; senes: agiles q; p omnia seruos.
Quis in cuncta suam pduxit secula uitam
Doctior orbe suo lingue sub flore Menander
Qui uita ostendit uitam cursus q; sacrauit.
Et si tanta opum uires cōmenta negarint
Externis tamen apt' erit nunc uoce poetis
Nunc satyro gustu referet q; affatibus ora
Et sua dicendo faciet: solus q; p omnis
Ibit psonas & turbas reddet in unam.
Aut magnos heroas aget scenas q; togatas:
Omnes fortunę uultus p membra reducet

A equabit q̄ choros gestu coget q̄ uidere
P reſentē Troiam Priamum q̄ ante ora cadentē.
N unc Aquilę ſyduſ referam quę parte ſiniſtra
R orantis iuuenis quem terris ſuſtulit ipſa
F ertur: & extentis prædam circumuolat alis.
F ulmina miſſa refert & cęlo militat ales:
B is ſextam q̄ notat partem fluuialis aquari.
I llius in terris orientis tempore natus
A d ſpolia & partes ſurget uel cede rapinas:
C uiq̄ hominum dederint ſtrages dabit ille feray.
N ec pacem a bello: ciuem diſcernet ab hoſte.
I pſe ſibi lex eſt & fert quecūq̄ uoluntas
P reſcipitat uires: laus eſt concedere cuncta.
E t ſi forte bonis acceſſerit impetus auſis:
I mprobitas fiet uirtus: & condere bella
E t magnis patriam poterit ornare triumphis.
E t quia non tractat uolucris ſed ſuggerit arma
I mmiſſos q̄ refert ignes & fulmina reddit:
R egis erit magni ue ducis p̄ bella miniſter
I ngentis q̄ ſuis præſtabit uiribus uſus.
A t cum Calliope bis denis partibus actis
A equorei iuuenis dextra de parte reſurgit:
A rtifices auri faciet qui mille figuris
V ertere opus poſſint tenui q̄ acgrere dotem
M aterię & lapidum uiuos miſcere colores.
H inc auguſta nitent ſacratis munera templis:
E t mithridateoſ uultus induta trophęa
A urea phębis certantia lumina flammis
G emmarum nitidis radiantef lucibus ignes.
H inc pompeia manēt ueteris moni mēta triūphi.
E t quod erat regnū pelagus fuit una malorum

N on extincta lues ſemp q̄ recentia flammis.
H inc lenocinium formę cultus q̄ reptus
C orporis: atq̄ auro queſita eſt gratia frontis.
P er q̄ caput ducti lapides p̄ colla manus q̄:
E t pedibus niueis fulſerunt aurea uincla.
Q uid potius matrona uelit tractare creatos
Q uæ factum reuocare ſuos quod poſſit ad uſus:
A c ne materies tali ſub munere deſit
Q uęrare ſub terris aurum furto q̄ latentem
N aturam eruere: orbem q̄ inuertere prædę
I mpat & glebas inter deprendere gazas
I nuitam q̄ nouo tandem p̄ducere cęlo.
I lle & iam fuluas auidus numerabit harenas:
P erfundet q̄ nouo ſtillantia litora ponto:
P arua q̄ fragmentis faciet momenta minutis
P ertulit ut legeret cenſus ſpumantis in aurum
E t plucentis cuperet penſare lapillos.
V erticibus mediis oculos emittet auaros
E t coquet argenti glebas uenam q̄ latentem
E ruet: & ſilicem riuo ſaliente liquabit:
E t facti mercator erit p̄ utrunq̄ metalli:
A lter & alterius ſemp mutabit in uſus.
T alia Calliope naſcentum pectora fingit.
A ndromedę ſęq̄tur ſyduſ quę piſcibus ortis
B is ſex in partis cęlo uenit aurea dextro.
H anc quondam pene dirorū culpa parentum
P rodidit infeſtus totis cum uiribus omnis
I ncubuit pontus: timuit naufragia tellus.
P ropoſita eſt merces ueſano dedere ponto
A ndromedā teneros ut belua mander& artus.
H ic hymenęus erat ſola q̄ in publica damna

Pro natis lachrymans ornatur uictima p̄na
Induitur q̄ sinus non hęc in uota paratos
Virginis & uiuę rapitur sine funere funus.
At simul infesti uentum est ad litora ponti
Mollia p̄ duras panduntur brachia cautes:
Astrinxere pedes scopulis iniecta q̄ uincla
Et cruce uirginea moritura puella pependit.
Scrutatur tamen in p̄na uultus q̄ pudor q̄
(Supplicia ipsa docent) niuea ceruice recliuis
Molliter ipsa suę custos est sola figurę.
Defluxere sinus humeris fugit q̄ lacertos
Vestis: & effusi scapulis hęcere capilli.
Ter circū alcyones pennis plausere uolantes
Fleuerunt q̄ tuos miserando carmine casus:
Et tibi contextas umbram fecere p̄ alas.
At tua constituit fluctus spectacula ponti
Assuetas q̄ sibi desit pfundere ripas.
Extulit & liquido Nereis ab equore uultum
Et casus miserata tuos rorauit & undas:
Ipsa leui flatu reuomens pendentia membra
Aura p̄ extremas resonauit flebile rupes.
Tandem gorgonei uictorem Persea monstri
Felix illa dies redeuntem ad litora duxit.
Is q̄ ubi pendentem uidit de rupe puellam
Diriguit facie quam non stupefecerat hostis.
Vix q̄ manu spoliū tenuit. uictor q̄ Medusę
Victus ī Andromeda est. iā cautib⁹ inuidet ipsis
Felixes q̄ uocat teneant quę membra catenas.
At postq̄ p̄nę causam cognouit ab ipsa
Destinat in thalamos p̄ bellum uadere ponti:
Altera si Gorgon ueniat non territus ire.

Concitat aërios cursus flentif q̄ parentes
Promissu uitę recreat. pactus q̄ maritum
Ad litus remeat. Grauidus iam surgere pontus
Cęperat: & longo fugiebant agmiue fluctus
Impellentis onus monstri caput eminent unda
Scindentis pelagus q̄ mouet circūsonat equor
Dentibus: in q̄ ipso rapidum mare nauigat ore.
Hinc uasti turgent immensis torquibus orbes:
Terga q̄ consumunt pelagus: sonat undiq̄ syrtis.
Atq̄ ipsi metuūt montes scopuli q̄ ruentem.
Infelix uirgo quis sub uindice tanto
Que tua tūc fuerat facies: ut surgit in auras
Spiritus: ut toto caruerunt sanguine membra:
Cum tua fata cauis e rupibus ipsa uideres
Adnantem q̄ tibi p̄nam pelagus q̄ ferentem
Quantula p̄da maris: Sed p̄nis subuolat alte
Presens & cęlo pendens iocatur in hostem
Gorgoneo tinctum defigens sanguine ferrum.
Illa subit contra assurgens conuersa q̄ frontē.
Erigit: & tortis innitens orbibus alte
Emicat: ac toto sublimis corpore fertur.
Sed q̄ntum illa subit semp iaculata pfundo
In tantum reuolat latum q̄ p̄ ęthera ludit
Perseus: & ceti subeuntis uerberat ora.
Nec cedit tamen illa uiro sed sequit in auras
Moribus & uani crepitant sine uulnere dentes:
Efflat & in cęlum pelagus mergit q̄ uolantem
Sanguineis undis pontum q̄ extollit in astra.
Spectabat pugnam pugnandi causa puella:
Iam q̄ oblita sui metuit p̄ uindice tali
Suspirans animo q̄ magis q̄ corpore pendet.

T andem confossis subfedit belua membris
P lena maris summas q; iterū renauit ad undas.
E t magnum uasto contextit corpore pontum.
T unc quoq; terribilis nec uirginis ore uiden da.
P erfudit liquido Perseus in marmore corpus
M aior & ex undis ad cautes puolat altas
S oluit q; hērentem uinclis de rupe puellam
D esponsam pugna nupturā dote mariti.
H ic dedit Andromedę cęlum stellas q; sacrauit
M ercedem tanti belli quod condidit ipse
G orgone non leuius monstrū: pelagus q; leuauit.
Q uisquis in Andromedę surgentis tēpore ponto
N ascitur: immitis ueniet pēnē q; minister
C arceris & duri custos. quo stante superbē
P rostratę iaceant miserorum in limie matres
P ernocetes q; patres cupiant extrema suorum
O scula & in pprias animā transferre medullas.
C arnicicis q; uenit mortem ducentis imago
A ccensis q; rogis & stricta sepe securi
S upplicium uestigal erit qui deniq; possit
P endentem e scopulis ipsam spectare puellam
V inctoꝝ dominus socius q; in parte catenę
I nterdum pēnis innoxia corpora seruat.
P iscibus exortis cum pars uicesima prima
S ignatum terrę lumen fulgebit & orbi
A erius nascetur equus cęlo q; uolabit:
V eloces q; dabit sub tali tempore partus
O mne p officium uigilantia membra ferentes.
H ic glomerabit equo gyros dorso q; superbus
A rdua bella geret rector cum milite mixtus.
N unc studio fraudare fidē poteris q; uidere

M entiri passus & campo tollere cursum
Q uis ab extremo citus reuolaueris orbe
N uncius extremum uel bis penetraueris orbem.
V ilibus ille & iam sanabit uulnera succis
Q uadrupedum medicas artis in membra feraz.
N ouerit: humanos & quę nascentur ad usus.
N ixa genu species & graio nomine dicta
E n gonasi idolon iuuenis sub origine constans
D extra p extremos attollit lumina pisces.
H inc fuga nascentum dolus insidię q; creantur:
G rassator q; uenit media metuendus in urbe.
E t si forte aliquas animo consurget in artis
I n pręrupta dabit studium uincę q; periclo.
I ngeniū ad tenues ausus sine limite gressus:
C erta p extentos ponet uestigia funes:
E t cęli meditatus iter fastigia pendet
A pēnina potens torulum suspendet ab ipso.
L ęua sub extremis consurgunt sydera Ceti
P iscibus Andromedam ponto cęlo q; sequētis.
H oc trahit in pelagi cedes & uulnere notos
S quamigeri gregis extentis laqueare profundum
R ętibus: & pontum uinclis armare sequētem.
E t uelut in lato securas equore focas
C arceribus claudunt raris & compede nectunt.
I ncautos q; trahunt macularū uimie thynnos.
N ec cepisse sat est: luctantur corpora nodis
E xpectant q; nouas acies ferro q; necantur:
I nficitur q; suo pmixtus sanguine pontus
T otus cum toto iacuerunt litore prędę:
A ltera fit cedi cedes. scinduntur in artus:
C orpore & ex uno uariis describitur usus:

Quot delapsa cadant foliorum milia siluis:
Amplius hoc ignes numero uolitare per orbem.
Ut q; pingentem populus describitur urbem
Præcipuū q; patres retinent & pximū equester
Ordo locum: populum q; equiti: populo q; subire
Vulgus iners uideas & iam sine nomine turbam:
Sic & iam magno quædam respondere mundo
Quæ natura facit quæ cælo condidit orbem
Sunt stellæ pcerum similes: sunt pxima p̄mis
Sydera: sunt q; gradus atq; omnia iuncta p̄ori.
Maximus est populus summo q; culmine fert:
Cuius p̄ numero uires natura dedisset
Ipse suas æther flammæ sufferre nequiret
Totus & accenso mundus flagraret olympo;

M. MANILII ASTRONOMICON
FINIS

Ridetur merito sciorum insana caterua
Vulgo qui uatum nomina surripiunt.
Heus quicūq; uelis latia perdiscere musa
Sydereos nutus fallere difficiles.
Manilium sectare grauem: qui tempore diui
Floruit Augusti. Lector amice uale;

Ex officina Ioannis de Regiomōte
habitantis in Nuremberga oppido
Germaniæ celebratissimo

Illa datis melior succis pars: illa retentis.
Hinc sanies preciosa fluit: floremque cruoris
Euomit: & mixto gustum sale tempat oris.
Illa putris turba est: strages confundit omnis
Permiscetque suas alterna in damna figuras
Communemque cibis usum succumque ministrat.
At cum ceruleo stetit ipsa similima ponto
Squamigerum nubes terręque immobilis hæret:
Excipitur uasta circumuallata sagena
Ingentisque lacus & Bacchi dolia complet
Humorisque uolet socia per mutua dote
Et fluit iu liquidas tabes resoluta medullas.
Quin & iam magnas poterunt celebrare salinas
Et pontum coëre & ponti secernere uires:
Cum solidum certo distendunt margine campum:
Ad bellumque suo deductum ex equore fluctum
Claudendoque negant dum demum suscipit undas
A rea tum pontus per solem humore nitescit
Congeritur siccum pelagus merisique profundis
Canicies & nota maris spumęque rigentis
Ingentis faciunt tumulos pelagi que uenenum:
Quodque erat usus aquę succo corruptum amaro
Vitale sale permutant redduntque salubrem.
At reuoluta polo cum primis uultibus arctos
Ad sua perpetuos reuocat uestigia passus
Nunquam cincta uadis sed semper flexilis orbe:
Ac Cynosura minor cum prima luce refurgit
Et pariter uastus uel leon & scorpius acer
Nocte sub extrema permittunt iura diei:
Non inimica fere tali sub tempore natus
Ora feret: placidus paget commercia gentis

Ille manu uastos poterit frenare leones:
Et palpare lupos: pantheris ludere captis.
Nec fugiet ualidas cognati sideris ursoras.
Inque artis hominum pueris que munera ducet.
Ille elephantam premet dorso stimulisque mouebit
Turpiter in tanto cedentem pondere cunctis.
Ille tigrim rabie soluit paci que domabit
Queque alia infestant siluis animalia terras
Iunget amicitias secum catulosque sagaces.
Tercia pleiades dotabit forma sorores
Femineum rubro uultum suffusa pyropo
Inueniet que parem sub te Cynosura colorem:
Et quos Delphinus iaculatur quatuor ignes
Deltotonque tribus facibus: simili que nitentem
Luce Aquilam & flexos pisces per lubrica terga.
Tum quartum quintumque genus discernit omne
E numero summa que gradus qui iungitur ante
Maxima per mimos sensu concluditur uno.
Que neque per cunctas noctes neque tempore in omni
Respondent alto cęli summota profundo.
Sed cum clara suos auertit Delia cursus:
Cum que uaga est illa & terris sua lumina condit:
Meris & ardentis Orion aureus ignis:
Signa que transgressus mutat per tempora phębus
Effulget tenebris & nocte accenditur atra:
Tunc conferta licet cęli fulgentia templa
Cernere: seminibus densis totum que micare.
Nec spacium stellis mundo nec cedere summam
Floribus aut sicce cumulo per litus harenę
Sed quot eant semper nascentes equore fluctus:

